

Ráddehusa árvalus Riikkabeivviide Suoma ja Ruota gaskkas dahkkojuvvon rádjejohkasoahpamuša dohkkeheamis ja lánkan soahpamuša lánkaásahansuorgái gullelaš mearrádusaid fápmuibidjamis, soahpamuša hei-veheamis ja dihto lágaid gomiheamis.

ÁRVALUSA VÁLDOSISDOALLU

Árvalusas evttohuuvvo ahte Riikkabeaivvit dohkkehivččii Suoma ja Ruota gaskkas dahkkojuvvon rádjejohkasoahpamuša.

Odđa rádjejohkasoahpamuš gokčá sihke čáhce- ja guolástanáššiid ja dudde riikkaid gaskkas 1971:s dahkkojuvvon rádjejohkasoahpamuša. Soahpamuša vuodul vuodduuvvo Duortnoseanu čázádatguovllu várás Suoma ja Ruota riikkaidgaskasaš čáziiddikšunguovlu. Čáziiddikšuma ja -suodjaleami ovttasbargodárbbuid várás vuodduuvvo odđa Suopmelaš-ruottelaš rádjejohkakommišuvdna. Kommišuvdna galgá veahkkálagaid guovllu gielddaiguin ovddidit maiddái eará rádječázádatovttasbarggu ovdamearka dihte dulvevaháigiid dusten dihte.

Soahpamuša mielde čáhcelohpeáššiin Duortnoseanu čázádagas heivehit oaivvilduvvon lánkamearrádusat ja lohpeeiseválddit mearrašuvvet goappáge riikka riikkadási riektivuogádaga mielde. Soahpamuš dorv- vasta guovllu ássiide goittotge viiddis oassálastinvejolašvuodaid maiddái daidda čáhcelohpeáššiid, mat giedahallojit ráji nuppe bealde. Dálá rádjejohkakommišuvdna heaittihuvvo, dasgo ii leat šat dárbu sierra lohpeeiseváldái giedahallat huksen- ja bilidanáššiid.

Odđa rádjejohkasoahpamuša mávssolaš oassin lea guolástannjuolggadus, mas gávdnojit mearrádusat earret eará ráfáidaht- tinbiriin, ráfáidahttináiggiin, vuolimusmih- tuin sihke bivdobiorgasiin ja daid geava- heamis. Guolástannjuolggadusa mielde luosa ja dápmoha bivdobadji nuppástuvvá sihke jogas ja mearraguovllus. Mearraguovllus

luosa ja dápmoha bivdu giddes bivdosiiguin álgá árabut go dál. Álggahanáiggi sáhtá goit- totge riikkadásis mañidit. Johkaguovllus guolástanáiggit vuogáiduhthojit earret eará dápmoha suodjalan dihte sihke árbevirolaš ja báikkálaš bivddu ja guolástanturisma ovd- didan dihte.

Odđa soahpamuša mielde guolástusa Duortnoseanu guolástanguovllus hálldašit Lappi ealáhus-, johtalus- ja birasguovddáš Suomas ja Fiskeriverket ja Norrbottena leana leannaráddehus Ruotas. Dát eiseválddit sáhttet mieđihit ovttaskas spiehkastagaid guolás- tannjuolggadusa mearrádusain. Ráddehusat dahje daid mearridan eiseválddit sáhttet ovt- tas soahpamiin spiehkastit guolástannjuol- ggadusa mearrádusain, jos guollenáiid dilli addá dasa vejolašvuoda dahje dan gáibida. Mearrádusat nannejuvvošedje riikkadásis.

Dasa lassin Lappi ealáhus-, johtalus- ja birasguovddáš ja Norrbottena leana leannaráddehus goziheaba guolástannjuolgg- dusa čuovvuma.

Soahpamuš bohtá fápmui mánotbaji geažes das, go soahpamušbealit leaba alm- muhan nubbi nubbái soahpamuša fápmuib- ahtimii vuodđolága mielde áсахuvvon gáibádusaid dievvamis.

Árvalusas lea mielde lánkaevttohus soahpamuša lánkaásahansuorgái gullelaš mearrádusaid fápmuibidjamis sihke guolás- tannjuolggadusas spiehkasteaddji ja dan die- vasmahtti mearrádusaid áсахusaddinfápmu- dusain.

Lánka lea oaivvilduvvon bohtit fápmui oktanaga rádjejohkasoahpamušain dásseválldi presideantta áсахusa vuodul.

ÁRVALUSA VÁLDOSISDOALLU	1
OPPALAŠÁKKASTALLAMAT	4
1 ÁLGGAHUS.....	4
2 DÁLÁ DILLI.....	4
2.1 Jagi 1971 rádjejohkasoahpamuš.....	4
2.2 Suomelaš-ruottelaš rádjejohkakommišuvdna.....	5
2.3 Riikkadási láhkamearrádusat ja jagi 1971 soahpamuša heiveheapmi.....	6
2.4 Riikkaidgaskasaš ovdáneapmi	8
2.4.1 Riikkaidgaskasaš čáhce- ja birasrievtti prinsihpat.....	8
2.4.2 Davvirikalaš birassuodjalansoahpamuš.....	8
2.4.3 Nuortameara suodjalansoahpamuš	9
2.4.4 Davvirikalaš gádjunbálvalussoahpamuš.....	9
2.4.5 ECE:a rádječázádatsoahpamuš.....	9
2.4.6 Eurohpá olmmošvuoigatvuodasoahpamuš	10
2.4.7 ON:a mearrarivttiidoktasašsoahpamuš.....	11
2.4.8 ON:a guollenállesoahpamuš.....	11
2.5 Eurohpá Uniovnna láhkamearrádusat	12
2.5.1 Čáhcepolitihka rápmadirektiiva	12
2.5.2 Dulvedirektiiva.....	13
2.5.3 Luondodirektiiva	13
2.5.4 Eurohpá Ovtastumi oktasaš guolástanpolitihkkii guoskevaš láhkamearrádusat	13
2.6 Dálá dili árvoštallan	14
3 ÁRVALUSA ULBMILAT JA GUOVDDÁŠ EVTTOHUSAT	15
3.1 Ulbmilat	15
3.2 Guovddáš evttohusat.....	16
4 ÁRVALUSA VÁIKKUHUSAT	18
4.1 Ekonomalaš váikkuhusat.....	18
4.2 Váikkuhusat eiseválddiid doibmii.....	18
4.2.1 Ohcan- ja hálddahusáššit	18
4.2.2 Guolástusa goziheapmi.....	18
4.3 Birasváikkuhusat.....	19
4.4 Servodatlaš váikkuhusat.....	20
4.4.1 Váikkuhusat vuodđovuoigatvuodaid dáfus	20
4.4.2 Guovlluidovddidanváikkuhusat.....	20
4.4.3 Sámiid ja báikkálaš ássiid sajádat	20
5 ÁŠŠI VÁLMMASTALLAN.....	21
DÁRKILET ÁKKASTALLAMAT	23
1 SOAHPAMUŠA SISDOALLU JA DAN GASKAVUOHTA SUOMA LÁHKAMEARRÁDUSAIDE	23
Almmolaš mearrádusat.....	23
Ovttasbargu	24
Soahpamušbeliid ovttasbargoorgána.....	26
Rájiidrasttildeaddji váikkuhusat	28
Guolástanmearrádusat	33
Loahppamearrádusat	34
Doaimanjuolggadusat.....	36

	Guolástannjuolggadus	37
	Almmolaš mearrádusat.....	37
	Bivdobiernasat, guolástanáiggit ja vuolimusmihtut	38
	Stággobivdui ja hoavastanbivdui guoskevaš sierramearrádusat.....	44
	Eará mearrádusat	45
2	LÁHKAEVTTOHUSAID ÁKKASTALLAMAT.....	47
3	FÁPMUIBOAHTIN	49
4	RIIKKABEIVVIID GUORRASEAMI DÁRBBAŠLAŠVUOHTA JA GIEĐAHALLANORTNET	49
4.1	Riikkabeivviid guorrasesami dárbbaslašvuhta	49
4.2	Gieđahallanortnet	52
	Suoma ja Ruota gaskkas dahkkojuvvon rádjejohkasoahpamuša lánkaásahansuorgái gullevaš mearrádusaid fápmuibidjamis, soahpamuša heiveheamis ja dihto lágaid gomiheamis	56

OPPALAŠÁKKASTALLAMAT

1 Álggahus

Suoma ja Ruota gaskasaš dálá rádjejohkasoahpamuš (SopS 54/1971, maŋnelis jagi 1971 soahpamuš) lea vuolláičállojuvvon čakčamánu 1971 ja bohtán fápmui ođđajagemánu 1. beaivve 1972. Soahpamuša dahkama maŋŋá sihke Suoma ja Ruota láhkamearrádušat leat rievdan mealgat. Goappáge riikkas leat bohtán heivehanláhkai Eurohpá Uniovnna (EU) láhkamearrádušat ja Eurohpá olmmošvuogatvuodasoahpamuš. Maiddái Ovtastuvvan Našuvnnaid (ON) siste leat dahkkojuvvon ođđa soahpamušat riikkaidgaskasaš čázadagaid geavaheamis ja suodjaleamis sihke soahpamuš dieduid oazzumis, oassálastimis sihke nuppástusohcamis ja dutkojuvvomiibidjamis birasáššiin. Suopma ja Ruotta leaba maiddái Nuortameara guovllu mearalaš birrasa suodjaleamis dahkkojuvvon oktasašsoahpamuša oassebealit.

Rádjejohkasoahpamuša odasmahttimii lea oidnojuvvon dárbu guktuin riikkain. Ruotas dahkkojuvvui 1990-logu loahpas čielggadus rádjejohkasoahpamuša odasmahttimis (Det finsk-svenska gränsälvsamarbetet, SOU 1998:39). Eana- ja meahcedoalloministeriija ášahii, dan maŋŋá lei ráddádallan Birasministeriijain, bargojoavkku (Duortnoseatnobargojoavku) válmmaštallat Suoma oainnuid rádjejohkasoahpamuša odasmahttimis daid ráddádallamiid várás, mat galge álggahuvvot.

Duortnoseatnobargojoavku luohpadii ođđajagemánu 9. beaivve 2002 Eana- ja meahcedoalloministeriijai muittuhančállaga (MMM 2002:1), mas evttohii ahte rádjejohkasoahpamuš galggai odasmahttot dan mađe ollu ahte lei buoremus dahkat áibbas ođđa soahpamuša. Bargojoavkku muittuhančállaga birra ožžojuvvon cealkámušain guottihuvvui soahpamuša odasmahttin evttohuvvon vuogi mielde. Soahpamušráddádallamat álggahuvvojedje giddat 2002 ja gergejuvvojedje čakčat 2004.

Guolástussii guoskevaš váttisvuodaid ja guovllus ovdanbukton vuostálastima dihte soahpamušráddádallamat álggahuvvojedje

goittotge oddasit 2007:s. Dáin ráddádallamiin juksojuvvui riikkaid gaskkas ovttasádejuvvoje geassemánu 2009, ja ráddádallamiid boadusin vuolláičállojuvvui ođđa soahpamuš Stockholmmas skábmamánu 11. beaivve 2009.

2 Dálá dilli

2.1 Jagi 1971 rádjejohkasoahpamuš

Jagi 1971 soahpamuša heivehansuorgi gokčá guolástusa ja čáziidsuodjaleami sihke čázadáhkii huksema ja eará čáhcedoalloáššiid earret dimbbargolgadeami. Dimbbargolgadeami birra Duortnoseanu ja Muonájoga rádjejogain dahkkojuvvui 1917:s Suoma ja Ruota gaskkas vuosttas sierra soahpamuš, mainna nannejuvvui oktasaš dimbbargolgadannjuolggadus. Dát soahpamuš duddejuvvui 1949:s dahkkojuvvon soahpamušain (SopS 19/1949, rievdaduvvon Sops 27/1964 ja SopS 54/1971), man mielde goappáge riikka riikkavuložiin lea ovttalágan vuogatvuoha dimbbargolgadeapmái rádjejogain. Dimbbargolgadeapmi nogai goittotge rádjejogain juo 1972:s. Danin jagi 1971 soahpamuššii eai váldojuvvon mearrádušat dimbbargolgadeamis, muhto jagi 1949 soahpamuš dárkkistuvvui sierra nuppástusa bokte ja guđdojuvvui fápmui soahpamuša dagadettiin.

Jagi 1971 soahpamuššii gullan áššiid giedahallá oktasaš mearrádušdahkanorgánan doaimbi rádjejohkakommišuvdna. Soahpamuššii leat merkejuvvon dihto almmolaš prinsihpat rádjejohkaovttasbarggu lágideamis ja njuolggadusat lohpeáššiid várás. Soahpamuša guovddáš ulbmilin lea dorvvastit suomelaččaide ja ruottelaččaide vejolašvuoda ávkkástallat Duortnoseanuin dássebeallásaččat nu, ahte ovddiduvvojit rádjejuovllu beroštumit. Soahpamuša mielde luonddusuodjaleapmái galgá giddejuvvot erenoamáš fuopmášupmi, guollenálit galget suodjaluvvot ja čáziid billašuvvan galgá dustejuvvot.

Rádjejohkasoahpamuš lea sisdoalu dáfus čohkkejuvvon riikkaidgaskasaš soahpamušas ja riikkadási láhkamearrádušaid ollái

dábálepmsit gullelaš ávnnaslaš láhka-mearrádusain. Soahpamuš heivehuvvo das meroštallon rádjelogain. Das leat mearrádusat čázadahkii huksemis, čázadaga dulvadeamis ja bilideami dustemis sihke guolástusas erenoamážit soahpamuša heivehanguovllus dahjege Duortnoseanu guolástanguovllus.

Lohpi čázadahkii huksemii sáhtá miedihuvvot dušše dalle, jos dasa gávdnojit ákkat dahjege jos fitnus boahtti ávki lea mealgat stuorát go dan dagahan heajos bealit. Dát ášši suokkarduvvo čáhcelága (264/1961) njuolggadusaid sulastahtti ávkeveardádallama vuodul. Seamma njuolggadusat gusket heivvolaš osiin maiddá čázadaga dulvandoaimmaide, mat galget álo ovddidit juoga oktasaš ávki, vai devdet lobi miediheapmái áshuvvon eavttuid. Bilideaddji doaimmas boahtti heajos beliid galgá geahččalit geahpedit nu ollu go vejolaš lohpeavttuiguin ja doaimma sajáiduhhtinbáikki válljema vuodul. Jos doaimma liikká sáhtá dagahit mearkašahhti vaháigiid, de miedihuvvo bilidanlohpi dušše erenoamáš siva dihte.

Rádjehokasoahpamušas leat mielde almmolaš guolástanmearrádusat. Dárkilet guolástanmearrádusat addojuvvojit guolástannjuolggadusas, mii lea soahpamušas čuovusin B. Guolástannjuolggadus lea rievdaduvvon 1978:s (SopS 3/1979) ja 1987:s (SopS 43/1987). Dáiguin rievdadusaiguin rádjehokakommišuvdnii addojuvvui earret eará vuoigatvuohta ráfáidahttit dihto guollešlájá dahje gielidit dahje gáržžidit vahátlaš gávnnavuvvon bivdosa geavaheami dalle, go dat lea guollešlájá seailuma dáfus vealtameahttun. Guolástannjuolggadusa dihto mearrádusaid heiveheami leat maŋgelis šaddan gaskkalduhttit. Guolástusa muddemis dáhpáhuvan nuppástusat čilgejuvvojit dárkileappot bihtás 2.3.

Soahpamušas leat maiddá almmolaš mearrádusat buhtadusaid máksimis ja nanemis, lohpeannudeamis sihke soahpamuša goziheamis ja ránggástanvugiin. Buhttenáššiin heivehuvvojit riikkadási lánkamearrádusat dan mielde, goappá riikkas massin, vahát dahje hehttehus dáhpáhuvá. Eará osiin soahpamuša mearrádusat duodejit prinsihpas Suoma ja Ruota čáhce- ja biras-suodjalanlánkamearrádusaid vástideaddji

njuolggadusaid soahpamuša heivehanguvlui gullelaš čáhceguovllus. Jos rádjehokasoahpamušas eai leat juoga áššis sierra mearrádusat, de heivehuvvojit goappáge riikkas doppe gustojeaddji riektivuogádagat. Ovttaskas ášši čoavdedettiin galgá dalle mearridit, goappá riikka riikkadási lánkamearrádusat galget heivehuvvot.

2.2 Suopmelaš-ruottelaš rádjehokakommišuvdna

Jagi 1971 soahpamušas leat mearrádusat bissovaš suopmelaš-ruottelaš rádjehokakommišuvnnas, mii giedahallá čázadahkii huksema ja eará čáhcedoalloáššiid, čáziid billasuvvama ja guolástanáššiid. Soahpamuša dagadettiin goappáge riikka čáhcelánkamearrádusaid mielde čáhceáššiid lohpegiedahallan gulai čáhcerivttiide. Vástideaddji vuogi mielde rádjehokakommišuvdna doaimmá čáhcevuogitvuodalaš lohpeáššiin čáhcerivttiid lánkai.

Kommišuvdna dulko ja heiveha iehčanas vuogi mielde rádjehokasoahpamuša ja čoavdá riikkadási eiseválddiid sajis rádjehokasidagaide guoskevaš lohpe- ja buhttenáššiid. Goappáge riikka ráđdehus mearrida kommišuvdnii golbma lahtu, gain ovttas galgá leat juridihkalaš duogáš ja sus galgá leat hárnupmi duopmárdoaimmas, okta galgá leat tehnikkalaš áššedovdi ja okta rádjeguovllu dilálašvuođaide bures oahpásmuvvan olmmoš. Kommišuvnnas lea vuogitvuohta oazžut veahki iežas bargguid dahkan dihte riikkadási eiseválddiin ja eará áššedovdiin.

Soahpamuša heivehanguovllus čázadahkii huksemii, čázadaga dulvadeapmái ja dakkár doibmii, mii sáhtá bilidit čázadatguovllu, galgá leat rádjehokakommišuvnna lohpi. Kommišuvdna mearrida maiddá daid buhtadusaid birra, maid soahpamušas oavvilduvvon doaimbaidju dagaha. Rádjehokakommišuvnna mearrádussii ii sáhte ohat nuppástusa dábalaš nuppástusohcanvugiiguin earret buhtengažaldagaid, maida sáhtá ohat nuppástusa guoskevaš riikka doaimbaválddalaš nuppástusohcanorgánas. Kommišuvdna galgá ohcanáššis doaimmahit njálmmálaš giedahallama, mas

goappáge riikka riikkavuložiin lea vuoigatvuohta geavahit iežaset eatnigiela. Njálmmálaš giedahallama bokte leat geahččalan buoridit áššáiosolaččaid riektedorvvu, mii nuppástusohcanvejolašvuoda gárživuoda dihte báhcá váilevažžan.

Dihto viiddis huksenfitnuin kommišuvdna galgá, ovdalge lohpi miedihuvvo, bidjat goappáge ráđdehusa guorahallanláhka gažaldaga fitnodaga lobálašvuodas ja lohpeavttuin. Bilidanlohpeáššiin kommišuvdna fas sáhtá, jos dat doaimma šlája ja váikkuhusaid vuodul dahje juoga eará siva dihte oaidná dárbbu bidjat doaimma lobálašvuoda ja lohpeavttuid goappáge ráđdehusa guorahallanláhka. Geavadis lohpeáššit eai leat goittotge sirdojuvvon ráđdehusaid giedahallanláhka.

Kommišuvnnas dutkojuvvomii boahán áššit merkejuvvojit juogo ohcanáššiide dahje hálddahasáššiide. Ovdalis máinnašuvvon jovkui gullet čáhcedallofitnut ja čázádaga billašuvvamii guoskevaš lohpeohcamušat. Hálddahasáššiide fas gullet earret eará guolástanáššit ja sierralágan cealkamušat eará eiseválddiide. Čovdojuvvon ohcanáššiid mearri lea 2000-logus rievddadan 20:a ja 50:a gaskkas ja hálddahasáššiid fas 20:a ja 35:a gaskkas.

Ohcanáššiid juohkáseapmi čáhcedalloáššiide ja čáziid bilidanáššiide lea rievddadan viehka sakka, muhto huksenáššit leat leamaš dábálaččat eanet go bealli giedahallon ohcanáššiin. Nuppe dáfus bilidanáššit leat measta álo leamaš sihke áššesisdoalu dáfus ja juridihkalaččat mealgat viidáseappot go huksenáššit.

Kommišuvnna giedahallan hálddahasáššiin eatnašat leat guoskan juogaláhka guolástusii. Kommišuvdna sáhtá earret eará dihto eavttuiguin miedihit spiehkastatlobiid eará guollešlájaid go luosa ja dápmoha bivdimii giddes bivdosiiguin mearraguovllus. Eanaš hálddahasáššit leat bargomeari dáfus viehka uhcit.

Rádjejohkasoahpamuša mielde rádjejohkakommišuvdnii gullet maiddá geozihandoaimmat. Geavadis čázádaga billašuvvama ja čáziidhuksema gozihit goittotge vuosttažettiin goappáge riikka eiseválddit. Guolástusa goziheamis kommišuvdna lea doaimman ovttrasáđiid

Suoma ja Ruota boles- ja rádjegeozihaneiseválddiiguin. Geavadis kommišuvdna lea miedihan boles- ja guolástaneiseválddiide guolástanlohperudain ekonomalaš doarjaga guolástusa gozihandoibmii. Kommišuvdna ruhtada maiddá daid čielggadusaid, mat dahkkojuvvojit čázádaga birra, ja oassálastá ráđđadallamiidda, main giedahallet soahpamuša heivehansuorgái guoskevaš čázádaga dili.

2.3 Riikkadási láchkamearrádušat ja jagi 1971 soahpamuša heiveheapmi

Čáhceáššiid muddejeaddji mávssoleamos lágaide gullet čáhceláhka, birassuodjalanláhka (86/2000) ja čáziiddikšuma lágideami birra addojuvvon láchka (1299/2004), mañnelis čáziiddikšunláhka. Čáhcelágas mearriduvvo čáhceriggodagaid ja čáhceguovlluid geavaheamis ja dikšumis ja birassuodjalanlágas bajildus- ja bodnečáziid suddjemis bilideamis. Čáziiddikšunlágas mearriduvvo čáziiddikšuma plánema lágideamis ja čáziid dilis sihke čáziide guoskevaš birasulbmiliin. Luonddusuodjalanlágas (1096/1996) fas gávdnojit earret eará mearrádušat čáhceluondottiippaid ja čázis ealli šlájaid suodjaleamis. Fitnuide, mat sáhttet sakka čuohecit birrasii, heivehuvvo dasa lassin birasváikkuhusaid árvoštallanmeannudeami birra addojuvvo láchka (468/1994).

Čázádagaide ja daid dillái váikkuheaddji doaimbajuid ja ráhkadusaid várás dárbbášuvvo dábálaččat lohpi. Lohpeiseváldin čáhcedalloáššiin ja čázádaga bilideapmái guoskevaš biraslohpeáššiin doibmet guovlluhálddahasvirgebáikkid. Nuppástus dáid eiseválddiid mearrádušaide ohccojuvvo Vasa hálddahasrievttis.

Biraslobiid guoskevaš lohpeguorahallan hábme ollisvuoda, mas guorahallojit oktanaga sihke lobi miedihaneavttut ja lohpe-mearrádušat. Biraslobit ja čáhcelága mielásaš lobit vuodduvvet riekteguorahallamii. Bázahusčáziid jodihanáššiin ovdal geavahuvvon, fitnu buriid ja heajos beliid guorahallamii vuodduvvi ávkeveardádlamis lea luhppojuvvon dan mañná, go birassuodjalanláhka bodii fápmui. Čáhcedalloáššiin lohpeguorahallan

vuodduuvvá goittotge vuosttažettiin ainge čáhcelága mieldásaš ávkeveardádallamii.

Čáziiddikšunlága vuodul lea ollašuhtton riikkadásis Ovtastumi čáhcepolitihka rámaid birra addojuvvon Eurohpá parlameantta ja rádi direktiiva 2000/60/EO (mañnelis čáhcepolitihka rápmadirektiiva). Lágas gávnojit vuoddonjuolggadusat čáziiddikšuma plánema lágideamis ja dasa guoskevaš meannudemiin. Lágas mearriduvvo earret eará čáziiddikšunguovlluin, eiseválddiid ovttasbarggus, riikkaidgaskasaš ovttasbarggus, čáziid dillái váikkuheaddji dahkkiid čielggadeamis, čáziid dili oppalaš ulbmiliin, čuovvumis, čáziid mihtilmasvuodaid guorahallamis, čáziid juogusteamis, čáziid dikšuma plánemis sihke riikkavuložiid ja eará oassebeliid oassálastimis plánemii.

Čáziiddikšunguovlluid birra addojuvvon stáhtarádi ášahusa (1303/2004) vuodul leat nannejuvvon čázádatguovlluide vuodduuvvi čáziiddikšunguovllut ja addojuvvon dárkilet njuolggadusat doaibmaválddalaš eiseválddiin, čáziiddikšunplána válmmaštallamii oassálasti ovttasbargojoavkkus ja dan doaimmain sihke čáziiddikšunplánaid oktiiveiveheamis. Ášahusas gávnojit maiddá njuolggadusat riikkaidgaskasaš čáziiddikšunguovlluin ja dain doaibmi eiseválddiin sihke daid doaimmain Suoma stáhta hárrái. Doaibmaválddalaš eiseváldin doaibmá Suoma stáhta hárrái Suoma ja Ruota riikkaidgaskasaš čáziiddikšunguovllus Lappi ealáhus-, johtalus- ja birasguovddáš, mii vuodduuvvo dán árvalusa vuodul.

Birassuodjalan- ja čáhceláhkamearrádusaid lassin jagi 1971 soahpamuššii guoskevaš odastusat leat dan fápmuibohtima mañná dahkkojuvvon eará lánkaásahansurrgiin. Dáin mávssoleamos nuppástusat gusket riikkavuložiid vuodduvoigatvuodaide ja daid dulkomii. Suoma vuodduvoigatvuodanjuolggadusat leat ovdánan erenoamážit Eurohpá olmmošvoigatvuodasoahpamuša (SopS 19/1990, mañnelis EOVS) fápmuibohtima geažil.

Jagi 1971 soahpamuša guolástannjuolggadusa (čuovusin soahpamušas) dihto mearrádusaid heivehepmi lea gaskkalduhtton Suoma ja Ruota gaskkas geassemánu 5.

beivve 1997 fápmuibohtán soahpamuša (SopS 35/1997) vuodul. Dát dáhpáhuvai danin, go Ruota alimus riekti hilggui duomustis (geassemánu 1996) stevnnega, man rádjejohkakommišuvdna lei addán bivdosiid geavahanmearrádusaid vuostásaš bivddus. Alimus riekti gávnahii duomustis ahte soahpamuš- ja njuolggadusnuppástusat eai lean áiggistis biddjojuvvon fápmui ja ollašuhtton Ruota vuodduolága dáfus dohkálaš vuogi mielde. Maiddá Roavvenjargga hoavvariekti geahčai dihto guolástannjuolggadusa dihte 1997:s addin duomustis ahte guolástannjuolggadusa nuppástusa jagis 1987 ii sáhtán buot osiin ollašuhttit, dasgo muhtumassii lánkamearrádusaid suorgái gullan nuppástus lei biddjojuvvon fápmui ášahusa vuodul.

Dákkár eahpečielga dilis Suopma ja Ruotta mearrideigga nohtaidlonohallama bokte gaskkalduhttit guolástannjuolggadusa 22 §:a 2 momaantta mearrádusaid heiveheami. Go ollašuhttin lei gaskkalduhtton, de heivehanlánhakai šattai dákkorádjehokasoahpamuša 1 logu 8 artihkal, man mielde goappáge riikkas galgá heivehit gus-tojeaddji rievtti, jos soahpamušas eai leat dán ášši birra sierra mearrádusat. Suopma ja Ruotta ráddádalaiga gidat 1997 guolástussii guoskevaš ovttalágan njuolggadusaid fápmuibidjamis Duortnoseanu guovllus.

Ráddádallamiid mañná goappáge riikkas ášahuvvojedje sierra riikkadási njuolggadusat Duortnoseanu guolástanguovllu várás. Dakko bokte go jagi 1971 soahpamuš ii heivehuvvo, čuvvojuvvojit soahpamuša heivehanguovllu birra addojuvvon lánhka (494/1997) (lánhka guolástusas Duortnoseanu guolástanguovllu Supmii gullevaš guovlluin), Eana- ja meahcedoalloministeriija mearrádus (319/1998) (mearrádus guolástusas Duortnoseanu guolástanguovllus), guolástánlánhka (286/1982) ja guolástánáshus (1116/1982).

Guolástusa birra Duortnoseanu guolástanguovllus addojuvvon lágas mearriduvvo Eana- ja meahcedoalloministeriija voigatvuodas addit njuolggadusaid guolástusa gáržžideamis dahje gieldimis. Ministeriija fápmudus vástida rádjehokkakommišuvdnii ovdal gullan fápmudusa guolástusa gáržžideapmái, mii

gulai kommišuvdnii guolástannjuolggadusa 22 §:a 2 momeantta vuodul. Geavadis guolástussii guoskevaš ráddjehusat ja gielddut leat bisson Duortnoseanu guovllus hui seammaláganin go ovdal guolástannjuolggadusa 22 §:a 2 momeantta heiveheami gaskkalduhttima. Ná guolástannjuolggadusa mearrádusaid heiveheami gaskkalduhttin ii leat báljo váikkuhan guolástussii geavadis.

Guolástusa birra Duortnoseanu guolástanguovllu várás addojuvvon Eana- ja meahccedoalministeriija mearrádusa vuodul leat geahččalan suodjalit Duortnoseanu luossanáli ja sihkkarastit vanhenguliid beassama goddosajiide. Eana- ja meahccedoalministeriija mielas lea leamaš vealtameahttun gáržžidit beaktilis golgadagaid, geassinuhtiid ja nuhtiid geavaheami luosa goargunáigge. Máinnašuvvon bivdosat leat johkabivddus erenoamáš beaktilat ja daidda gártet buotlágan guolit. Maiddái Duortnoseanu guolástanguovllu mearraguovllus, masa gullá joganjálbmi, lea luossa- ja dápmotbivdu ja orru bivdosiid geavaheapmi gáržžiduvvon. Luosa ja dápmoha lea ožžon dán guovllus bivdigoahtit giddes bivdosiiguin easka suoidnemánu 3. beaivve. Ruota bealde lea goittotge lohpi guolástit eará guliid giddes bivdosiiguin geassemánus. Dán áigge bivdosiid čáknan luosat ja dápmohat galget luitojuvvot.

Duortnoseanu luondduossa- ja dápmotnáli dorvvastan dihte luossa- ja dápmotbivdu lea mealgat gáržžiduvvon ministeriija mearrádusa vuodul. Johkaguovllus luosa ja dápmoha lea goittotge leamaš lohpi bivdit stákkuin ja vuokkain miessemánu álggu rájes borgemánu 15. beaivvi rádjai earret vahkkosaš ráfáidahttima vuossárehkedis gaskavahkkoeahkedii. Sálašin oažžu váldit ovttá luosa jándoris bivdi nammii. Stákkuin ja vuokkain bivdedettiin mohtora geavaheapmi lea gildojuvvon guolástettiin earret Aavasaksa ja Övertorneå gaskasaš šalddi vuolábeale savvoniid. Suodjaleami beavttálmahttin dihte johkaguovllu fierbmebivdonjuolggadusat leat čavgejuvvon. Mearrádusa mielde buot bivdu golgadagaiguin, geassinuhtiguin ja nuhtiguin leat gildojuvvon bivdosajiin miessemánu álggu rájes suoidnemánu viđat beaivvi loahpa rádjai. Spiehkastahkan lea luossabivdu golgadagain ja geassinuhttiin, mat leat lobálaččat guovtte

beaivvi áigge suoidnemánu álggus. Duortnoseanu njálbmeguovllu lagas suomabeale mearraguovllus bivdu lea Durdnosa gávpoga mearrádusa mielde gildojuvvon.

2.4 Riikkaidgaskasaš ovdáneapmi

2.4.1 Riikkaidgaskasaš čáhce- ja birasrievtti prinsihpat

Riikkaidgaskasaš čáhcerievtti prinsihpat leat váldojuvvon mielde earret eará 1966:s dohkkehuvvon nu gohčoduvvon Helssega njuolggadusaide, mat bohtet ovdan maiddái riikkaidgaskasaš riektevuogádagas. Deháleamos riikkaigaskasaš čáhcerievtti prinsihpaide gullet čáhceguovllu riikkaidvuoigatvuohta riikkaidgaskasaš čáhceguovllu čáhceriggodagaid dássebeallásaš ja govttolaš geavaheapmái ja geatnegasvuohta leat álggekeahtá dakkár doaibmajuide, mat sáhtášedje dagahit guovllu nuppi riikii mearkkašahhti vahága. Dán áigge guovddáš prinsihppan adnojuvvo maiddái dat, ahte čázádatguovloperspektiiva galgá heivehuvvot čáhceriggodagaid geavaheamis ja dikšumis.

Riikkaidgaskasaččat dovddastuvvon birasvuoigatvuođalaš prinsihppan adnojuvvot earret eará dagahanprinsihppa, várrugasvuodaprinsihppa ja bistevaš ovdáneami prinsihppa ja dasa lassin vel dat prinsihpat, maid mielde vahádat galget dustevuvvot vuosttažettiin ieš vahátbáikkis ja doaimmas galgá geavahit buoremus vejolaš teknihka ja birrasa dáfus buoremus vugiid.

2.4.2 Davviriikalaš birassuodjalansoahpamuš

Ruota, Norgga, Dánmárkku ja Suoma gaskkas dahkkojuvvon birassuodjalansoahpamuša (SopS 75/1976, maŋnelis davviriikalaš birassuodjalansoahpamuš) ulbmilin lea ráddjet rájiiidrasttildeaddji birasvahágiid bohciideami. Mearkkašahhtin davviriikalaš birassuodjalansoahpamuša dahká das deattuhuvvon prinsihppa das, ahte buohkat galget giedahallot ovttaláhkai. Dát oaivvilda dan, ahte soahpamušas lea olgoriikalaččaide sihkkaraston riikka iežas riikkavuložiid vástideaddji sajádat maiddái almmolašjuridihkalaš muddenvuogádagaid

heivehettiin. Soahpamušas biddjojuvvo nuppi soahpamušriikkas birrasii čuoheci headuštus seamma sajádahkii go headuštus iežas riikkas, dalle go guorahallo vahátlaš doaimma lobálašvuhta, ja dasa lassin nuppi soahpamušriikka riikkavuložat galget giedahallot seammaláhkai go riikka iežas riikkavuložat. Birassuodjalansoahpamuš ii goittotge heivehuvvo, jos birrasii vahátlaš doaimma birra lea mearriduvvon sierra guovtte soahpamušriikka dahje moanaid soahpamušriikkaid gaskasaš soahpamuša vuodul. Soahpamuš ii leat goittot geavadis olus heivehuvvon.

2.4.3 Nuortameara suodjalansoahpamuš

Nuortameara guovllu mearalaš birrasa suodjalansoahpamuš (SopS 2/2000) vuolláičállojuvui 1992:s ja bodii fápmui 2000:s. Ođđa soahpamuš duddii dan ovdal fámus leamaš jagi 1974 suodjalansoahpamuša. Ođđa soahpamuša vuolláičálle buot Nuortameara ovcci gádderiikka ja Eurohpá ovtastumiid (EO) kommišuvdna. Soahpamuša ulbmilin lea beavttálmahttit Nuortameara suodjaleami. Jagi 1992 soahpamušas soahpamušguovlu viiddiduvvui nu, ahte dasa gullet guovlomearaid lassin riikkaid siskkáldas guovločázit gáddesárgá rádjai. Eatnamis boahhti bilideami dustengeatnegahttin guoská buot doaimmaide oppa Nuortameara golgan-guovllus.

Soahpamušbealit čatnasit dustet Nuortameara guovllu billašuvvama nu, ahte geava-huvvo buoremus vejolaš tehnikka báikkálaš bilideami vuostá ja birrasa dáfus buoremus vuohki buot bilideami várás. Soahpamušas gávdnojit mearrádusat maiddá birasváikkuhusaid árvvoštallanmeannudeami birra. Soahpamušbealit leat dasa lassin čatnasan ovttas ja sierra ovddidit luonddusuodjaleami sihke luonddu, dan eálániid ja eallinbirrasiid mánggahápmásašvuoda seailuheami ja Nuortameara luondduriggodagaid bistevas geavaheami.

2.4.4 Davviriikalaš gádjunbálvalussoahpamuš

Dánmárku, Suopma, Norga ja Ruotta leat dahkan soahpamuša (SopS 21/1992, mañnelis davviriikalaš gádjunbálvalussoahpamuš) riikkarájiid rasttildeaddji ovttasbarggus dusten dahje ráddjen dihte lihkohisvuodaid dagahan vahágiid olbmuide, opmodahkii dahje birrasii. Soahpamušas gávdnojit dusten- ja gádjunbargguide guoskevaš mearrádusat. Jearaldagas lea rápmasoahpamuš, man ulbmilin lea dievasmahttit dálá dahje mañnelis dahkat oaivvilduvvon suorgeguovdasaš gádjunbálvalussoahpamušaid, davviriikalaš guovttegaskasaš dahje mánggagaskasaš ovttasbargosoahpamušaid. Davviriikalaš gádjunbálvalussoahpamuša mearrádusat bohtet nappo heivehanláhkai easka dan mañjá, go sierrasurggiide guoskevaš soahpamušain ii nuppeláhkai daddjojuvvo. Soahpamušas gávdnojit dárkilet mearrádusat veahki bivdimis, gádjundoaimma jodiheamis, goluin, vahátbuhtadusas sihke spiehkastagat rádje- ja tuolloformalitehtain.

2.4.5 ECE:a rádječázádatsoahpamuš

ON:a vuollásaš Eurohpá ekonomiijakommišuvnna (ECE) lahttoriikkat dahke Helssegis 1992:s riikkas nubbái olli čázádagaid ja riikkaigaskasaš jávrriid suodjaleapmái ja geavaheapmái guoskevaš oktasašsoahpamuša (SopS 71/1996, mañnelis ECE:a rádječázádatsoahpamuš). Soahpamuša leat vuolláičállán 36 riikka Eurohpás ja maiddá Eurohpá Ovttašupmi. Soahpamuša ulbmilin lea dustet, ráddjet ja geahpedit riikkas nubbái olli birasváikkuhusaid ja sihkkarastit rádječázádagaid dássebeallásaš geavaheami. ECE:a rádječázádatsoahpamušas meroštallojit birassuodjaleami oktasaš ovdidanprinsihpat ja doaimmavuogit. Soahpamuša mearrádusat leat eanaš ávžžuhusat.

Buot soahpamušbeliid leat čatnamin earret eará mearrádusat bázahusčáhceluoitimiiid ovdalohpemeannudeamis, buoremus anolaš tehnikka ja birrasa dáfus buoremus vuogi heiveheamis ja birasváikkuhusaid árvvoštallamis. Soahpamušas gávdnojit

maidáái mearrádušat čuovvumis ja raporte-remis sihke ovttasbarggus dutkan- ja ovddi-danfitnuin. Soahpamuša vuodul leat dahkko-juvvon čáhceriggodagaide ja dearvvasvuhtii guoskevaš sierra beavdegirji sihke dulvedustenávžžuhusat.

ECE:a rádječázádatsoahpamuša mearrádušat leat sisdoalu dáfus buorre muddui seamaláganat go jagi 1992 Nuortameara suodjalansoahpamuša mearrádušat, iige dain nappo leat leamaš Suomas báljo iehčanas mearkašupmi. Dasa lassin riikkaid guovttegaskasaš soahpamušat galget álo vuosttažettiin heivehuvvot, ja Suopma lea dahkan rádječázádatsoahpamušaid buot ránnjáriikkaiguin.

ECE:a rádječázádatsoahpamuša ulbmilin leage dat, ahte gádderiikkat dahket guovtte- ja mánggagaskasaš soahpamušaid meroštallan dihte riikkas nubái olli váikkusaid dustemii, ráddjemii ja geahpedeapmái guoskevaš gaškavuodaideaset.

Čáhcepolitihka rápmadirektiivva ollašuttima oktavuodas Suopma lea seammás ollašuttán čáhceriggodagaide ja dearvvasvuhtii guoskevaš beavdegirjji čáziiddikšunláhkii gullevaš oassin. Beavdegirjjiis gáibiduvvon ovttasbarggu várás dárbbášlaš riikkadási doaimmat ollašuvvet čáziiddikšunlága ollašuttima oktavuodas. Eará osiin beavdegirjji ulbmilat gullet oassin dearvvasvuodasuodjalanláhkii (763/1994), čáhcefuolahusláhkii (119/2001) ja birassuodjalanláhkii.

2.4.6 Eurohpá olmmošvuoigatvuodasoahpamuš

Eurohpá olmmošvuoigatvuodasoahpamuša 6 artihkkala 1 bihtá mielde juohkehaččas lea vuoigatvuohka govttolaš áiggi sisa vuoiggalaš ja almmolaš riektegeavvamii lágalaččat vuodduvuvvon sorjjasmeahtun duopmostulus dalle, go mearriduvvo su vuoigatvuodain ja geatnegasvuodain. Eurohpá olmmošvuoigatvuodaduopmostuollu (mañnelis EOD) lea giedahallan 2000-logu áigge bivdovuoigatvuodaid ráddjehusaide guoskevaš muhtun dáhpáhusaid, main jearaldat lea leamaš váidinvuoigatvuodas dihto guvlui ášahuvvon guolástanráddjehusaide.

Suopma lea ožžon EOD:s dubmejeaddji duomu dáhpáhusas Posti ja Rahko (24.9.2002), dasgo ámmátbivdin doaibman váidiguovttos eaba lean fidnen iežaska luosabivdobáikkiide, maid leigga láigohan stáhtas, čuočán ráddjehusaid (stáhtarádi ášahusat 258/1996 ja 266/1998) duopmostuollu giedahallamii EOVS:a 6 artihkkala 1 bihtás gáibiduvvon vuogi mielde. Dasa lassin Suopma lea dáhpáhusas Stark ja earát (áššelisttus jávkadeapmái guoskevaš duopmu 9.10.2007) mieđihan olmmošvuoigavuođasoahpamuša 6 artihkkala 1 bihtá miel dásaš vuoigatvuodasuoji váilevašvuoda ja lea danin máksán buhtadusaid váidiide. Mañnelis máinnašuvvon dáhpáhus earránii dáhpáhusas Posti ja Rahko das, ahte bivdoráddjehusat guske guolástan-gottiin láigohuvvon čáhceguovlluide ja dasa lassin okta váidiin ii lean ámmátbivdi muhto ráddjehusat guske su oamastan čáhceguovlluide.

Dáhpáhusas Alatulkkila ja earát (28.7.2005) EOD:a mielas Suopma ii lean rihkkon Eurohpá olmmošvuoigatvuodasoahpamuša 6 artihkkala duopmostullui beassamii guoskevaš gáibádusa hárrái. Dán dáhpáhusas suopmelaš-ruottelaš ráddjehokakommišuvvna dahkan mearráduš, mas ledje buorre muddui sullasaš bivdoráddjehusat go mañnelis Eana- ja meahccedoalloministeriija mearrádusa vuodul addojuvvon ášahusas 319/1998, lei biddjojuvvon burginohcamuššan Alimus hálddahasrievtti giedahallanláhkai. EOD ákkastalai iežas oainnu dainna, ahte Alimus hálddahasriektái dahkkojuvvon burginohcamušat reahkkájedje muhtumin sihkkarastit vuoiggalaš riektegeavvama, dasgo mearrádušas ledje giedahallon ja ákkastallon buot ovdanbukton burginákkat.

Dáhpáhusas Danell ruottelaš ámmátbivdit dahke EOD:ai oktagasváidaga, dasgo suopmelaš-ruottelaš ráddjehokakommišuvvna lei hilgon sin luossa- ja dápmotbivdii guoskan spiehkastatlohpeohcamušaid iige oktage ruottelaš duopmostuollu lean atnán iežas doaimbaválddálážžan dutkat mearrádušaid birra dahkkojuvvon váidagiid. Bivdiid mielas ráddjehokakommišuvvna ii sáhtán atnit olmmošvuoigatvuodasoahpamuša 6.1 artihkkalis oaivvilduvvon, lága vuodul

vuodduuvvon sorjjasmeahtun ja bealehis duopmostuollun, ja nuba sis lei caggojuvvon vuogatvuoha duopmostuollomeannudeapmái. Rádjejohkakommišuvnna mearrádusaid birra ii sáhte váidit, ja nuba bivdiid vuogatvuoha beaktilis riektesuodjevugiide lei rihkkojuvvon. EOD dutkkai, makkár vejolašvuodat das ledje dutkat váidaga ja mearridii váldit váidaga dutkojuvvomii. EOD nannii oddajagemánu 17. beaivve 2006 soabadančovdosa, mas Ruotta čatnasii máksit ex gratio vuodul (dahjege ii miedihan rihkkumuša) váidiide buhtadusaid.

2.4.7 ON:a mearrarivttiidoktasašsoahpamuš

ON:a mearrarivttiidoktasašsoahpamuš (SopS 50/1996) gárvvásmuvai 1982:s. Suopma ratifiserii mearrarivttiidoktasašsoahpamuša 1996:s ja Eurohpá Ovtastupmi 1998:s.

Mearrarivttiidoktasašsoahpamušas nannejuvvojit guovddáš prinsihpat ja njuolggadusat mearaid ja mearabotni geavaheamis. Soahpamuša 61 artihkkala mielde gádderiika galgá meroštallat iežas ekonomiijaavádagas ealli luondduriggodagaid lobálaš sállášiid sturrodaga. Dasa lassin gádderiikka galgá diedalaš čájeheami vuodul sealluhan- ja dikšundoaimmaiguin sihkarastit ahte ealli luondduriggodagaid seailun ekonomiijaavádagas ii šatta vára vuollái liiggálaš ávkkastallama dihte. Gádderiikkaid ja doaibmaválddálaš riikkaidgaskasaš, juogo máilmmiviidosas dahje dihto guvlui dahje dan oassái guoskevaš organisašuvnnat galget doaibmat veahkkálagaid dán ulbmila juksan dihte.

Gádderiikkaid doaimmat galget maiddá doallat ávkkástallanvuloš náliid dahje máhcahit daid bistevas alimusbuvttadeami dássái (maximum sustainable yield, MSY), mii vuodduuvvá biras- ja ekonomalaš beliide dego earret eará rittu báikkálaš bivdoserodagaid ekonomalaš dárbbuide ja ovddidanriikkaid sierragáibádusaide.

Soahpamuša 62 artihkkala mielde gádderiika galgá viggat dasa, ahte ealli luondduriggodagt adnojuvvojit ávkin ekonomiijaavádagas nu bures go vejolaš 61 artihkkala mearrádusaid olis.

Soahpamuša 66 artihkkalis giedahallojit anadromalaš, dahjege jogain dahje jávrriin lassáneaddji guollenálit, mat vádjolit ain biepmu dihte merrii. Dán artihkkalii gullá nu gohčoduvvon godđoriikaprinsihppa, man mielde dat riikkat, maid jogain anadromalaš nálit lassánit, galget buot eanemus beroštit dain ja dain lea váldovástu dain náliin. Dákkár riikkat galget fuolahit máinnašuvvon náliid seailumis áššáigullevaš muddendoaimmaiguin, mat gusket bivdui buot dan ekonomiijaavádahkii gullevaš čáziid ja eará riikkaid čáziin. Stáhta sáhtta, dan maŋŋá go lea ráddádallan dáid náliid bivdi eará riikkaiiguin, mearridit iežas jogain lassáneaddji náliid várás alimus lobálaš ollessállaša.

Go lea jearaldat dáid šlájaid bivdimis ekonomiijaavádaga olggobealde, de áššáigullevaš riikkat galget ráddádallat. Dán ráddádallamiin sohppojuvvo bivdoeavttuin nu, ahte váldojuvvojit áššáigullevaš vuogi mielde vuhtii náliid sealluhangáibádusat ja boahtimišriikka dárbbut dáid náliid hárrái.

2.4.8 ON:a guollenállesoahpamuš

ON:a soahpamuš biedgguid leahkki guollenáliid ja viidát vádjoleaddji guollenáliid sealluheapmái ja gáhttemii guoskevaš ON:a mearrarivttiidoktasašsoahpamuša (10.12.1982) mearrádusaid ollašuhttimis (SopS 81/2003), ON:a guollenállesoahpamuš) gárvvásmuvai 1995:s. Suopma ja Eurohpá Ovtastupmi ratifiseriiga soahpamuša oktanaga 2003:s

ON:a guollenállesoahpamuša láchá vuodu biedgguid leahkki ja viidát vádjoleaddji guollenáliid sealluheapmái ja gáhttemii ja nanne ahte dát doaimmat galget vuodduuvvat várrugas meannudanvuohkái ja buoremus diedalaš dieđuide. Soahpamušas leat ovddiduvvon mearrarivttiidoktasašsoahpamuša njuolggadusat guollenáliid sealluheamis ekonomiijaavádagain ja ábis. Soahpamušas leat mielde dán bargui guoskevaš ovttasbargorámat.

2.5 Eurohpá Uniovna láchkamearrádu-sat

2.5.1 Čáhcepolitihka rápmadirektiiva

Čáhcepolitihka rápmadirektiivva mielde Ovtastumi buot siseatnama bajildusčázit, riddočázit ja bodnečázit galget guorahallot ovttalágan vuogi mielde. Direktiivva oppalaš ulbmilin lea ovddidit čáziid kvalitehta ja dorvvastit čáhceriggodagaid bistevas geavaheami. Ulbmilin lea suodjalit, buoridit, ovdeštit čáziid nu, ahte bajildus- ja bodnečáziid dilli ii hedjon ja ahte daid dilli bissu uhcimustá buorrin. Ulbmilin lea maiddá heaittihit ovtatmano dahje muttuid mielde nu gohčoduvvon váralaš prioritehtaávdnasiid luoitimiid dahje jávkkuid ja geahpedit veháziid eará prioritehtaávdnasiid luoitimiid.

Direktiivva mielde lahttoriikkat galget hábmet čázádatguovlluin čohkiideaddji čáhcebiriid, mat Suoma láchkamearrádusain leat nammaduvvon čáziiddikšunguovlun. EU:a lahttoriikkaid gaskasaš rájiidrasttildeaddji čázádatguovlluin galget hábmejuvvot lahttoriikkaid oktasaš, riikkaidgaskasaš čáhcebiret. Ovdalgo odđa soahpamuš bohtá fápmui, de Suoma ja Ruota ovttasbargu lea gaskaboddosaččat sohppojuvvon ollašuhttot 2.11.2003 fápmui bohtán nohtaidlonohallama (SopS 67/2003) vuodul.

Lahttoriikkat galget ollašuhttit guovluineaset direktiivva njuolggadusaid heivehan dihte dárbbaslaš hálddahaslaš ordnestallamiid buot daidda olli riikkaidgaskasaš čáhcebiriin, oktan áššáigullevas doaimaválddalaš eiseválddi nammademiin. Doaimaválddalaš eiseváldin sáhtá nammadit dálá riikkadási dahje riikkaidgaskasaš doaimaorgána.

Direktiivva mielde lahttoriikkat galget kártet čáziid ja daid dili. Dán kártemis guorahallojit čáziiddikšunguovllu mihtilmasvuodát, olbmodoaimma birasváikkuhusat ja čáziid geavaheami ekonomalaš bealit. Barggu bohtosat leat vuodđun direktiivvas gáibiduvvon dikšunplánaid ja doaimabidjoprográmmaid dahkamis.

Direktiivvas gáibiduvvo ahte lahttoriikkaid guovlluide ollásit olli čáhcebiriid várás galgá dahkkojuvvot čáziiddikšunplána. Riikkadási

čáhcebiriid várás galgá dahkkojuvvot okta oktiiheivehuvvon čáziiddikšunplána. Čáziiddikšunplánas galget leat mielde direktiivva čuvvosis VII logahallon diedut. Dán dieđuin leat mielde earret eará čáziid mihtilmasvuodaid oppalašguorahallan, čoahkkáigeassu čáziide čuoheci mávssoleamos birasdeattuin ja olbmodoaimma váikkuhusain sihke čuovvumis, logahallan birasulbmiliin, čáhcebálvalusaid ekonomalaš guorahallan, čoahkkáigeassu doaimabidjoprográmmas sihke riikkavuložiidda dieđiheamis ja sin oassálastimis.

Gudege čáhcebiriid dahje lahttoriikka siste leahkki riikkaidgaskasaš čáhcebire oassái galgá dahkkojuvvot doaimabidjoprográmma, mii bealistis galggašii sihkarastit direktiivvas oavvilduvvon birasulbmiliid juksama nu, ahte váldojuvvojit vuhtii máinnašuvvon guorahallamiid bohtosat. Riikkaidgaskasaš čáhcebiriid hárrái guoskevas lahttoriikkat galget ovttas fuolahit oktiiheiveheamis ja dán ulbmiliid sáhtá geavahit riikkaidgaskasaš soahpamušaid vuodul riegádan struktuvrraid.

Čázit juogustuvvojit daid luonddueatnandiedálaš mihtilmasvuodaid mielde jogaide, jávrride, joganjálmmiid molsašuvvanguovlluide, riddočáziide sihke dahkkojuvvon dahje sakka rievdaduvvon čáziide. Čáziid dilli meroštallo direktiivvas gáibiduvvon vuogi mielde nu, ahte čáziid dili sáhtá leat erenoamáš buorre, buorre, viehka buorre, dohkálaš dahje fuotni. Lahttoriikkat galget maiddá fuolahit das, ahte čáziid dili čuovvun dihte dahkkojuvvojit prográmmat, main oázžu oktilis ja mánggabealat ollesgova čáziid dilis gudege čáhcebires.

Direktiivva mielde lahttoriikkat galggašedje arvosmahttit buot áššáigullevas oassebeliid oassálastit direktiivva ollašuhttimii. Danin riikkavuložat oktan čáziid geavaheaddjiiguin galget beassat ovdanbuktit fuopmášahttimiid ja oázžut dieduid čáziiddikšuma plánema sierra muttuid áigge.

Direktiivva lea buorre muddui ollašuhtton riikkadásis čáhcedikšuma lágideami birra adojuvvon lága vuodul ja dan dievasmahtti stáhtarádi ásahusaiguin. Stáhtarádi ásahusaiguin lea mearriduvvon dárkileappot čáziiddikšunguovlluin (1303/2004), čáhcebirrasii váralaš ja vahátlaš ávdnasiin

(1022/2006) sihke čáziiddikšuma lágideamis (1040/2006).

2.5.2 Dulvedirektiiva

Eurohpá parlameantta ja rádi direktiivva (2007/60/EO) dulveriskaid guorahallama ja hálddašeami leat dál ollašuttimin riikkadásis. Dulvedirektiivva ulbmilin lea láchit dulveriskaid guorahallamii ja hálddašeapmái rámaid, maiguin geahččalit geahpedit Ovtastumi siste ovdanboahhti dulvviid dagahan vahátlaš ávdnasiid riskkaid olbmuid dearvvasvuhtii, birrasii, kulturábái, ekonomalaš doibmii ja infrastruktuivvi.

Dulvedirektiivva mielde galget vuos guorahallot dulveriskkat, dahjege identifiserejuvvot dat čázádagat ja riddoguovllut, main lea mearkkašahhti dulveriska. Dáidda identifiserejuvvon guovlluide galget jagi 2013 loahpa rádjai dahkkojuvvot dulvevárra- ja dulveriskakárttat ja jagi 2015 loahpa rádjai dulveriskaid hálddašanplánat. Dulveriskaid hálddašanplánat leat direktiivva perspektiivvas geahčadettiin čázádatguovllu oktiiheivehuvvon dikšundoaimmat, maid sáhtta ná buohtastahttit rápmadirektiivva mielde dahkkojuvvon dikšunplánaide. Dáid plánaid dahkamis sáhtta muhtumassii atnit ávkin seamma hálddahušlaš ordnestallamiid ja resurssaid. Riikkaidgaskasaš čázádagain, mat leat ollásit EU:a siste, galgá direktiivva 8 artihkkala mielde geahččalit dahkat ovttá áidna riikkaidgaskasaš dulveriskaid hálddašanplána dahje moanaid plánaid, mat oktiiheivehuvvojit riikkaidgaskasaš čáhcebire dásis.

2.5.3 Luondodirektiiva

Luondotiippaid sihke luondudilálaš ealliid ja šattuid suodjaleami birra addojuvvon nu gohčoduvvon luondodirektiivva (92/43/EEO) mielas doaimbabiiguin geahččalit sihkarastit Ovtastumi dehálažžan atnin luondotiippaid ja luondudilálaš ealli- ja šaddošlájaid govttolaš buori suodjalandási dahje geahččalit máhcahit dan ovdežin. Luondodirektiivva vuodul vuodđuduvvon Natura 2000 -fierpmádat lea sierra suodjalandoaimmaguovlluid oktilaš, eurohpálaš fierpmádat. Dat, ahte gávdnojitgo Natura

2000 -fierpmádagas doarvái luondotiippat ja slájaid eallinbirrasat, árvvoštallo luondodirektiivva mielde čieža luonddueatnandiedalaš guovllu hárrái. Guhtege lahttoriika galgá bargat fierpmádaga áigáioažžuma ovdii dan mielde go dan rájiid siste gávdnojit dihto luondotiippat ja slájaid eallinbirrasat.

Suomas lea EO:ai searvamii guoskevaš soahpamušastis spiehkastat buot luondodirektiivva čuvvosa II Suomas gávdnojeaddji guollešlájain oktan luosain, ja danin Suopma ii sáhte atnit luosa gávdnoma ággan juoga guovllu laktimii Natura-fierpmádahkii. Suopma lea goittotge váldán Duortnoseanu-Muonájoga čázádatguovllu Natura-fierpmádahkii Fennoskandia luondudilálaš johkajohtolagat -luondotiipan ja čavrá eallinbirrasin luondodirektiivva čuvvosa II mielde. Ruotta lea váldán iežas Natura-fierpmádahkii Duortnoseanu ja Gáláseanu čázádagaid.

Lahttoriikkat galggašedje hábmet Ovtastumi dohkkehan Natura-guovlluid sierra suodjalandoaimmaid guovlun. Buot plánat dahje fitnut, mat sáhtášedje sakka čuohtit Natura-guovllu luondduárvvuide, galget árvvoštallot áššáigullevaš vuogi mielde dan dáfus, mo dat váikkuhit guovllu suodjalanalbmiliidda. Natura-guovllu suodjalanalbmil mearrašuvvá dušše daid slájaid mielde, maid vuodul guovlu lea válđojuvvon fierpmádahkii. Fitnu ollašuhhti lea geatnegahtton árvvoštallat váikkuhusaid beroškeahhtá das, dárbbášuvvogo fitnu dahje plána várás lohpi.

2.5.4 Eurohpá Ovtastumi oktasaš guolástanpolitihkkii guoskevaš lánkearrádušat

EO:a oktasaš guolástanpolitihkka lea Eurohpá Uniovna guolástusa ja čáhcešaddadeami hálddašanneavvu. Guolit leat lunddolaš ja johtaleaddji luondduriggodat, ja nuba dat adnojuvvovit oktasaš opmodahkan, mii galgá geavahuvvot oktasaš njuolggadusaid mielde. Njuolggadusaid ulbmilin lea sihkarastit guollenáliid bistevaš ja vásttolaš geavaheami. Oktasaš guolástanpolitihkka guovddáš vuodđoásahussan lea Rádi ášahus (EO) Nr 2371/2002 ealli čáhceluondduriggodagaid seailuheamis ja

bistevaš geavaheamis oktasaš guolástanpolitiikka.

Ovttastumi guolástanláhkamearrádušat heivehuvvojit vuosstažettiin Ovttastumi mearraguovlluid ámmátbivdui. Riikkadásis sáhtta addit Ovttastumi njuolggadusaid garraset mearrádušaid, muhto EO-kommišuvdna galgá daid dohkkehit, eai dat oaččo mannat Ovttastumi riektivuogádagain ruossalassii. Lahttoriika galgá ollašuttit riikkadási doaimbajuid 12 mearramiilla siste dan vuoddosárgáin, jos Ovttastupmi ii leat ollašuttán dán guvlui goskevaš seailuhan- ja guolástandikšundoaimmaid. Doaimmat galget heivet oktii oktasaš guolástanpolitiikka várás biddjojvuvon ulbmiliiguin ja galget leat goittot seamma čavgadat go Ovttastumi dálá láhkamearrádušat.

Nuortameara guolástusa mudden vuodduvuvvá EO:a oktasaš guolástanpolitiikkii, masa gullá sihke guolleriggodagaid geavaheami mudden ja goziheapmi sihke guolledoalu márkan- ja struktuvrapolitiikka. Oktasaš guolástanpolitiikka oassin EU nanne jahkásaččat sálašeriid Nuortameara deháleamos guollešlájaide, earret eará lussii.

EU-ráddi lea dasa lassín addán áhahusa (EO) Nr 2187/2005 guolleriggodagaid seailuheamis teknihkalaš doaimmaiguin Nuortameara, Belttaid ja Öresundda čáhceguovlluin, áhahusa (EO) Nr 1434/98 rievdeamis ja áhahusa (EO) Nr 88/98 gomiheamis. Áhahusa nannejuvvojit luosa vuolimusmihttu (60 cm, Mearrabađas 50 cm) ja dápmoha vuolimusmihttu (40 cm), mat galget čuvvojuvot Suoma čáziin. Dasa lassín luosa fierbmebivddus fierpmi galljodat galgá leat uhcimustá 157 mm. Dasa lassín áhahusa vuodul nannejuvvo luosa ja dápmoha guolástangielloáigi, mii bistá geassemánu 1. beaivis čakčamánu 15. beaivái, earret Suomaluohttas, gos dat bistá geassemánu 15. beaivis čakčamánu lohppii. Giellu guoská áhpái njealje mearramiilla duohká vuoddosárgáin rehkenastedettiin. Giellu ii guoskka meardebivdui. Áhahusa vuodul gildojuvvo maiddái golgadagaid geavaheapmi bivddus.

2.6 Dálá dili árvvoštallan

Jagi 1971 soahpamuša gustonáigge sihke soahpamušbeliid riikkadási láhkamearrádušat

ja riikkaidgaskasaš mudden leat mealgan rievdan. Soahpamuš ii leat dán áigge goitotge dárkkistuvvon eará go guolástusa hárrái. Suopma ja Ruotta leaba 1994:s searvan vuos Eurohpá ekonomijaguvlui ja 1995:s EU:a lahttun, ja riikkat šaddaba ná ollašuttit maiddái Ovttastumi láhkamearrádušaid. Riikkadási ja riikkaidgaskasaš láhkamearrádušaid rievdan ja erenoamážit EU:a láhkamearrádušaid ollašuttin goappáge riikkas lea guovddáš sivan dasa, ahte soahpamuša odasmahttimii orru leamen dárbu.

Suoma ja Ruotta birasláhkamearrádušat sulaslahttet mealgat. Čáhcedoalloássiid mudden earrána eanebuš go birassuodjalannjuolggadusat, muhto čáhceláhkanjuolggadusaid oktasaš boahimuša ja vuodoprinsihpaid sullalašvuoda dihte earut eai leat nu stuorrát. Ovttastumi láhkamearrádušaid dihte Suoma ja Ruotta birassuodjalannjuolggadusat sulaslahttet eanet ja eanet.

Rádjejohkasoahpamuša 8 logu 15 artihkkala mielde rádjejohkakommišuvnna mearrádušii ohcanássiin sáhtta ohcat nuppástusa dušše buhtadusaid hárrái. Eará osiin kommišuvnna mearráduš oážžu dalán lágafámu. Vástideaddji vuogi mielde 8 logu 17 artihkkala mielde kommišuvnna mearrádušii hálddahušássiin ii oaččo ollege ohcat nuppástusa. Ođđa vuodolága ja erenoamážit dan 21 §:a perspektiivvas geahčadettiin ná ráddjejuvvon váidinvuoigatvuoda sáhtta geahččat čuohtit riikkavuložiid vuoigatvuodadorvvu ollašuttimii.

Riikkabeivviid riekteáššealmmái lea mearrádušastis (2614/4/98) váldán beali jagi 1971 soahpamuša vuodul ráddjejuvvon váidinvuoigatvuhtii. Riekteáššealbmá mielás váidingieldu lea dakko bokte viehka ártet ahte rádjejohkakommišuvdna dahká čovdosiid olbmuid vuoigatvuodaide ja geatnegasvuodaide goskevaš ássiin, vaikko dan ii sáhte atnit duopmostuollun. Riekteáššealmmái lea mearrádušastis geahččan ahte rádjejohkakommišuvnna giedahallan dihto ássiid bidjama soahpamušriikkaid ráđdehusaid guorahallanláhkai ii maiddái sáhte atnit doarvái buorin riektesuodjin ja ahte ráđdehusaid mearrádušat eai sáhte duddet juohkehažžii

vuoddo- ja olmmošvuoigatvuohtan dorvvas-tuvvon vejolašvuoda oážžut ášši dárbbu mielde duopmostuolu čoavdinláhkai.

Jagi 1971 soahpamušii gullelaš váidindielddu gaskavuohhta Eurohpá olmmošvuoigatvuođasoahpamušii ja erenoamážit dan 6 artihkkalii lea giedahallon maiddái Ruotas birasbadjerievtti ja Norrbottena leanarievtti mearrádusain. Mearrádusain lea gávnnavuvvon ahte rádjejohkasoahpamuša 8 logu 17 artihkkalii gullelaš váidindielddus fuolakeahtta áššáigullelaš oassebealli livččii galgan oážžut iežas ášši giedahallanláhkai duopmostulus olmmošvuoigatvuođasoahpamuša 6 artihkkalis oaivvilduvvon vuogi mielde. Dahkkojuvvon váidagat eai leat goittotge válđojuvvon giedahallanláhkai eiseválddi váilelaš doaimaválddi dihte. Duortnoseanu njálbmeguovllu čáziid guolástanráddjehusat leat giedahallon moanain ovdalis bihtás 2.4.6 čilgejuvvon EOD-dáhpáhusain. EOD:a dulkonvuohki ii guolástanráddjehusaid iešlági hárrái leat goittotge stáđáiduvvan ja čielggas, dasgo giedahallon dáhpáhusat leat leamas sisdoalu dáfus earáláganat.

Guolástusa hárrái dálá dilli, mas doaimaváldi lea sihke rádjejohkakommišuvnnas ja riikkadási eiseválddiin, ii leat vuogas. Ordnestallan lea oaivvilduvvon gaskaboddosaš čoavddusin, vaikko dat leage doaiman govttolaš bures ja lea bivddu mudema dáfus áššálaš. Muddenvuogádat lea goittotge aiddo dál viehka mohkkái, dasgo Duortnoseanu guolástanmearrádusat gávdnojit rádjejohkasoahpamušas, guolástannjuolggadusas ja dasa lassin Suoma ja Ruota riikkadási lágain ja ásahusain. Riektedili čielggasmahttin ja áigejuovdil dahkan dihte leage oidnojuvvon dárbu bivdonjuolggadusaid odasmahttimii.

Erenoamáš mohkkájin leat adnojuvvon maiddái ránggáštusjuolggadusat, mat leat mielde rádjejohkasoahpamuša 9 logus ja guolástannjuolggadusas. Vuodđolága mielde ovttaskas olbmo vuoigatvuođa- ja geatnegasvuođaákkain mearriduvvo lága vuodul. Suoma riektivuogádaga dáfus rádjejohkasoahpamuša ránggáštusjuolggadusat livčče galgan odasmahttot muhtumassii juo rihkuslága

(39/1889) birasrihkosiidda guoskevaš 48 logu ásaheami oktavuodas.

Čáhcepolitihka rápmadirektiivva ollašuttin dihte lahttoriikkat galget goittotge fuolahit das, ahte eanet go ovttalahttoriikka rájiid sisa olli čáhceguovlu laktojuvvo riikkaidgaskasaš čáhcebirii. Maiddái dulvedirektiivvas gáibiduvvo ovttasbargu rádječázadagain. Čáziiddikšunplána, dulveriskkaid hálddašunplána ja sierra prográmmaid oktiiheiveheami ja Suoma ja Ruota gaskasaš ovttasbarggu várás lea dárbu nammat doaimaorgána.

3 Árvalusa ulbmilat ja guovddáš evttohusat

3.1 Ulbmilat

Jagi 1971 soahpamuš vuodđuduvvá hui guhkálaš oktilaš veahkadaga ja kultuvrra árbevurrui sihke oktasaš čázadaga geavaheami ja suodjaleami muddemii. Soahpamuša dahkamis heivehuvvon guovddáš prinsihpat, dahjege čázadaga luondduriggodagaid dássebeallasaš geavaheapmi rádjejuovllu beroštumiid ovddidan dihte ja sierra fuopmášumi gidden luondusuodjaleapmái, guollenáliid gáhttemii ja čázi billašuvvama dustemii, leat ain dálge vuohkkasat. Dáid vuolggasajiid ja ovttasbarggus fidnejuvvon vásáhusaid leat geahččalan atnit ávkin odđa soahpamuša dagadettiin.

Rádjejohkasoahpamuša odasmahttima oktan váldoulbmilin lea leamaš láchit čáhceáššiin vejolašvuodaid nuppástusohcamii Duortnoseanu čázadatguovllus ollašuttit oaivvilduvvon fitnuid lohpearrádusain vuodđolága gáibidan viidodagas.

Odđa rádjejohkasoahpamuša dahkama ulbmilin lea dasa lassin láchit vejolašvuodaid čáhcepolitihka rápmadirektiivva ja dulvedirektiivva ollašuttimii Duortnoseanu čázadatguovllus ja daid gáibidan riikkaidgaskasaš plánaid oktiiheiveheapmái.

Guolástusa hárrái rádjejohkasoahpamuša odasmahttima ulbmilin lea lágidit bivddu bistevaš geavaheami prinsihpa mielde nu, ahte Duortnoseanu luosa veajetbuvttadeapmi lea bistevaš alimusbuvttadeami dásis. Duortnoseatnu lea deháleamos dain

luossagodđojogain, mat gávdnojit vel Nuortameara guovllus, ja nuba dat mearkkaša Nuortameara luonddulussii hui ollu. Duortnoseanu luosa genetikalaš májggahápmásašvuoda seailuheami dáfus lea dehálaš ahte nálli lassána lunddolaš vuogi mielde ja luondduválljema bokte buvttada eallinfámolaš veajejiid.

Dehálaš ulbmilin lea čielggasmahttit ja bidjat áiggi dássái bivdonjuolggadusaid. Ođđa rádjejohkasoahpamuššii leat váldojuvvon guolástussii guoskevaš oppalašmearrádušat. Dárkilis ja gokčevaš mearrádušat fas leat čohkkejuvvon guolástannjuolggadussii, mii lea mávssolaš oassi rádjejohkasoahpamušas. Riektedili leat geahččalan ovttagearánahttit nu, ahte dábálaččat lea sohppojuvvon oktilaš njuolggadusain oppa guovllu guolásteaddjiide. Duortnoseanu njálbmeguovllu čáziid ámmátbivddu álggahanáiggit galggašedje goittotge soahpamušas mearriduvvon áigodaga sisa riikkadásis ollašuhttot. Ulbmilin lea maiddá dahkat vejolažžan beaktilet bivdogoziheami go dál lea ja čavgadet ovttagarvu guotkamis ja sállasiid statistihkkemis.

Guolástannjuolggadus guoská EO-kommišuvnna válmmaštallan luossadikšunplánii. Dikšunplánas biddjojuvvošedje ulbmilat ja doaimmat Nuortameara luossanáliid dikšumii ja bistevas bivdui.

Ráđdehusa árvalusa ulbmilin lea oazžut Riikkabeivviid dohkkeheami ođđa rádjejohkasoahpamuššii Suoma ja Ruota gaskkas. Árvalusas lea mielde maiddá evttohus lánkan, mainna biddjojuvvojat fápmui soahpamuša lánkaásahansuorgái gullevaš mearrádušat ja gomihuvvo guolástanláhka, mii lei addojuvvon Duortnoseanu guolástan-guovllu várás. Evttohuuvvon lágas livččii mielde dasa lassin dárbbášlaš vuoigatvuohta addit dárbbášlaš ásašusaid.

3.2 Guovddáš evttohusat

Ođđa rádjejohkasoahpamušas gávdnojit golbma mearkkašahtti ođastusa. Soahpamuša mielde Duortnoseanu čázadagas čáhcelohpeáššiin heivehit oavvilduvvon lánkamearrádušat ja lohpeeiseválddit mearrašuvvet goappáge riikka riikkadási riektevuogádagaid vuodul. Nubbin

ođastussan dálá rádjejohkakommišuvdna čázadaga huksenáššiid ja bilidanáššiid giedahalli lohpeeiseváldin heaittihuvvo, ja rádječázadatovttasbarggu ovddideami várás vuodđuvvo ođđa ovttagarvuorgána. Goalmmát ođastus lea guolástanmearrádušaid dárkkisteapmi vástidit dálá dárbbuid.

Čáhce- ja birassuodjalanláhkamearrádušaid ovttagarvuovuohta Suomas ja Ruotas adda vejolašvuoda dasa, ahte Duortnoseanu čázadagas heivehišgohtet čáhceáššiin riikkadási njuolggadusaid oktasaš ávnnaslaš muddema sajis. Riektesuoji dáfus lea mávssolaš ahte váidinvejolašvuohta lohpe-mearrádušain biddjojuvvo Duortnoseanu čázadagas guoskat buhttenáššiid lassin maiddá eará áššiide. Riikkaidgaskasaš váidinduopmostuolu vuodđideapmi dahje váidinvuoigatvuohta viiddideapmi nu, ahte riikkavuložat livčče sáhttan vádit rádjejohkakommišuvnna mearrádušain buot osiin riikkadási duopmostuoluide, ii leat gehččojuvvon vejolažžan. Manjit molssaeavtu livččii sáhttan dagahit dan, ahte seamma ášši šaddá giedahallamii Suoma ja Ruota iehčanans ja sorjjasmeahttun váidineiseváldiin, ja ná maiddá dahkkojuvvojat goabbatlagan čovdosat seamma áššis.

Ođđa soahpamušas vuodđuvvo Duortnoseanu čázadatguovllu várás Ruotan oktasaš riikkaidgaskasaš čáziiddikšunguovlu čáhcepolitihka rápmadirektiivvas gábiduvvon vuogi mielde. Ovttagarvu ollašuhttin dihte vuodđuvvo Suopmelaš-ruottelaš rádjejohkakommišuvdna. Kommišuvdna galgá maiddá veahkkálagaid guovllu eiseválddiiguin ja gielddaiguin ovddidit eará rádječázadatovttasbarggu ovdamearkka dihte dulvviide ráhkkanan dihte. Ođđa soahpamuššii leat geahččalan váldit doarvái dárkilis njuolggadusaid dan meannudeamis, mainna dieđiheapmi, gullan ja mearrádušdahkamii váikkuheadji oainnut rádjejuovllu perspektiivvas geahčadettiin dorvvastuvvojat.

Soahpamuša ja guolástannjuolggadusa mearrádušai guin gáržžiduvvo vuosttažettiin luossa- ja dápmotbivdu. Guolástannjuolggadusa mearrádušat leat eanaš oktilaččat guovllu buot bivdiide riikkavulošvuodas beroškeahtta, dasgo dálá riikkadási njuolggadusat galget gomihuvvot. Guolástan-

mearrádusaide goskevaš ráddádallamiin guovddáš gažaldagat ledje giddes bivdosiid, geavadis stuorramerddiid, geavaheami álggahanáiggat mearraguovllus, bivdoáiggat johkaguovllus sihke vejolašvuotta guollenáliide goskevaš dárbbu mielde heivehit njuolggadusa mearrádusaid dadistaga njuovžilít ja johtilit.

Suopma vikkai dasa, ahte Ruota bealde Duortnoseanu njálbmeguovllu čáziin galggai geassemánus geahpeduvvot bivdu giddes bivdosiiguin. Dákkár bivdu ii leat lobálaš Suoma bealde. Ruotta deattuhii goittotge oppa ráddádallamiid áigge dan, ahte luosa ja dápmoha bivdovuogiatvuotta gullá mearraguovllus čáhceguovlluid oamasteaddjiide ja ahte ná geahččalit doallat suologuovlluid eallinfámolažžan ja dorvvastit vuodolágas daddjojuvvon opmodatsuoji. Ruotta nappo geahčái ahte das eai lean politihkalaš dahje juridihkalaš vejolašvuodát ásaht iežas čáhceguovlluid hárrái eará go áibbas vealmeahtun bivdoráddjehusaid.

Go váldá vuhtii Ruota garra vuostálastima ja luossanáli nanosmuvvama, de bohttojuvvui dan oavilii ahte giddes bivdosiid ii bivdobaji álggogeahčen oččoše bidjat ollege čáhčái ovdal geassemánu 11. beaivvi. Ieš luossabivdu sáhtášii álgit áramustá geassemánu 17. beaivve diibmu 12. Guolástannjuolggadusa addá goittotge vejolašvuoda dasa, ahte soahpamušbealit addiba ovttabealálaččat riikkadási mearrádusaid, maiguin luossa- ja dápmotbivdu giddes bivdosiiguin mearas gáržžiduvvo garraseappot go guolástannjuolggadusa mearrádusain.

Suoma ja Ruota oaidnoearuid dihte gehččojuvvui ahte mearraguovllus sáhttet gávdnot ákkat luossa- ja dápmotbivddu sieralágan muddemii Suoma ja Ruota bealde. Suoma mearraguovllu bivdiid riikkadási ovtadássásašvuotta gáibida maiddái dan, ahte soahpamušguovllu suomelaš bivdit eai biddjojuvvo sakka earalágan sajádahkii go riddoguovllu eará suomelaš bivdit, geaid bivdu lea gáržžiduvvon sáhtarádi ásaht vuodul (ásahus luossabivddu ráddjehusain Mearrabađaluovttas ja Simojogas, 190/2008). Riikkadási ovtadássásašvuoda prinsihpa dagaha nappo Suoma bealde luossabivddu ordnestallama, mii čuvošii buorre muddui ovdalis máinnašuvvon stáhtarádi ásahtusa ja dan

dan sadjái boahtti muddema. Sierra muddemii gávdnojit ákkat das fuolakeahtta ahte guolástannjuolggadusa bokte dábálaččat geahččalit oktasaš muddemii ja ovtadássásaš giedahallami oppa soahpamušguovllus. Riikkadási muddema bokte sáhtta maiddái viidáseappot váldit vuhtii earuid riikkaid guolástannjuolggadusa. Ruotas luossabivdu lea don doložis dáhpáhuvvan eanaš joganjálmmiin, go fas Suomas sáhttet bivdit miehtá Mearrabađaluovtta coages riddočáziin.

Johkabivddu hárrái juksojuvvojedje čovdosat sullii daid evttohusaid mielde, maid Suopma lei dahkan. Ná luosa ja dápmoha bivdobadji stággobivdobiergasiiiguin bistá geassemánu álggus borgemánu lohppii. Dát bivdui goskevaš vahkoráfiidahttin oanui guovtte jándoris ovtta jándorii sotnabeaieahkedis vuossáreahkedii. Sohppojuvvui das, ahte joga árbevirolaš bivdosiid, golgadaga ja geassinnuohti várás sihke hoavastanbivdui galge viidáset bivdovejolašvuodát, nugo Suopma lei árvalan. Oppa johkii goskevaš čakčabivdogieldu guhkiduvvui juovlamánu 15. beaivvi rádjai.

Guolástannjuolggadusa mielde ráddehusat dahje daid mearridan eiseválddit sáhttet ovtta soahpat guolástannjuolggadusa mearrádusain spiehkasteaddji njuolggadusaid addimis, jos guollenáliid dilli addá dasa vejolašvuoda dahje gáibida dan. Dát njuovžilvuodaprinsihppa dahká ná vejolažžan ovdamearkka dihte ráddjehusaid čavgema, jos luossanálli manná mañás. Mearrádusat nannejuvvošedje riikkadásis. Ovttaskas spiehkastagaid guolástannjuolggadusa mearrádusain sáhttiba addit Lappi ealáhus-, johtalus- ja birasguovddáš Suomas ja Fiskeriverket Ruotas, maidda gullá Duortnoseanu bivdui hálddašepmi. Dákkárat leat spiehkastatlobit earret eará guolástangilvvuid ja -čájáhusaid lágideapmái. Vuodduid oavvilduvvon Suomelaš-ruottelaš ráddejohkakommišuvnna lea vuogiatvuotta addit iežas cealkámuša ovdalgo eiseválddit mearridit. Cealkámuša bivdingeatnegahttin lea goittotge ráddjejuvvon.

Bivdui goskevaš eatnandiedalaš heivehanguovlu seailu Suoma bealde ovddežin ja gáržu Ruota beale mearraguovllu hárrái, dah-

jege dás duohko bivdoguovlu lea measta seamma stuoris goappáge riikka bealde.

4 Árvalusa váikkuhusat

4.1 Ekonomalaš váikkuhusat

Jagi 1971 soahpamuša vuodul vuodduuvvon rádjejohkakommišuvnna golut čohkiidit kansliija goluin sihke lahtuid báلكkáin ja mátkebuhtadusain. Dilli ii leat dán dáfus rievdan odđa kommišuvnna vuoddudeami geažil. Kansliija golut leat máksojuvvon beallái Suomas ja Ruotas, ja riikkat leaba vástidan goabbáge iežaska nammadan lahtuid báلكkáin ja mátkebuhtadusain sierra. Kansliija goluide eai leat lohkojuvvon doaimmahatlatnjagolut, main lea vástidan okto sajádatriika dahjege Ruotta. Kommišuvnna doaimma ruhtaduvvo ollásit soahpamušbeliid bušeahaid mearrerudain. Rádjejohkasoahpamuš lea dagahan Supmii goluid jahkásaččat sullii 125 000 euro. Golut máksojuvvojit stáhta bušehta momeanttas 30.50.20.

Guolástannjuolggadusa 16 §:s addojuvvošii Lappi ealáhus-, johtalus- ja birasguovddáži vuogatvuolta soahpat Ruota Fiskeriverketiin ja Duortnoseanu mielalaš bivdovuogatvuodahálddašeddiiguin oktasaš bivdlohpevuogádagas. Lappi ealáhus-, johtalus- ja birasguovddáš vástidivččii lobiid vuovdimis stáhtii čoggon boaduid geavaheamis njuolggadusas máinnašuvvon ulbmiliidda dahjege guovllu guolástusa goziheapmái ja dutkamii. Boadut boadášedje njuolgga Lappi ealáhus-, johtalus- ja birasguovddáži. Dálá oktasašlohpevuogádaga vuodul rádjejohkakommišuvnna lea ožžon jahkásaččat sullii 50 000 euro boaduid, maid dat lea juohkán earret eará Lappi TE-guovddáži, bolesii ja rádjegozihanlágádussii oktiibuot sullii 40 000 euro geavahanláhkai bivddu goziheapmái.

4.2 Váikkuhusat eiseválddiid doibmii

4.2.1 Ohcan- ja hálddahasáššit

Jagi 1971 soahpamuša vuodul vuodduuvvon rádjejohkakommišuvdna huk-

sen- ja bilidanáššiid giedahalli lohpeiseváldin heaittihuvvo. Odđa rádjejohkakommišuvdna ovddida rádječázádatovttasbarggu soahpamuša heivehanguovllus. Dat vástida čáhcepolitihka rápmadirektiivvas ja dulvedirektiivvas boahhti doaimmaid dikšumis ja dárbblaš oktiiveiveheamis vuodduidit oavvilduvvon Suoma ja Ruota čáziiddikšunguovllus. Kommišuvdna galgá maiddái veahkkálagaid guovllu eiseválddiiguin ja gielddaiguin ovddidit eará rádječázádatovttasbarggu. Soahpamuša heivehanguovllu suomabeale čáhcelohpeáššit sirdašuvvet Lappi guovluhállddahasvirgebáikki giedahallanláhkai dan mielde go dan doaimmaid birra mearriduvvo. Heaittihit oavvilduvvon rádjejohkakommišuvdna lea čoavdán ohcanáššiid jahkásaččat muhtunlogiid.

Rádjejohkakommišuvnna giedahallan hálddahasáššiin eatnašat dahjege jahkásaččat moaddelogi leat guoskan guolástussii. Odđa soahpamuša mielde guolástusa Duortnoseanu guolástanguovllus hálddaša Suomas Lappi ealáhus-, johtalus- ja birasguovddáš, mii dasa lassin goziha guolástannjuolggadusa čuovvuma veahkkálagaid boles- ja rádjegozihaneiseválddiiguin.

Ohcan- ja hálddahasáššiid sirdašuvvan Lappi guovluhállddahasvirgebáikki ja Lappi ealáhus-, johtalus- ja birasguovddáži lasiha dáid eiseválddiid bargomeari. Nuppe dáfus daid ovddasteaddjit leat dássáige oassálastán sullasaš áššiid giedahallamii rádjejohkakommišuvnna lahtun dahje áššedovdin.

4.2.2 Guolástusa goziheapmi

Guolástannjuolggadusa mearrádusaid čuovvuma goziheaba Lappi ealáhus-, johtalus- ja birasguovddáš Suomas ja Norrbottena leana leanaráddehus Ruotas. Dasa lassin gozihanvástu bissu ainge maiddái guktuid riikkaid dain doaimmaorgánain, mat dál gozihit guolástusa. Guolástannjuolggadus dahká vejolažžan maiddái suomelaš-ruottelaš gozihanpatrullaid geavaheami bivddu goziheamis. Guolástusa goziheapmi čilgejuvvo mañnelis guolástannjuolggadusa 11 ja 21 §:a dárkilet ákkastallamiin.

Guolástusa gozihaneiseválddiid doaimmat viidot dálážiis, dasgo goziheapmi šaddá mánggabealageabbon. Goziheami váldo-deaddu dáidá sirdašuvvat gildojuvvon bivdosiid dárkomis sállasa goziheapmái. Doaibmi goziheami lágideapmái eai dárbbášuvvo goittot nu olus lasi resurssat, dasgo bivdobadji bistá dušše soames mánotbaji jagis. Guolástangoarttain, mat vuvdojuvvojit luossa- ja dápmotbivddu várás, čoggojeaddji ruđat geavahuvvojit eanaš goziheami lágideapmái. Dasa lassin EUnjuolggadusain gáibiduvvon guolástangoziheami oktavuodas sáhtá mearraguovllus gozihit maiddá Duortnoseanu guolástannjuolggadusa čuovvuma.

Goziheami beavttálmahttin gáibida buori riikkadási ovttasbarggu sierra gozihaneiseválddiid gaskkas. Goziheami oktiiheiveami várás galgá maiddá dahkkojuvot sierra gozihanplána.

Guolástannjuolggadusa sisdoalu birra soabadettiin ráddádallansáttagottiid gaskkas dahkkojuvvui geassemánu 25. beaivve 2009 beavdegirji, mas sohppojuvvui dain lassegozihannjuolggadusain, mat galget addojuvot riikkadásis. Njuolggadusaide guoskevaš ása-husaddinvuogatuoha evttohuvvo mearriduvvot rádjehkasoahpamuša fápmuibidjanlága oktavuodas. Beavdegirji mielde dat guolásteaddjit, geat bivdet giddes bivdosiiguin eará guollešlájaid ovdal luosa ja dápmoha bivdobaji álgima, galget dahkat ovdalmmuhusaid bivdosiid oahppamis ja sállasa gáddáibuktimis. Dasa lassin gáddáibuktinbáikkit ja -áiggid ráddjejuvvošedje. Geassemánu 17. beaivve iditbeaivvi áigge ovdalaš luossabivddu álgima buot giddes bivdosiid guollebeasit galggašedje gurrujuvot luosain ja dápmohiin. Dán oktavuodas eiseválddit galggašedje dahkat riskii vuodduvvi goziheami. Ná geahččalit geahpedit nu ollu go vejolaš giddes bivdosiidda gielddu áigge gártan luosaid ja dápmohiid váldima sálašin. Vástideaddji luoitingeatnegasvuoha gávdno maiddá guolástannjuolggadusa 12 §:s.

4.3 Birasváikkhusat

Soahpamušguovlu hábme Suoma ja Ruota oktasaš čáziiddikšunguovllu, mas

čuovvojuvvo čázadaga dilli ja plánejuvvojit ja ollašutttojit veahkkálagaid doaibmabijut juk-san dihte daid ulbmiliid, mat biddojuvvojit čáhcebirrasa dili čuovvuma várás. Ovttasbargu čáhceášiin dahká vejolažžan čázadaga dili bisuheami dahje buorideami ja láchčá vejolašvuodaid dulvevahágiid dustemii ja geahpedeapmái.

Luossa- ja dápmotbivddu muddema vuodul geahččalit sihkkarastit dáid guollešlájaid bivevaš bivddu ja ovddidit veajetbuvttadeami. Duortnoseanu guolástanguvlui guoskevaš mearrádušat jotket Duortnoseanu luosa vádjolanguovllus 1980-logus álggahuvvon luossabivddu muddema, mii lea leamaš ealáskahttimin luossanáli. Ođđa guolástannjuolggadusa mearrádušat giddes bivdosiid atnuiváldináiggis eará guollešlájaid go luosa ja dápmoha bivddus leat bealisteaset nannemin luossa- ja dápmotnáliid. Mearrádušat guhkidit dan áiggi, goas luosa ja dápmoha goargnumii čuoheci bivdosat eai leat mearas. Evttohuvvon guolástannjuolggadusa mielde giddes bivdosiid ii oččoše bidjat merrii ovdal geassemánu 11. beaivve.

Fuoddo- ja guolledoalu dutkanlágádusa dutkamušaid vuodul luosa lunddolaš vádjolanveajetbuvttadeapmi lea dáid mañimuš jagiid leamaš Duortnoseanus mánggagardásaš ovddit jagiid dási ektui. Guolástannjuolggadusa mearrádušat galggašedje nappo bealisteaset váikkehit dasa, ahte dákkár buorre ovdáneapmi joatkašuvvá.

Vádjolanguollenáliid dilli sihke dillái ja bivdui váikkeheadji dahkkit leat goittotge rievddadan sakka ja johtilit. Dás leat ovdamearkan earret eará nu gohčoduvvon M74-jámolašvuoda rievddadeapmi, mearravádjoleami lunddolaš jámolašvuoda nuppástusat ja golgadagaid geavahangiellu Nuortamearas. Go dákkár rievddadeapmi dáhpáhuvá varra dás duohkoge, de lea dehálaš ahte soahpamuša vuodul sáhtá johtilit ja beaktilit rievdadit vádjolanguollenáliid dikšuma. Guolástannjuolggadusa 16 §:a boahhtevaš heivehanvuohki lea dákká guovddážiis.

4.4 Servodatlaš váikkuhusat

4.4.1 Váikkuhusat vuodđovuogatvuodaid dáfus

Odđa soahpamuša mielde Duortnoseanu čázadagas heivehit oaivvilduvvon láhka-mearrádusat ja lohpeeiseválddit mearrašuvvet čáhceássiin goappáge riikka riikkadási riektivuogádagaid vuodul. Geava-dis lobi miedihanvejolašvuodat ja -eavttut eai rievdda mearkkašahttiláhkai. Lobiid giedahallanáiggít čáhceássiin sáhttet guhkkut muhtun muddui. Vuodđovuogatvuodaid dáfus suorámus nuppástus lea váidinvuogatvuoda viidun, go soahpamuša heivehanguovllus lohpeimearrádusaid birra lea vejolaš váidit muđuige go dušše buhtadusaid hárrái.

Go odđa soahpamuš lea boahtán fápmui, de báhcet fápmui jagi 1971 soahpamuša vuodul addojuvvon lobit dego dat livčče addojuvvon guoskevaš riikkadási láhka-mearrádusaid vuodul. Lobiid dárkkisteapmái, rievda-deapmái ja čuovvuma goziheapmái heivehuvvojit soahpamuša fápmuiboahhtima maŋŋá riikkadási njuolggadusat. Jagi 1971 soahpamuša 3 logu 18 artihkal addá juo dál vejolašvuoda seahkanit čáhcedoallolobiide iige riikkadási láhka-mearrádusaid heiveheami sirdašuvvan ná mearkkaš lobiid bissovašvuodasuoji hedjoneami.

4.4.2 Guovlluidovddidanváikkuhusat

Soahpamuša ulbmilin lea láchit vuodu ovtasbargui Duortnoseanu čázadaga dikšun ja suodjalan dihte. Duortnoseanu seailun Nuortameara luosa luonddudilálaš godđojohkan lea ovdamearkka dihte bivddu ja turismma dáfus dehálaš. Dát váikkuha maiddá ollu guovlluidovddideapmái.

Duortnoseanu guolástanguovllu mearraguovllus doibmet dán áigge logemat ámmátbivdi. Sin sálašin ii leat dušše luossa ja guvzá muhto maiddá čuovža, máivi, vuskon ja njáhká sihke eará guollešlájat, mat gávdnojit guovllus. Nuba dán guovllus ámmátbivdiid meari geahppáneapmi boahhtá vuhttot. Johkaguovllus bivdet sihke báikkálaš ássit ja eará sajis boahhtán guolástanmátkkálaččat. Fuoddo- ja guolledo-

alu dutkanlágádusa dahkan guolástangulas-kuddama vuodul suomelaš bivdit godde Duortnoseanus 2008:s sullii 8800 luosa. Dáin báikkálaš bivdit godde sullii 4300 luosa. Sullii 6600 bivdi lotno Duortnoseanus guolástanlobi 2009:s. Luosa ossodat lei sullii guokte goalmádasa buot guollešlájadasállašiid oktiirehkenaston deattus jogas.

Soahpamuša vuodul vuodđudit oaivvilduvvon Suomelaš-ruottelaš rádjejohkakommišuvnna golmma lahtus, geat nammaduvvojit goappáge riikkas, okta galgá leat eret soahpamuša heivehanguovllu gieldas. Dát lea dehálaš ássi, dasgo kommišuvnna bargun lea earret eará ovddidit soahpamušbeliid eiseválddiid ja gielddaid ovtasbarggu ja oktiiheivehit daid barggu soahpamuša heivehansuorgái gullevaš ássiin. Soahpamušas gávdnojit dárkilis njuolggadusat dan meannudeamis, mainna diediheapmi, gullan ja mearrádusdihakami váikkuheaddji oainnuid ovdanboahhtin dorvvastuvvo rádje-guovllu perspektiivvas geahčadettiin.

4.4.3 Sámiid ja báikkálaš ássiid sajádat

Vuodđolága 17 §:a 3 momeanttas gávdno sámiid juridihkalaš sajádaga vuodđu vuodđolágas. Njuolggadusa mielde sámiin álgoálbmogiin lea vuoigatvuohta bajásdoallat ja ovddidit iežaset giela ja kultuvrra. Vuodđolága njuolggadus suodjala sámiid kulturhámi, masa gullet sin árbevirolaš ealáhusat dego boazodoallu, guolástus ja meahcebevdu. Soahpamušguovllu davimus oassi gullá samediggelágas (974/1995) 4 §:s meroštallon sámiid ruovttuguvlui. Rádjejohkasoahpamuša virggálaš soahpamušgielat leat suoma- ja ruotagiella, muhto sámi giellalága (1086/2003) 8 ja 9 §:a mielde soahpamuš lea jorgaluvvon maiddá davvisámegillii.

Sámiid vuodđolágalaš vuoigatvuohta kulturiešstivrejupmái ii oaivvil ráddjemeahtun vuoigatvuoda árbevirolaš ealáhusain mearrideapmái. Vuodđolága 18 §:a 1 momeantta mielde juohkehaččas lea vuoigatvuohta lága mielde háhkat áigái boadu dainna ealáhusain, man ieš lea välljen. Maiddá báikkálaš ássit leat árbevirolaččat sáhttán bargat boazodoaluin, bivdit meahci ja guolástit seamma vuoigatvuodaiguin go sámít.

Soahpamušas ovdanbukton bivdovuoigatvuodaráddjehusat heivehuvvojit Duortnoseanus buot bivdiide ovttaláhkai iige guoskevaš ráddjehusaid sáhte geahččat rihkut sámiiid kulturiešstivrejumi.

Lappis ássi olbmuiin sáhttet leat maiddá sierraákkaid vuodul vuoigatvuodát ovdamearkka dihte guolástussii. Dáid sierraákkat vuoigatvuodaide ii soahpamušas seahkanuvvo. Giddodahkii gullevaš sierraákkat bivdovuoigatvuodaide galggašii giddodatčohkkenlága (554/1995) 101 §:a mielde čielggadit ja čoaudit giddodatmeroštallandoaimmahusas. Giddodatmeroštallandoaimmahus dahkkojuvvo leanalaččat giddodaga oamasteaddji dahje eará áššáigullevaš beali ohčamuša vuodul, muhto doaimmahusgoluid sáhttá máksit maiddá stáhta ruđain dan maŋŋá, go lágas gáibiduvvon eavttut leat dievvan. Ulbmilin lea ahte Eanamihtidanlágádus álggahivččii sierraákkat Bivdovuoigatvuodaide čielggadan dihte dárbbaslaš giddodatmeroštallandoaimmahusaid soahpamušguovllus 2011:s.

Giddodagaide guoskevaš sierraákkat bivdovuoigatvuodát, mat vejolaččat leat soahpamušguovllus, eai leat johkaguovllus stuorrajuogus dahje dan maŋŋá čielggaduvvon. Mearraguovllus sierraákkat bivdovuoigatvuodaide birra leat dan sadjái dihto guovlluin duopmostuoluid lágafámolaš čovdosat. Sierraákkat bivdovuoigatvuodaide ákkaide ii soahpamuša ođasmahttima oktavuodas seahkanuvvo ii johka iige maiddá mearraguovllus.

5 Ášši válmmaštallan

Stáhtaráddi ásahii guovvamánu 14. beaivve sáttagotti ráddádallat Ruotain soahpamušas, mii galgai duddet jagi 1971 soahpamuša ja dasa guoskevaš guolástannjuolggadusa. Sáttagotti ságadoalli nammaduvvui Olgoáššiidministeriijas ja lahtut Eana- ja meahccedoalloministeriija, Birasministeriija, Vuoigatvuodaministeriija, Lappi birasguovddáža ja Muoná gieldda ovddasteaddjiin. Sáttagotti galgai ráddádallat Duortnoseatnobargojoavkku ovdanbuktin doaibmalinnjaid ja oainnuid vuodul.

Ráddádallamat gergejuvvo sáttagottiid čoaikkimis Stockholmmas golggotmánu 8. beaivve 2004, goas ođđa soahpamušteaksta ja dasa guoskevaš guolástannjuolggadusteaksta paraferejuvvojedje.

Olgoáššiidministeriijas, Vuoigatvuodaministeriijas, Sisáššiidministeriijas, Ruhtaministeriijas, Sosiála- ja dearvvasvuodaministeriijas ja Birasministeriija bivdojuvvui skábmamánus 2004 cealkámuš soahpamuša vuolláičállimis, dan váikkuhusain cealkámušaddiid doaibmasuorgái ja Riikkabeivviid guorraseami dárbbaslašvuodas. Ožžojuvvon cealkámušain eai oidnojuvvon eastagat soahpamuša vuolláičállimii. Soahpamuš vuolláičállojuvvui Stockholmmas juovlamánu 22. beaivve 2004.

Eana- ja meahccedoalloministeriijas válmmaštallojuvvui 2004:s vuolláičállojuvvon soahpamuššii guoskevaš ráddehusa árvalus veahkkálagaid Olgoáššiidministeriijain ja Birasministeriijain. Árvalusa birra bivdojuvvojedje cealkámušat gidđat 2005, ja das addojuvvojedje 34 cealkámuša. Eanaš cealkámušain soahpamuša ođasmahttimii oidnojuvvui dárbu, vaikko mánggain cealkámušain eai guottit soahpamuša ollašuhttima dan hámis. Doaibmaválddi sirdima dálá rádjejohkakommišuvnnas eiseválddiide vuostálaste moanain cealkámušain, dasgo báikkálaš olbmuid oainnuid vuhtiiváldima balle šaddat vára vuollái ja mearrádusdakkama šaddat dálážiis gággadeabbon. Cealkámušain vuostálaste goargunbuoidečuhppojuvvon gilvvaluosaid ja -dáp mohiid bivddu suovvama maiddá daid áiggiid, go luossa- ja dápmotbivdu lea gildojuvvon. Dán balle čuohtit oppa luonduluossanáli dorvvasteapmái ja dát sáhtii leat goziheami dáfus váttis. Cealkámušain vuostálaste guolástanmearrádusaide guoskevaš eatnandiedalaš heivehanguovllu gáržžideami dálážiis. Dasa lassin moanain cealkámušain evttohedje nuppástusaid ja dievasmahttimiid guolástannjuolggadusa ovttaskas čuoggáide, dego meroštallamiidda, fierbmegalljodagaide ja lobálaš bivdusmateriálaide.

Bivdui guoskevaš váttisvuodaide ja guovllus ovdanbukton vuostálastima dihte

soahpamuša odasmahttin manjonii. Eana- ja meahccedoalloministeriija ášahii geassit 2006 bargojoavkku válmmaštallat ráddádallon guolástannjuolggadussii dárbbášlaš dárkkistanevttohusaid, maid sáhtášii geavahit joatkaráddádallamiin. Duortnoseanu guovlu lei bures ovddastuvvon bargojoavkkus. Stáhtaráddi ášahii geassemánu 7. beaivve 2007 odđa sáttagotti, mii galgai ráddádallamiiguin Ruotain gerget rádjejohkasoahpamuša ja dasa guoskevaš guolástannjuolggadusa odasmahttima. Sáttagotti ságadoalli nammaduvvui Eana- ja meahccedoalloministeriijas ja várreságadoalli Lappi leanas sihke lahtut Olgoášiidministeriijas, Eana- ja meahccedoalloministeriijas, Birasministeriijas, Muoná gielddas, Duortnoseanu guolástanguovllus ja guovllu guolástanorganisašuvnnain. Sáttagotti lágidii ráddádallamiid áigge golbma guvllolaš gullandilálašvuoda Durdnosis.

Oddasit álggahuvvon ráddádallamat Ruotain gergejuvvojedje geassemánus 2009. Eana- ja meahccedoalloministeriija lágidii ráddádallansáttagotti dohkkehan evttohusas rádjejohkasoahpamuššan ja dan vuodul dahkkojuvvon árvalusas ráddehusa árvalusšan viiddis gulaskuddama čakčamánu 2009. Árvalusa birra addojuvvojedje 37 cealkámuša. Cealkámuša adde Olgoášiidministeriija, Vuogatuodaministeriija, Sisášiidministeriija, Ruhtaministeriija, Sosiála- ja dearvvasvuodaministeriija ja Birasministeriija, Lappi leanaráddehus, Lappi TE-guovddáš, Lappi birasguovddáš, Meahciráddehus, Rádjegozihanlágádus, Fuoddo- ja guolledoalu dutkanlágádus sihke Kolari, Muoná, Durdnosa ja Badjedurdnosa gieldda, Suopmelaš-ruottelaš rádjejohkakommišuvdna, Lappi Lihttu, Tornionlaakson Neuvosto, Alaraumo osolašgotti, Jouko Niemivaara, Kukkolan Siikakalastusyhtymä, Lapin Vapaa-ajankalastajat, Lempeä guolástangotti, Matkakosken Siikakalastusyhtymä, Muonániskki ja Badjemuoná osolašgottit, Pellon kalakerho, Pellon kylänmiehet, Mearrabađa guolástanguovlu, Pohjois-Perämeren Ammattikalastajat, Suomen Kalastusmatkailuyrittäjät,

Suomen Vapaa-ajankalastajien keskusjärjestö, Duortnoseanu guolástanguovlu, Tornio-Muonijokiseura ja Tornionlaakson Kehitys Oy.

Cealkámušaddiin Tornionlaakson Neuvosto, rádjejohkakommišuvdna ja moanat guovllu gielddat moite soahpamuššii gullevaš čovdosa sirdit čáhce- ja biraslobiid giedahallama rádjejohkakommišuvnnas riikkadási eiseválddiide. Dát čoavddus lea soahpamuša válmmaštaladettiin oidnojuvvon vealtameahttumin jagi 1971 soahpamuššii gullevaš váidingielddu jávkadeami ja riikkavuložiid riektedorvvu áššáigullevaš lágideami dihte. Dát lea giedahallon ovdalis bihtáin 2.4.6, 2.6 ja 3.2.

Muđui cealkámušain guovddázis ledje bivdui ja erenoamážit luossabivdui guoskevaš mearrádušat, main cealkámušaddiin ledje vii sierralágan oainnut. Guolástannjuolggadussii gullevaš vejolašvuolta riikkadásis mearridit luossabivddu álggahanáiggis mearraguovllus njuolggadusa meroštallan rájiid olis geassemánu 17. beaivvi dbm 12 ja 29. beaivvi gaskkas adnojuvvoi moanain cealkámušain luossa- ja dápmotbivddu suodjaleami dáfus váttisin ollašuttit. Vejolaš earut luossabivddu álggahanáigenjuolggadusain Suoma ja Ruota gaskkas sáhtte dihto cealkámušaddiid mielas maiddá čuohcit oktilaš muddemii riikkaráji rastá, mii lea soahpamuša oktan ulbmilin. Soahpamuššii gullevaš vejolašvuolta rievdadit oktasaš mearrádusa vuodul guolástanmearrádusaid guollenáliid dilis dáhpáhuvvi nuppástusaid vuodul adnojuvvoi dábaláččat buorrin áššin. Geavadis doaimbi bivdogoziheami mearkkašupmi deattuhuvvui maiddá moanain cealkámušain.

Soahpamuššii leat dahkkojuvvon cealkámušmáhcahaga vuodul smávva nuppástusaid bivdosiid meroštallamiid ja bivdosiidda guoskevaš sirdašuvvannjuolggadusaid hárrái. Dasa lassin soahpamuš lea cealkámušgulaskuddama manŋá Sámedikki gáibádusa mielde jorgaluvvon maiddá davvisámegillii ja dan birra leat lágiduvvon Sámedikkiin sámediggelága 9 §:s gáibiduvvon ráddádallamat.

DÁRKILET ÁKKASTALLAMAT

1 Soahpamuša sisdoallu ja dan gaskavuohhta Suoma láhka-mearrádusaide

Almmolaš mearrádusat

1 artihkal. *Eatnandieđalaš heivehanguovlu.* Artihkkalis meroštallo soahpamuša heivehanguovlu, mii čohkiida artihkkala 1 bihtás logahallon čázádatguovlluin ja 2 bihtás meroštallon riddočáhceguovlluin. Artihkkala 1 bihtá mieldásaš čázádatguovllut vástidit jagi 1971 soahpamuša 1 artihkkalis logahallon čázádagaid. Mearrabađa mearraguvlui gullevaš riddočáhceguovllut leat artihkkala 2 čuoggás dan sadjái meroštallon vehá gáržžibun go dat leat dálá soahpamušas. Ággan ráddjennuppástussii lea leamaš rápmadirektiivva 2 artihkkala 7 čuoggái gullevaš riddočáziid meroštallan. Ráddjen lea guorahallon erenoamážit Duortnoseanu golganguovllu oarjja- ja nuorttabeale ráji ektui Gáláseanu ja Giemajoga golanganguovlluiguin, ja danin lea oidnojuvvon dárbu muhtun mudui gáržžidit máinnašuvvon heivehanguovllu.

Soahpamuša heivehanguovlu hábme maiddái čáhcepolitihka rápmadirektiivva mieldásaš riikkaidgaskasaš čáziiddikšunguvllu. Seammas soahpamuš dudde dan gaskaboddošaš soahpamuša, man Suopma lei dahkan nohtaidlonohallama vuodul Ruotain čáhcepolitihka rápmadirektiivii gullevaš gáibádusaid deavdin dihte. Soahpamuša guolástanmearrádusat heivehuvvojit 23 artihkkalis ja guolástannjuolggadusas meroštallon guovllus.

2 artihkal. *Ulbmil.* Artihkkala 2 bihtá a-čuoggá mieldásaš dássebeallásaš geavaheami doaba vuodduduvvá riikkaidgaskasaš čáhcerievtti prinsihpaide ja erenoamážit ECE:a rádječázádatsoahpamušii. Mearrádusa vuodul geahččalit dorvvastit Suoma ja Ruota dássebeallásaš vejolašvuodaid atnit ávkin rádjejogaid.

Artihkkala 1 bihtá a-čuoggás geavahuvvojit doahpagat čáziiddikšunguvlu ja rádjejogat bálddalagaid. Ulbmilin lea leamaš dat, ahte artihkkalis oaivvilduvvon ovttasbargu ja dahkat oaivvilduvvon doaibmabijut sáhttet guoskat viidát oppa čáziiddikšunguvlui,

muhto daid mávsssoleamos ulbmilin lea dorvvastit rádjejogaid geavaheami ja dili. Doaibmabijut gokčēt sihke eiseválddiid hálddahuslaš ovttasbarggu ja čáziid dillái váikkuheaddji konkrehtalaš doaibmabijuid.

Rádjejohkasoahpamušas leat maiddái almmolaš mearrádusat ovttasbarggus Suoma ja Ruota gaskkas dulve- ja birasvahágiid dusten dihte. Soahpamuša oktan ulbmilin lea artihkkala 1 bihtá b-čuoggá mielde dustet dulvevahágiid, ja dán ulmilla ollašuttin dihte rádjejohkakommišuvdna galgá bargat dan ovdii ahte eiseválddiid ja gielddaid plánerbargu oktiiheivehuvvo 10 artihkkala mielde. Dáid soahpamušmearrádusaid duogázin leat ECE:a rádjejohkasoahpamuš ja dan vuodul addojuvvon ávžžuhusat bastevas dulvedustemis. ECE:a rádječázádatsoahpamuša ulbmilin lea dat, ahte rádječázádagaid geavaheamis ja dikšumis oktan dulveriskkaid hálddašemiin sohppojuvvu čázádatriikkaid gaskkas ja ahte ovttasbarggu ovddidan dihte vuodduduvvojit sierra ovttasbargoorgánat dego rádječázádatkommišuvnnat. Soahpamušmearrádusat leat bealsteaset ovddideamen maiddái EU:a dulvedirektiivva ollašuttima. Direktiivva geatnegahttimiid ollašuttimis galgá goittotge vuos dahkojuvvot dulveriskkaid álgoárvoštallan. Easka dan vuodul čielgá, man viidodagas direktiivvas gáibiduvvon eará doaimmaide lea dárbu Duortoseanu čázádatguovllus.

Arkihkkala 1 bihtá b-čuoggá mieldásaš dulvevahágiid dustemii gullet dulveriskkaid hálddašeamis dárbbášlaš sierra doaibmabijut ja daid pláner. Dákkár doaibmabijut leat ovdamearkka dihte dulvviid deaivanvejolašvuodaid ja dain boahti vahágiid árvoštallan, dulvehearkkes guovluid kárten, dulveriskkaid hálddašanplánaid dahkan, dulveriskkain diediheapmi, dulveriskkaid vuhtiváldin guovlluid geavahanplánemis ja huksemis, dulvesuddjenráhkadusat, dulveváruhanvuogádagat sihke doaimman dulvviid áittedettiin ja dulvedilis. Ovdadoaibmabijuide gullet čáhcedili čuovvun ja einnosteapmi, jieknamihtideamit ja čuovvumat, sahámat ja sáttogilvimat sihke ovdadieđiheapmi. Dustendoaimmaide dulvedilis gullet ovdamearkka dihte jieknja- ja

suossabáttastemiid bávkalanbarggut, dulvviáigásaš čáhcedili čuovvun, oktavuodadoallan eará eiseválddiiguin ja guovllu ássiiguin sihke dulvviáigásaš doaibmabijuin diediheapmi.

Birasvaháigiid dustema hárrái 2 artihkkala 1 bihtá b-čuokkis sáhtta oavvildit dan, ahte galgá dahkkojuvvot oktasaš ráhkkananplána ovdamearkka dihte váralaš kemikálaid fievridermiin rádjejohkii čuohcci riskkaid dusten dihte.

Artihkkala 1 bihtá c-čuoggá čujuheapmi soahpamušbeliid čadni riikkaidgaskasaš geatnegahttimiidda ja Ovtastumi riektetuogádagaide lea viiddis. Dat galggašii gokčat erenoamážit čáhcepolitihka rápmadirektiivva 4 artihkkala mieldásaš birasulbmiid, maid juksan dihte čuoggás oavvilduvvon prográmmat ja plánat galggašedje dasto dahkkojuvvot. Dáidda direktiivva 4 artihkkala mieldásaš ulbmiliidda čujuhuvvo vástideaddji vuogi mielde maiddái artihkkala 2 bihtá a-čuoggás. Vástideaddji vuogi mielde čujuheapmi oavvilda maiddái dulvedirektiivva ollašuhttimis dárbbaslaš oktiiheiveheami.

Artihkkala 2 bihtás leat logahallon dakkár dehálaš beroštumit, mat 1 bihtás oavvilduvvon soahpamuša ulbmila ollašutedettiin galget erenoamážit váldojuvvot vuhtii. Artihkkala 2 bihtá b-čuoggá čujuheapmi luondusodjaleapmái oavvilda dan, ahte erenoamážit Duortnoseanu-Muonájoga sajádat EU:a Natura 2000 -fierpmádahkii gullelaš suodjalanguovlun galgá váldojuvvot vuhtii. Seamma čuoggás kulturárvvuiguin oavvildit ovdamearkka dihte sierra geađegeáigái gullelaš roggamiid dahje Kukkolankoski kulturhistorjjálaččat divrras birra. Kulturárvvuid doaba lea oavvilduvvon viiddisin, iige dainna čujuhuvvo dušše riikkadási láchkamearrádusaid mielde suodjaluvvon, juo ovdalis dihttojuvvon sierra čuozáhagaide. Ruotas dákkár doaba gávndno maiddái láchkamearrádusain, muhto dat lea doppege viiddis oppalašdoaba.

Artihkkala 3 bihtás čujuhuvvo soahpamuša vuodul vuodduidit oavvilduvvon ovttasbargoorgánii, man čoakkádus, doaimmat ja doaimaváldi leat dárkileappot giedahallon 8-14 artihkkaliin. Čujuheami bokte leat háliidan čatnat soahpamuša ulbmila ollašuttima

ja ovttasbargoorgána vuodduideami čielgasit oktii ja deattuhit ovttasbargoorgána mearkkašumi soahpamuša ulbmila ja rádječázádatovttasbarggu ovddideamis.

3 artihkal. *Vuoigatvuohta rádjejogaid čáhcai ja čáhcegvlui.* Artihkkalis leat mearrádušat soahpamušbeliid ja ovttaskas olbmuid vuoigatvuođas rádjejogaid čáhcai ja čáhcegvlui. Artihkkala 1 bihtá mearráduš soahpamušbeliid vuoigatvuođas rádjejogain ja daid oalgejohkarokkiin golgi čáhcai vástida jagi 1971 soahpamuša 1 logu 5 artihkkala. Gáddeomasteaddji geavahanvuoigatvuhtii guoskevaš 2 bihtá ja čázi ruovttudárbo-geavaheapmái guoskevaš 3 bihtá fas vástidit jagi 1971 soahpamuša 1 logu 6 artihkkala ja čáziid alde johtaleapmái guoskevaš 4 bihtá fas 1 logu 7 artihkkala. Artihkkala sánehápmi lea goittotge muhtun muddui rievdaduvvon odđáigáset hápmái. Artihkkala 2-4 bihtát vástidit sisdoalu dáfus dan, mii Suomas čáhcelága 1 logu 24, 27 ja 28 §:s mearriduvvo čázadaga dábalaš geavaheamis.

Artihkkala 2 bihtás čujuhuvvo riikkarádjái ja 5 bihtás riikkadási riektetuogádagaide. Ná geahččalit deattuhit dan, ahte artihkkalis váldojuvvot bealli dušše riikkaráji riekteváikkuhussii. Artihkkala ulbmilin lea dorvvastit dan, ahte ieš rádji ii čuoze sierra doaimmaide. Makkárga odđá, riikkadási riektetuogádagain spiehkasteaddji vuoigatvuođat eai artihkkala bokte goittotge ásaheami. Láchkamearrádusaid sajis artihkkalis čujuhuvvo riektetuogádahkii, dasgo dat gokčá goappáge riikkas maiddái čáziid dábalaš geavaheami ja juohkeolbmovuoigatvuođaid.

Ovttasbargu

4 artihkal. *Oktasaš ulbmilat ja plánat.* Artihkkalis oavvilduvvon prográmmaide ja plánaide gullet čáhcepolitihka rápmadirektiivvas oavvilduvvon doaibmabidjoprográmmat ja dikšunplánat sihke maiddái buot eará prográmmat ja plánat, maiguin ovddiduvvo soahpamuša ulbmila ollašuvvan. Dákkár eará plána sáhtášii leat ovdamearkka dihte dulvedirektiivva mieldásaš dulveriskaid hálddašanplána. Ovddasvástádus prográmmaid ja plánaid dahkamis livččii dábalaččat riikkadási eiseválddiin, muhto

soahpamuša vuodul vuodđudit oaivvilduvvon rádjejohkakommišuvdna sáhtá leat barggus bokte ieš mielde ovddideamen daid prográmmaid ja plánaid, maid atná dehálažžan.

5 artihkal. *Rádjejogaid čáhcebirrasa dil-leulbmilat.* Artihkkala ulbmilin lea vuosttažettiin dorvvastit ahte čáhcebirrasa dilleulbmilat, mat ášahuvvojit ovdamearkka dihte čáhcepolitihka rápmadirektiivva ollašuttin dihte, heivehuvvojit oktii eaige seamma čázádaga várás oaivvilduvvon ulbmilat mana ruossalassii. Goappáge riikkas sáhtá riikkadásis ášahit ovdamearkka dihte váralaš ávdnasiid doaluide sierralágan dilleulbmiliid, ja dát sáhtá dagahit mohkkás dulkomiid oktasáš rádjejogain. Dalle gánnáha várra ášahit riikkadási dilleulbmiliin spiehkasteaddji, oktasáš ulbmiliid rádjejogaid čázi kvalitehtii. Čáhcebirrasa dili doahpaga bokte artihkkalis čujuhuvvo čázádaga fysikálalaš-kemijjalaš dili viidáset guorahallamii, masa gullá maiddá earret eará čáziid ekologalaš dili.

6 artihkal. *Dulvevahágiid dusten.* Artihkal addá dulvedustemii oassálasti riikkadási eiseválddiide vuoigatvuoda riikkaráji rasttildeapmái nuppi soahpamušbeali nammadan eiseválddi guorraseami vuodul. Eaktun ráji rasttildeapmái lea dat, ahte lea dárbu álgit geavtlaš doaimmaide áiti dulvevára dusten dihte rádjejogas. Ulbmilin lea soahpamuša válmmaštaladettiin leamaš dat, ahte artihkkalis oaivvilduvvon guorraseami sáhtásedje addit dulvedustemis vástideaddji guvllolaš eiseválddit, dahjege Suomas Lappi ealáhus-, johtalus- ja birasguovddáš ja Ruotas Norrbottena leanaráđdehus. Guorraseapmi sáhtáši addojuvvot hohpolaš dáhpáhusain maiddá njálmmálaččat, vaikko dábálaččat ovdamearkka dihte juohkegiđdasáš jieknasahámiin sohppojuvvošii ovddalgihtii eiseválddiid gaskkas. Artihkkalis oaivvilduvvon vuoigatvuolta ráji rasttildeapmái sáhtá leat dulvedustemis váldovásttolaš eiseválddiid lassin maiddá dulvedustemii oassálasti eará eiseválddiin.

Sierranjuolggadussii dulvedustemii guoskevaš eiseválddeovttasbarggus lea oidnojuvvon dárbu, dasgo davviriikalaš gádjunbálvalussoahpamuš heive funet ovdamearkka dihte juohkegiđdasáš

jieknasahámiidda.

Davviriikalaš gádjunbálvalussoahpamušas leat mearrádušat veahki bivdimis, gádjundoaimma jodiheamis, goluin ja vahátbuhttemis ja dat gokčá maiddá ovdadoaimbajuid áiti lihkohisvuodavárradáhpáhusain.

Davviriikalaš gádjunbálvalussoahpamuš lea goittotge rápmasoahpamuš, man mearrádušat heivehuvvojit easka dan maŋŋá, go sierasurggiid soahpamušain ii nuppeláhkai daddjojuvvo.

Davviriikalaš gádjunbálvalussoahpamušas vulgojuvvo das, ahte veahki dárbbaseaddji soahpamušbealli bivdá dan earáin. Jiekŋa ii sahájuvvo dulvedilis, muhto jieknasahán dáhpáhuvá áiggil juohkegiđdasáš jieknabáttasemiid dagahan dulvviid dusten dihte. Danin gádjunbálvalussoahpamušas oaivvilduvvon veahkkebivdda ii dahkkojuvvo. Riikkaráđji manná guovdu joga, ja nuba lea ovdamearkka dihte jieŋa sahádettiin measta veadjemeahttun leat rasttilkeahtá ráji ja dahkat suodjalandoaimbajuid dušše nuppe bealde joga. Beroškeahtá nuppi soahpamušbeali veahkkedárbbus sáhtá barggu bargi eiseváldái leat vealtameahttun dahje goittotge vuogas beassat rasttildit riikkaráji. Artihkal addá vejolašvuoda ráji rasttildeapmái, jos nubbi soahpamušbealli guorrasa dasa, ja dalle ii leat dárbu davviriikalaš gádjunbálvalussoahpamuša mielđasáš veahkebivdagii iige dárbbas láchigoahtit jodihangaskavuodaid.

Evttohus ráji rasttildeapmái ii leat veahkebivdagaga duohken, muhto dat sáhtá boahtit maiddá rájiidrasttildeaddji eiseválddis, ja nuba ii maiddá leat dárbu heivehit davviriikalaš gádjunbálvalussoahpamuša 4 artihkkala mearrádušaid goluid juohkimis dahje 5 artihkkala mearrádušaid isitriikka vahátbuhttengeatnegasvuodas. Ulbmilin lea ahte dulvedustemii oassálasti eiseválddiid ovddasteaddjiin leat riikkaráji rasttildeattiinge daidda riikkadási láchamearrádušaid vuodul gullevaš vásttut ja geatnegasvuodas. Dulvedustemis boahtti vejolaš vahágiid buhtten mearrašuvvá ná áššáigullevaš eiseváldái guoskevaš riikkadási njuolggadusaid vuodul.

7 artihkal. *Golangaskavuodaid goziheapmi.* Artihkal vástida jagi 1971 soahpamuša 9 logu 3 artihkkala mearrádušaid. Golangaskavuodaid goziheapmái lea dárbu,

vai 3 artihkkala 1 bihtá mielásaš soahpamušbeliid ovttalágan vuoigatvuohta rádjegoid ja daid oalgehokkarokkiid čáhcái sáhtá sihkarastot.

Soahpamušbeliid ovttasbargoorgána

8 artihkal. *Suopmelaš-ruottelaš rádjehokkakommišuvdna.* Soahpamuša vuodul vuodduvuohta ođđa Suopmelaš-ruottelaš rádjehokkakommišuvdna, mii lea vuosttažettiin dáid riikkaid gaskasaš ovttasbargoorgána. Kommišuvdna ii geavat mearridanválddi ovttaskas lohpeáššiin dálá vuogi mielde, muhto lohpeáššiid gieđahallan sirdašuvvá riikkadási lohpeiseválddiide. Artihkkala 2 bihtá mielde ođđa kommišuvnnas galgá leat iežas doaimmaid dikšun dihte dárbbášlaš riektegelbbolašvuohta. Artihkkala 3 bihtá mielde soahpamuša čuovusin leahkki kommišuvnna doaibmanjuolggadusat gullet mávssolaš oassin soahpamuššii.

9 artihkal. *Čoakkádus.* Artihkkala 1 bihtás lea mearrádus kommišuvnna čoakkádusas. Seammaláhkai go heaittihit oaiivvilduvvon rádjehokkakommišuvnnas, de maiddá ođđa kommišuvnnas leat oktiibuot guhitta lahtu, main goabbáge oassebealli nammada golbma ja guđege lahttui vel ovttá dahje eanet várrelahtuid. Kommišuvnna lahtuin okta goappáge riikkas galgá boahit čáhceáššiin vástideaddji stáhta eiseválddis dahjege Suomas Lappi ealáhus-, johtalus- ja birasguovddázis, ja okta soahpamuša heivehanguovllu giełldas. Artihkkalis lea guđđojuvvon rabasin, maiguin ákkaiguin kommišuvnna goalmmát lahttu nammaduvvo. Soahpamušráđđádallamiin lei goittotge ovttamielalašvuohta das, ahte báikkálaš ovdastus galggašii leat nanus iige stáhtaráđi dahje guovddášhálldahusa ovdasteaddjái leat erenoamáš dárbu. Dákk kommišuvnna čoakkádus sáhtá spiehkastit dálá suopmelaš-norgalaš ja suopmelaš-ruošša rádjecázádatkommišuvnnas, main leat Suomas ministerijadási ovdasteaddjit.

Artihkkala 2 bihtás lea mearrádus kommišuvnna ságadoallivuodas seamma vuogi mielde go jagi 1971 soahpamuša 2 lo- gu 2 artihkkalis. Artihkkala 3 bihtás mearriduvvo kommišuvnna veahkkeáššedovdiin.

10 artihkal. *Doaimmat.* Artihkkala 1 bihtá a- c -čuooggáid mielásaš rádjecázádag

dikšuma, suodjaleami sihke dulve- ja biras- vahágiid dustema várás oaiivvilduvvon ovt- tasbarggu ovddideapmi lea kommišuvnna váldodoaibman. Artihkkalis oaiivvilduvvon programmaide, plánaide ja doaibmabijuide gullet goittot čáhcepolitihka rápmadirektiiv- va mielásaš dikšunplánat ja doaibmabidjo- prográmmat sihke daidda gullelaš doaibma- bijut. Maiddá ECE:a rádjecázádatsoahpamuša čáhcái ja dearvvas- vuhtii guoskevaš beavdegirjji ulbmilat galggašedje váldojuvvot vuhtii rádjecázádatovttasbarggus. Artihkkala 1 c- bihtá mielásaš ovttasbargu dulvedustemis lea gieđahallon ovdalis 2 artihkkala oktavuodas.

Artihkkala 1 bihtá d-čuooggá mielásaš ei- seválldiid ja giełldaid rádjegoid luond- dusuodjalanplánaide guoskevaš barggu oktii- heiveheapmi sáhtá erenoamážit boahit ov- dan EU:a Natura 2000 -fierpmádahkii guoskevaš suodjaleami ollašuttin dihte. Suopma ja Ruotta leaba goabbáge bealis- teaska váldán Duortnoseanu-Muonájoga čázádagaga Natura 2000 -fierpmádahkii. Dikšun- ja geavahanplánaid, mat dahkkojuv- vojit riikkadásis, galgá artihkkala 1 bihtá d- čuooggá mielde geahččalit nu guhkás go vejolaš oktiiheivehit.

Artihkkala 1 bihtá e-čuooggás mearriduvvo kommišuvnna bargun sihkarastit dan, ahte artihkkalis máinnašuvvon prográmmat ja plánaid birra diedihuvvon ovttas ja dollojuv- vojit oktasaš gullandilálašvuodas. Riikkadási láhkaásahannjuolggadusain sáhttet leat mearrádusat das, mo prográmmat ja plánaid birra galgá diedihit ja mo galgá gullat riikkavuložiid. Dalle diediheamis ja gullamis galgá čuovvut dáid riikkadási njuolggadusaid. Ulbmilin lea goittotge dorvvastit maiddá doarvái bures oktasaš diediheami, vai riikkavuložat goabbat bealde riikkaráji ožžot nu ovttalágan dieduid go vejolaš dain prográmmain ja plánain, maid eiseválddit leat dahkan veahkkálagaid. Dán ulbmilii gullá maiddá dat, ahte diediheapmi dáhpáhuvvá nu oktanaga go vejolaš goappáge riikkas.

Prográmmat ja plánaid dohkkeheapmái guoskevaš 1 bihtá f-čuooggás leat jurddašuvvon dat čáhcedikšunguovllu dikšunplánat ja doaibmabidjoprográmmat,

mat dahkkojuvvojit vuosttažettiin čáhcepolitihka rápmadirektiivva mielde, sihke c- ja d- čuoggáin oaivvilduvvon dulveriskaid hálddašanplánat dahje luonddusuodjalanplánat. Daid válmmaštallamis vástidit buorre muddui riikkadási eiseválddit dahjege geavadis Lappi ealáhus-, johtalus- ja birasguovddáš, Norrbottena leanarádđehus sihke guovllu gádjuneiseválddit ja gielddat. Ođđa kommišuvdna lea goittotge guovddázis oppa čáziiddikšunguovllu oktílaš guorahallama sihkkarastimis ja plánaid oktiiheiveheamis 2 artihkkala ulbmila ollašuttimis. Danin lea gehččojuvvon ahte kommišuvdna galgá nannet evttohusaid dákkár oktasaš, oppa čáziiddikšunguvlui guoskevaš prográman ja plánan, ovdalgo daid vuodul dahkkojuvvojit riikkadási mearráduusat. Kommišuvdna sáhtá válmmaštallanmuttus dušše juogo nannet dahje hilgut evttohusa, iige dat nappo sáhte rievdatišgoahtit dan. Ulbmilin lea ahte kommišuvdna oainnut váldojuvvojit vuhtii juo prográmma dahje plána válmmaštalladettiin, dahje a-e - čuoggáin oaivvilduvvon sierra muttuid áigge. Kommišuvdna mearráduusat nannet dahje hilgut čáziiddikšunplána ii leat váidindohkálaš mearráduusat, muhto dan sáhtá buohtastahtit dan cealkámušii, mii addojuvvo čáziiddikšunplána birra. Plánat galget dohkehuvvot goappáge riikka riikkadási mearráduusdohkama bokte nu, ahte seammás goittotge sihkkarasto guktuid riikkaid mearráduusaid oktiiheiveheapmi. Suomas čáziiddikšunplánaid dohkkeha čáziiddikšuma lágideami birra addojuvvon lága 17 §:a mielde stáhtaráddi. Ruotas čáziiddikšunplánas mearrida čáhceiseváldi (vattenmyndighet), mii sáhtá nu háliidettiin bivdit ráđdehusa giedahallat ášši.

Artihkkala 2 bihtái gullelaš kommišuvdna čuovvungeatnegahttima duogázin lea dat, ahte soahpamuša fápmuiboahtimii guoskevaš lohpeáššiid giedahallan boahá sirdašuvvat ráđjehakkommišuvnnas riikkadási lohpeiseválddiide. Soahpamuša válmmaštalladettiin lea čielgan ahte Suoma ja Ruota čáhce- ja birasláhkamearráduusat leat viehka ovttaláganat lobivulošvuhtii ja lobi miedihaneavttuide guoskevaš osiin. EO:a birasláhkamearráduusat ja riikkaidgaskasaš birassoahpamušat leat dáid mañimuš áiggiid vel lasihan láhkaása-

hanvuogádagaid ovttaláganvuoda. Dan várás ahte lohpeimiedihanvuogit Suomas ja Ruotas earránišgohtet boahhteáiggis eanet go soahpamuša válmmaštettiin lei jurddašuvvon, de kommišuvdna galgá beassat giddet áššái dárbbu mielde soahpamušbeliid fuopmášumi.

Artihkkala 2 bihtái mielas kommišuvdna čuovvungeatnegahttin guoská maiddái guolástannjuolggadusa heiveheapmái. Kommišuvdna galgá almmuhit soahpamušbeliid ráđdehusaide soahpamuša dahje guolástannjuolggadusa vejolaš rievdadandárbbuin. Dasa lassin soahpamuša 31 artihkkala mielde soahpamušbealit čeahkkaneaba dárbbu mielde čuovvun dihte soahpamuša heiveheami.

11 artihkal. Doaimaváldi. Artihkkalis leat mearráduusat kommišuvdna voigatvuodas geavahit sátneválddi ja oassálastit earáláhkaige ráđjehogaid dahje riddočáziid dillái ja geavaheapmái guoskevaš áššiid giedahallamii riikkadási eiseválddiin ja duopmostuoluin. Lohpeáššiid sirdin ráđjehakkommišuvnnas riikkadási eiseválddiid ja duopmostuoluid giedahallanláhka dagaha dárbbu sihkkarastit dan, ahte oppa ráđječázadaga gokčevaš oktílaš perspektiiva galgá boahit ovdan artihkkalis oaivvilduvvon áššiid giedahallamis.

Artihkkala 1 bihtái mielas kommišuvdna voigatvuodas gokčēt Suomas erenoamážit doaimma čáhcelága ja birassuodjalanlága mielas áššiin. Artihkkala 1 bihtái c-čuoggá mielas voigatvuodas oaivvilda ná ovdamearka dihte birassuodjalanlága 92 §:s oaivvilduvvon dutkojuvvoimii bidjanvoigatvuoda ja čáhcelága 21 logu 3 §:s oaivvilduvvon hálddahušbággui guoskevaš ohcamuša dahkama. Čuoggá čujuheapmi riikkadási mielas meannudemiide oaivvilda dan, ahte artihkkala bokte ii leat ulbmil dahkat ođđa meannudemiid muhto viiddidit dálá vejolaš njulgenvugiid heivehansuorggi nu, ahte maiddái kommišuvdna galgá beassat daid geavahit. Jos dákkár njulgenvuohki rihkkumušaide seahkanan dihte ii riikkadási láchkamearráduusaid vuodul dihto áššiin leat, de ii maiddái kommišuvdna sáhte gáibidit iežas njulgengáibádusa dutkama.

Artihkkala 2 bihtái mielde kommišuvnnas lea oppalaš voigatvuodas dahkat evttohusaid

ja addit cealkámušaid earáge go 1 bihtás oaivvilduvvon áššiin 10 artihkkala mieldásaš doaimmaidis dikšun dihte. Kommišuvdna sáhtá ná ovdamearkka dihte addit iežas cealkámuša rádjejohkii dahje čáziiddikšunguovllu eará čázadagaide váikkuheaddji lávvaevttohusain dahje eana-geavaheapmái goskevaš eará plánain.

Artihkkala 3 bihtá kommišuvnna cealkámušaddinvoigatvuodas guolástanášiin čujuha erenoamážit ráđdehusaide dahje daid mearridan eiseválddiide guolástanjuolggadusa 16 §:s addojuvvon doaimmafápmudussii ovtta soahpat lobálaš bivdoáiggiide, bivdovugiide, lobálaš bivdosiidda dahje bivdosiid mearrái goskevaš mearrádusain ja čuvvosii 2 gullevaš bivdobáikkiin maiddá earáláhkai go guolástanjuolggadusa mearrádusain daddjojuvvo. Rádjejohkakkommišuvnna cealkámuša bivdimis gávnojit mearrádusat maiddá soahpamuša 26 artihkkalis ja guolástanjuolggadusa 20 §:s.

12 artihkal. *Diehtooažžunvoigatvuohhta.* Artihkal guoská vuosttažettiin kommišuvnna diehtooažžunvoigatvuhtii ja riikkadási eiseválddiid geatnegasvuhtii addit kommišuvnii dan dárbbasan dieđuid. Eiseválddiid diehtoaddingeatnegasvuohhta ii govčča dušše das namalassii bivdojuvvon dieđuid muhto maiddá aktiivvalaš dieđiheami buot kommišuvnna doaimmaid fáfus guovddáš áššegirjjiin. Dákkarat leat erenoamážit 1 bihtás oaivvilduvvon prográmmat ja plánat, maid eiseválddit dahket veahkkálagaid 4 artihkkalis daddjojuvvon vuogi mielde. Dáidda gullet ovdamearkka dihte čáziiddikšunplánaid ja daidda gullevaš doaimbaidjoprográmmaid árvalusat ja 2 bihtás oaivvilduvvon 11 artihkkala ollái gullevaš lohpeohcamušat ja -mearrádusat sihke čáziiddikšunguovllu čáziide goskevaš eará áššit. Dáid áššegirjjiid lassin riikkadási duopmostuolut ja eiseválddit galget 3 bihtá mielde kommišuvnna bivdaga vuodul addit dasa doaimmaid dikšun dihte dárbbálaš buot earáge dieđuid, mat leat fidnemis.

13 artihkal. *Almmolašvuohhta.* Artihkkala 1 bihtás almmolaš cealkámusa vuodul geahččalit buktit ovdan sihke Suoma ja Ruota láhkamearrádusain daddjojuvvon almmolašvuodaprinsihpa. Áššegirjjiit, mat

leat kommišuvnna hálddus, leat ná almmolaččeat, jos daid čiegusindoallamii eai gávdno sierra ákkat. Kommišuvnna hálddus leahkki áššegirjjiide heivehuvvojit riikkadási njuolggadusat dahjege Suomas eiseválddiid doaimma almmolašvuoda birra addojuvvon lánka (621/1999, manjnelis almmolašvuodalánka) ja Ruotas almmolašvuoda- ja čiegusindoallanlánka (offentlighets- och sekretesslag 2009:400). Riikkadási njuolggadusat áššegirjjiid almmolašvuodas leat viehka ovttaláganat.

Artihkkala 2 ja 3 bihtáid sierranjuolggadusaide lea dárbu, vai sáhtá sihkkarastit váidinvejolašvuoda kommišuvnna hálddus leahkki áššegirjjiid almmolašvuodamearrádusaid birra. Áššegirjji addimii goskevaš mearrádussii heivehuvvo artihkkala njuolggadusaid mielde juogo Suoma dahje Ruota lánka. Heivehanláhkai bohtet dalle dieđušge maiddá riikkadási njuolggadusat áššegirjjiid čiegusindoallamis. Artihkkala 2 bihtá guoská kommišuvnna hálddus leahkki dakkár áššegirjjiide, maid dat lea ožžon Suoma dahje Ruota eiseválddis. 3 bihtá fas guoská kommišuvnna hálddus leahkki buot áššegirjjiide dahjege vuosttažettiin kommišuvnna iežas dahkan dahje priváhta oassebeliin oažžun áššegirjjiide.

14 artihkal. *Golut.* Kommišuvnna boahtti goluid juohkimii goskevaš artihkal vástida buorre muddui jagi 1971 soahpmuša 2 logu 4 artihkkala. Golut juhkkajuvvojit beallái Suoma ja Ruota gaskkas. Goluid ákkat ja mávssiheapmi lea soahpamuša ja kommišuvnna doaimbanjuolggadusaid mearrádusaiguin ovttagardánahtton dálázis.

Rájiidrasttildeaddji váikkuhusat

15 artihkal. *Soahpamuša gaskavuohhta davviriikalaš birassuodjalansoahpamuššii.* Birrasii vahátlaš doaimma doaba davviriikalaš birassuodjalansoahpamušas gokčá vuosttažettiin birrasa billašuvvanvára dagaheaddji doaimma, muhto ii buot doaimma, mii váikkuha rádjejohkasoahpamuša heivehansuorgái gullevaš čáziid dillái ja geavaheapmái. Rádjejohkasoahpamuššii váldojuvvon sierranjuolggadusaid ulbmilin lea leamaš sihkkarastit dan, ahte čáziid dillái ja

geavaheapmái váikkuheaddji buot fitnuide heivehuvvošedje seamma mearrádušat beroškeahtá das, leago jearaldat čáziid billašuvvanvára dagaheaddji doaimmas vai eará čáhcedoallofitnuin. Danin soahpmuša 16-21 artihkkaliin gávdnojit mearrádušat, mat mannet muhtumassii badjálagaidda davviriikalaš birassuodjalansoahpamuša mearrádušain. Artihkkala 1 bihtá mearráduša vuodul leat háliidan čielggadit rádjejoahkasohpamuša vuoruheami davviriikalaš birassuodjalansoahpamuša ek-tui.

Artihkkala 2 bihtá dárkkálmuhhtá soahpamuša 16-21 artihkkaliid heivehan-suorggi dain diliin, main fitnus leat sihke 1 bihtás oaivvilduvvon rájiiidrasttildeaddji váikkuhusat čáziid dillái ja geavaheapmái ja rájiiidrasttildeaddji eará váikkuhusat. Dákkár eará váikkuhusat sáhttet leat ovdamearkka dihte lágádusa luoitimat áibmui dahje suon-jardanváikkuhusat. Dalle buot ovttá fitnu váikkuhusat giedahallojit seamma meannudeamis, eaige davviriikalaš birassuodjalansoahpamuša mearrádušat heivehuvvo mainge osiin.

16 artihkal. *Ovttadássásaš giedahallan.* Artihkal vástida buorre muddui davviriikalaš birassuodjalansoahpamuša 2 ja 3 artihkkala, main gávdnojit mearrádušat doaimma rájiiidrasttildeaddji váikkuhusaid vuhtiiváldimis ja riikkavuložiid ovttadássásaš giedahallamis lohpeáššiid giedahaladettiin ja vahátbuhtadusaidda mearridettiin. Artihkkala 1 bihtás mearriduvvojit davviriikalaš birassuodjalansoahpamuša 2 artihkkala vuogi mielde doaimma rájiiidrasttildeaddji váikkuhusaid buohtastahttimis doaimma sajádat-riikkas ovdanboahhti váikkuhusaidda. Vástideaddji njuolggadus gávdno Suomas juo birassuodjalanlága 110 §:s ja čáhcelága 21 logu 13 §:s.

Artihkkala 2 bihtás mearriduvvo riikkavuložiid ovttadássásaš giedahallamis beroškeahtá sin ássanriikkas vástideaddji vuogi mielde go davviriikalaš birassuodjalanlága 3 artihkkala 1 bihtás. Artihkkalis geavahuvvon doaba "áššáigullelaš bealli" dahjege dat, masa doaimmas dahje doaimbábijus boahhti váikkuhusat gusket dahje sáhttet guoskat, vástida Suomas birasláhkamearrádušain oppalaččat stáđáiduvvan,

normála hálddahušláhkamearrádušaid viidáset "áššáigullelaš bealli" -meroštallama.

Artihkkala 3 bihtás viiddiduvvo 2 bihtá mieldášaš ovttadássásaš giedahallama gáibáduš guoskat maiddá doaimma dihte ovdanbuktit oaivvilduvvon vahátbuhtadusgáibádušaidda. Nuppeláhkai go davviriikalaš birassuodjalansoahpamuša 3 artihkkala 2 bihtás, artihkkala 3 bihtái ii goittotge gula láhkaásahanvuogádahkii guoskevaš nu gohčoduvvon gánnáhanvuoruhannjuolggadus, mii heivehuvvo vahátbuhtadusaidda. Láhkaásahanvuogádaga válljema birra siivilavuddosaš buhtadusgáibádušaid giedahallamis lea addojuvvon EU-parlameantta ja -rádi ásašus (8642007, nu gohčoduvvon Roma II -ásašus) dan lágas, mii heivehuvvo daidda geatnegahttimiidda, mat eai vuodduva soahpamuššii. Ásašusa 7 artihkkala mielde birasvahágiid buhttemis heivehuvvo dan riikka láhka, mas birasvahát lea dáhpáhuvvan, earret dalle jos vahátgillájeaddji ovdanbukta iežas gáibáduša dan riikka lága mielde, mas vahága dagahan dahku lea dahkkojuvvon. Soahpamušráddádallamiid mielde oidnojuvvui vuogas čoavddusin dat, ahte rádječázadagaidda guoskevaš birasvahágiid hárrái eai addojuvvo sierra láhkaválljenmearrádušat.

Artihkkala 4 bihtás mearriduvvo earáid go áššegullelaš beliid vuogitvuodas oassálastit lohpeášši giedahallamiid, mii lea dutkojuvvo-min nuppi riikkas. Vulgojuvvo das, ahte maiddá dákkár oassebeliide (ovdamearkka dihte birasorganisašuvnnaidda), mat geavahit riikkadási láhkamearrádušaid vuodul sátneválldi, galgá heivehuvvot 2 bihtás oaivvilduvvon ovttadássásaš giedahallama gáibáduš. Mearráduša duogážiin leat earret eará diehtooažžumii, riikkavuložiid oassálastinvuogitvuhtii mearrádušdahkamii ja nuppástusohcan- ja dutkojuvvomiidjanvuogitvuhtii birasáššiid guoskevaš oktasašsoahpamuša (SopS 122/2004, nu gohčoduvvon Árhusa soahpamuš) mearrádušat ii-hálddahušlaš oktiisearvamiin, organisašuvnnain ja joavkkuin. Suomas organisašuvnnaidda sátneválldi ja nuppástusohcanvuogitvuoda birra birasáššiid lea mearriduvvon birassuodja-

lanlága 92 ja 97 §:s ja čáhcelága 17 logu 1 §:s.

17 artihkal. *Oktasaš ávkki goziheapmi.* Ovdalis 16 artihkkalis leat mearrádusat riikkavuložiid vuoigatvuodas oassálastit rádječázadáhkii guoskevaš áššiid giedahallamii maiddá nuppi riikka eiseválddis. Vai maiddá riikkadási eiseválddit beasašedje geavahit sátneválldi nuppi riikka eiseválddis dahje duopmostuolus giedahallanvuloš áššis, de lea 17 artihkkalis mearriduvvon oktasaš ávkki goziheaddji eiseválddi nammadeamis. Soahpamušráddádallamiid mielde gozihaneiseváldin soahpamušas oavvilduvvon áššiin doaimmašii guvllolaš eiseváldi. Dárkko rádjehokkasoahpamuš spiehkasta davviriikalaš birassuodjalansoahpamušas, mas muđui gávdnovit sullasaš mearrádusat oktasaš ávkki goziheamis váikkuhusaid dáfus rájiidrasttildeaddji fitnuin. Suomas gozihaneiseváldin doaimmašii Lappi ealáhus-, johtalus- ja birasguovddáš, mii goziha doaimmaguovllustis maiddá riikkadásis čáhcelága ja birassuodjalanlága čuovvuma ja oktasaš ávkki čáhceáššiin. Gozihaneiseváldi evttohuvvo nammaduvvot fápmuibidjanlágas.

Artihkkala 2 bihtás meroštallojit dárkkileappot gozihaneiseválddi vuoigatvuodát vástideaddji vuogi mielde go davviriikalaš birassuodjalansoahpamuša 4 ja 6 artihkkaliin. Ulbmilin lea leamaš ahte gozihaneiseválddis galget lea seamma viiddis vuoigatvuodát go dain riikkadási eiseváldiin, mat gozihit oktasaš ávkki vástideaddji áššis.

Artihkkala 3 bihtás gozihaneiseválddi sátneválldi sirdin dihto áššis nuppi eiseváldái vástida davviriikalaš birassuodjalansoahpamuša 9 artihkkala mearrádusaid. Sátneválldi sirdimii sáhtá leat dihto dáhpáhusain dárbu, jos fitnu váikkuhusat čuhcet dušše ovdamearkka dihte čáhcejohtalussii. Dalle artihkkalis oavvilduvvon gozihaneiseválddi doaimmaid sáhtášii Suomas dikšut ovdamearkka dihte Liikennevirasto. Jos fidnu čuozášii moanaide oktasaš ávkkiide, de divššošii gozihaneiseválddi doaimmaid goittotge čohkkejuvvon vuogi mielde ealáhus-, johtalus- ja birasguovddáš.

Artihkkala 4 bihtás mearriduvvo gozihaneiseválddi doaimmaid dagahan goluid juohkimis. Seammaláhkai go davviriikalaš birassuodjalansoahpamuša 8 artihkkalis mearriduvvo, de maiddá dán soahpamuša mieldásaš gozihaneiseváldi vástida ieš iežas goluin.

18 artihkal. *Lohpeáššiid birra diediheapmi.* Artihkkalis leat mearrádusat 16 artihkkalis oavvilduvvon lohpeáššiide guoskevaš diediheamis. Diediheami ulbmilin lea sihkkarastit ahte riikkavuložiin leat maiddá duodalaš vejolašvuodát geavahit sidjiide 16 artihkkala mielde gullevaš vuoigatvuodáid. Vástideaddji mearrádus ii leat davviriikalaš birassuodjalansoahpamušas, mii sáhtá leat leamaš oktan sivan dasa ahte dát soahpamuš lea erenoamáš uhccán heivehuvvon geavadis. Diediheapmi dáhpáhuvá nu, ahte čuvvojuvvojit ollašuttinriikkas gustojeaddji njuolggadusat lohpeohcama birra gulaheamis ja diehtunaddimis. Dása gávdnovit ákkat, dasgo sihke diediheamis vástideaddji gozihaneiseváldi ja riikkavuložat dovdet buoremusat iežaset riikka láhkamearrádusaid ja hálddahusa meannudanvugiid. Artihkkalis oavvilduvvon diediheapmi gokčá lohpeohcama birra diediheami lassin 2 bihtá mielde maiddá lohpeamearrádusaid ja duomuid birra diediheami.

19 artihkal. *Dárkkisteapmi.* Artihkkalis mearriduvvo lohpeášši giedahalli eiseválddi dahje duopmostuolu vuoigatvuodas dahkat báikki alde dárkkistemiid maiddá nuppi riikkas rájiidrasttildeaddji váikkuhusaid gávnnahan dihte. Dárkkisteapmi galgá dahkkojuvvo veahkkálagaid dárkkistanvulošriikka gozihaneiseváldiin, ja dárkkisteami várás galgá leat álo gozihaneiseválddi guorrasteapmi. Dárkkisteami čadaheaddji eiseváldi dahje duopmostuollu doaimmá dárkkistettiinis eiseválderollastis ja dasa guoskevaš vásttuin, vaikko das eai diedusge leat nuppi riikkas seamma doaimmavuoigatvuodát go iežas riikkas doaimmadettiin. Danin lea vuogas ahte dárkkisteaddji eiseváldi oázžu veahki gozihaneiseválddis. Davviriikalaš birassuodjalansoahpamuša 10 artihkkalis mearriduvvo gozihaneiseválddi dárkkistandilálašvuodas, mii dahkkojuvvo

vástideaddji ulbmila várás. Nu gohčoduvvon njuolgatvuodaprinsihpa dorvvastan dihte lea goittotge vuogas ahte dárkkisteami sáhtta dahkat lohpeášši giedahalli eiseváldi dahje duopmostuollu.

20 artihkal. *Váikkuhusa dáfus mearkkašahtti čázádatfitnut.* Artihkkala mearrádusat soahpamušbeliid ráddádallamiin, go ollašuttojtit váikkuhusaid dáfus dihto mearkkašahtti čázádatfitnut, vuodduduvvet jagi 1971 soahpamuša 3 logu 13 artihkkala mearrádusaide dain áššiin, mat sirdojuvvojtit ráddehusaid čoavdinláhkai. Go lohpeohcamušaid giedahallan odđa soahpamuša mielde sirdašuvvá rádjehohkakommišuvnnas riikkadási eiseválddiide ja duopmostuoluide, de váikkuhusaid dáfus mearkkašahtti čázádatfitnu ollašuttin dihte sáhtta dárbbášuvvot lohpi guktuid riikkaid eiseválddiin dahje duopmostuoluin. Dákkár fitnuid ja daidda guoskevaš lohpegiedahallamiid oktiiveheamis gávdnojit mearrádusat 21 artihkkalis.

Váikkuhusaid dáfus mearkkašahtti fidnu sáhtta goittotge leat ollásit nuppi riikkas, vaikko fitnu váikkuhusat ollet nuppi riikka sisa. Dákkár fidnui ii oaččo odđa soahpamuša mielde miedihit lobi almmá soahpamušbeliid ráddádallamiid haga, go lea jearaldat čáhcefápmorusttega huksemis, čázádaga dulvadeamis dahje mearkkašahtti čáhcesirdimis eret čázádagas. Geavadis dákkár fitnuid eai leat plánemin eige ane jáhkehahttin ahte artihkkala heivehansuorgái gullevaš fidnu boahtá dutkojuvvomii. Dákkár hárvanaš dáhpáhusas livččii vejolaš soahpat fitnu ollašuttimis maiddái sierra stáhtasoahpamuša vuodul.

21 artihkal. *Lohpegiedahallamiid oktiiveheapmi.* Artihkkala mearrádusaide lohpegiedahallamiid oktiiveheheamis lea dárbu, dasgo oktasaš lohpeeiseválddis luobadettiin oassi dán áigge rádjehohkakommišuvnna čoavdinláhkai gullevaš lohpeáššiin bohtet giedahallanláhkai guktuid riikkaid eiseválddis dahje duopmostuolus. Geavadis dákkár fitnut, maidda dárbbášuvvo lohpi guktuin riikkain, sáhttet leat earret eará rádjajoga čieknudeamet dahje šalddi huksen rádjajoga rastá. Lohpeáššit giedahallojit dán diliin Suomas Lappi guovl-

luhállddahasvirgebáikkis ja Ruotas Ubmi birasduopmosstuolus.

Artihkkala 1 bihtás biddjojuvvo oppalaš ulbmilin lohpeáššiid giedahallan nu oktanaga go vejolaš guktuin riikkain. Lohpeáššiid dutkojuvvomii bohtin čuožžu ollásit fitnus vástideaddji oassebeali dáhtus, ja nuba mearrádus ii dákká bokte sáhte leat eiseválddi geatnegahtti. Maiddái lohpeohcci ávkašuvvá dábálaččat das, ahte lohpeáššit giedahallojit oktanaga ja njuovžilit, ja nuba várra songe geahččala ohcat lobi oktanaga guktuin riikkain. Geavadis seammaáigásaš giedahallamii sáhtta viggat nu, ahte lohpeáššiin vástideaddji eiseválddit barget nu ollu ovtas go vejolaš ja lonohallet dieduid buoremus lági mielde. Lohpeáššiid giedahalli eiseválddiid ja duopmostuoluid geatnegasvuohta addit dieduid nubbi nubái lea nappo mielde artihkkala 1 bihtás.

Artihkkala 2 bihtás viiddiduvvo 1 bihtá mieldásaš diehtunaddingeatnegasvuohta guoskat maiddái lohpeáššái guoskevaš mearrádussii dahje dupmui. Riikkadási eiseválddit ja duopmostuolut galget lohpeášši giedahallamis diedusge čuovvut riikkadási lánkamearrádusaid. Riikkadási njuolggadusat guddet goittotge moanain áššiin eiseváldái dahje duopmostullui guorahallanválddi ovdamearkka dihte das, mo lohpeamearrádusaid ovttaskas čuoggát buktuojuvvojtit ovdan. Seamma fidnui guoskevaš lohpeamearrádus galggašedje leat gaskaneaset oktiiveheheamis nu, ahte fitnu ollašuttin ii šatta váttisin dahje veadjemeahttumin dakkár diliin, main riikkadási njuolggadusat addet moanaid vejolašvuodaid ollašuttit lágalaččat fitnu. Lohpeamearrádusaid oktiivehehan dihte lohpeášši giedahalli eiseválddit ja duopmostuolut galggašedje leat gaskaneaset oktavuodas juo ovdalگو lohpeášši čovdojuvvo. Giedahallanáigedávvalat sáhttet goittotge leat nu sierralárganat ahte lohpeášši čovdojuvvo nuppi riikkas mealgat ovdal go nuppi riikkas. Dákkár mearrádusa dahje duomu birra lea erenoamáš dehálaš diedihit.

Beroškeahhtá das, čovdojuvvogo seamma fidnui guoskevaš lohpeášši Suomas ja Ruotas oktanaga, de sáhttet lohpeášši čoavdima birra dahkkojuvvon váidagat dagahit dan, ahte lohpaí guoskevaš mearrádus dahje duopmu oažžu nuppi riikkas lágafámu ovdalگو dan

nuppi riikkas. Sáhtášii šaddat nu, ahte lea muhtumassii dušši ohcat nuppástusa, jos fitnu sáhtášii dákkár dilis álggahit nuppi riikkas ovdalگو váidagat leat čovdojuvvon. Riektedorvvu dáfus dákkár dilli ii leat dohkálaš, ja nuba artihkkala 3 bihtás gildet duopmostuolu dahje eiseválddi addimis lobi fitnu ollašuttima álggaheapmái ovdalگو duopmu dahje mearrádus lea ožžon lágafámu, jos duopmu dahje mearrádus nuppi riikka lohpeáššis ii leat bohtán lágafámolažžan. Suomas mearrádus oaivvilda iešalddes dan, ahte lohpeeiseváldi ii sáhte mearridit biras-suodjalanlága 101 §:a vuodul doaimma álggahuvvot dahje miedihit čáhcelága 2 logu 26 §:a vuodul bargguidálggahanlobi, jos seamma fidnui guoskevaš Ruota birasduopmostuolu duopmu ii leat lágafámolaš.

Artihkkalis ii gáržžiduvvo riikkadási lohpeeiseválddiid guorahallanváldi dakko bokte go jearaldat lea lobi miedihaneavttuin. Sáhtá leat nappo nu, ahte seamma fidnui guoskevaš lohpeohcamuš dohkkehuvvo nuppi riikkas ja hilgojuvvon fas dan nuppi riikkas. Soahpamuša válmmaštaladettiin dahkkojuvvon viiddis čáhce- ja birasláhkaásahanvuogádagaid veardádallama vuodul dákkár dilli ii leat goittot nu jáhkehahti, dasgo Suoma ja Ruota láhkaásahanvuogádagat leat juo árbevirolaččat sulastahtán ollu. Eurohpá Ovtastumi riektivuogádagaid váikkuhusas máinnašuvvon láhkaásahanvuogádagat leat šaddagoahtán oktileabbon maiddái mánggaid ovttaskas čuoggáid hárrái. Lohpegiedahallamiid oktiiheiveheami gánnáha goittotge geavadis čuovvut soahpamuša fápmuibohtima maŋŋá, ja dát čuovvun lea oskilduvvon 10 artihkkala 2 bihtás odđa rádjejohkakommišuvvna doaimman.

22 artihkal. *Ohcanáššiid giella.* Ohcanáššegirjiid giellaartihkkalii leat leamaš Suomas hui guovddázis váikkuheamen vuodđoláhka ja giellaláhka (423/2003), ja artihkkala leat geahččalan dahkat nu, ahte dat heive bures oktii giellanjuolggadusaiguin. Vuodđolága 17 §:a 2 momeantta mielde juohkehaččas lea vuoigatvuohta geavahit almmolaš oktavuodain iežas áššis iežas giela, juogo suoma- dahje ruotagiela, ja oazžut iežas doaimmahusáššegirjii dáinna gielain. Maiddái sámi giellaláhka galgá heivehuvvot

soahpamušguovllu davimus osiin. Ruotas sámi giellalága njuolggadusaid vástideaddji njuolggadusat vuoigatvuođas geavahit sáme-giela almmolaš oktavuodain ja duopmostuolus leat váldojuvvon mielde odđa láchkii (2009:724, láchka čearddalaš vehádagain ja vehádatgielain), mii bohtá fápmui odđajagemánu 1. beaivve 2010.

Nuppádassii vuodđolágas daddjojuvvon ahte jos áššáiosolaš lea ovdamearkka dihte vejolaš vahátgillájeaddji Ruota bealde ja sus lea vuoigatvuohta oassálastit ášši giedahallamii, de son šaddá Suoma láchkageavahanválddi ollái ja sutnje heivehuvvojit dákkó bokte vuodđolága gáibádusat ovtadássásašvuodas ja vuoigatvuođas oazžut iežas ášši giedahallot. Lohpemearrádus galgá jorgaluvvot dákkár dáhpáhusas maiddái ollásit ruotagillii, dasgo váidinvejolašvuodát galget ovttalágan vuogi mielde dorvvastuvvot.

Eiseváldi lea geatnegahtton addit doarvá bures dieđuid ohcamuša giedahaladettiin buot áššáiosolaččaide nu, ahte dát sáhttet bures gozihit iežaset beroštumiid. Ná eiseválddi geatnegasvuohtan šaddá fuolahit oppalašgovvideami jorgaleamis nuppi gillii, fuolahit ohcanáššegirjiid jorgaleamis nuppi gillii dakko bokte go dat gusket áššáiosolačča ovdui dahje vuoigatvuhtii, sihke fuolahit lohpeamearrádusa jorgaleamis nuppi gillii ollásit. Ohcanáššegirjiid jorgaleapmi lea giellalága 20 §:s ráddjejuvvon ovdamearkka dihte tehnikkalaš čielggadusaid hárrái. Dakko bokte go eiseváldi árvoštallá ahte áššegirji ii váikkut áššáiosolačča vuoigatvuhtii, de dan sáhtá guoddit jorgalkeahttá. Jorgaluvvon materiálii galgá dán oktavuodas laktojuvvot logahallan dan materiálas, mii ii leat jorgaluvvon. Bivdaga vuodul áššáiosolaččas lea vuoigatvuohta oazžut jorgalusa maiddái dákkár materiálas.

Geatnegasvuohta fuolahit jorgaleamis gullá eiseváldái. Eiseváldi maiddái vástida jorgalangoluin, dasgo jorgaleami ii galgga buoh-tastahttit biraslohpeohcama ávnnaslaš sisdoallogáibádussii. Sisdoalločielggadusa golut šaddet ohcci máksinláhkai, muhto stáhta máksinággalága (150/1992) mielde jorgalangolut eai gula dakkár goluide, maid sáhtá ohccis bearrat, muhto dat gullet proseassa formálalaš gáibádusaid dikšumii.

Guolástanmearrádušat

23 artihkal. *Eatnandieđalaš heivehanguovlu.* Artihkkalis heivehuvvo soahpamuša ja dasa mávssolaš oassin gullevaš guolástanjuolggadusa sisdoallan bivdonjuolggadusaid heivehanguovlu. Dat čohkiida artihkkalis logahallon rádjelogain ja daid oalgečázádagain earret daid čáziid, mat luitet rádjelogaide, Duortnoseanu njálbmesurggiin sihke artihkkalis dárkileappot meroštallon Duortnoseanu njálbmeguovllu Mearrabađa mearraguovllus. Jagi 1971 soahpamuša 5 logu 1 artihkkalis meroštallon Duortnoseanu dálá guolástanguovllu ektui odđa rádjehokasoahpamuš ii rievdat heivehanguovllu johkaguovllus iige suomebeale mearraguovllus. Dan sadjái Mearrabađa mearraguovlu Ruota bealde gáržu dálázis mealgat nu, ahte dasa bohtet gullat dušše nu gohčoduvvon 1- ja 2-guovllut. Ná guolástanjuolggadusaid heivehanguovlu mearas boahťa leat sullii ovttá viiddu sihke Suoma ja Ruota bealde.

24 artihkal. *Guollesoalli.* Guollesoallái guoskevaš mearrádusaiguin geahččalit dorvastit guoli johtima. Artihkkala 1 bihtás mearriduvvo das, gokko guollesoalli johtá. Mearráduš lea sisdoalu dáfus measta ollásit seammalágan go jagi 1971 soahpamuša 5 logu 2 artihkkala mearráduš. Nuppeláhkai go jagi 1971 soahpamušas, rádjehokkakommišuvnnas ii leat vuoigatvuohta mearridit das, gokko guollesoalli sáhtta spiehkastatdilis johtit. Vástideaddji vuoigatvuohta ii leat addojuvvon maiddái guolástusa hálldašeaddji eiseválddiide. Dákkár mearrádussii ii oro leamen dárbu odđa soahpamušas, dasgo dat ii leat dássáziige heivehuvvon ja dat ii leat mearkašan geavadis.

Jagi 1971 soahpamuša láhkai artihkkala 2 bihtás evttohuvvojit ráddjehusat bivdui guolleliin. Bivdobiergasiid dahje eará biergasiid, dego bivdobiergasiid ii-bivdi osiid, siviláid, giddečuolddaid, dimbbargolggadangihipuid, kájaid dahje áŋkoriid ii oáččo bidjat dahje geavahit nu, ahte dat sáhttet hehttet guoli beassamis guollesoallái dahje lihkaeames guollesoalis. Gologadettiin dahje geassinnuhtiin guollesoalis bivddedettiin uhcimustá bealli oali govdodagas galgá leat rabasin guoli

easttahis johtima várás. Dát lea odđa mearráduš jagi 1971 soahpamuša ektui. Dálá hámis bissu mearráduš, mii bisuha fámus sierravuoigatvuoda gokčat guollesoalli.

25 artihkal. *Dárkilet mearrádušat.* Artihkkala 1 bihtás boahťa ovdan ahte dárkilet mearrádušat bivdu birra Duortnoseanu guolástanguovllus addojuvvojit guolástanjuolggadusas, mii lea čuovusin soahpamušas ja mávssolaš oassi soahpamušas. Guolástanjuolggadusa mearrádušain lea nappo seammalágan riektesajádat go ieš soahpamuša mearrádušain, ja danin daid sáhtta rievdadit dušše soahpamušbeliid gaskasaš soahpamuša vuodul rádjehokasoahpamuša 31 artihkkala mielde. Ráddehusat dahje daid mearridan eiseválddit sáhttet goittotge guolástanjuolggadusa 16 §:s mearriduvvon eavttuiguin addit guolástanjuolggadusa dihto mearrádušain spiehkasteaddji njuolggadusaid.

Guolástanjuolggadusas leat oktiibuot guoktelogiguokte paragrafa earret eará luosa, dápmoha ja eará guolleslájaid bivddus lobálaš bivdosiin sihke ollásit gildojuvvon bivdosiin ja bivdovugiin. Dasa lassin guolástanjuolggadusas gávnojit mearrádušat bivdobiergasiid lobálaš válmmaštanmateriálain ja mihtuin. Dasa gullá maiddái luosa ja dápmoha bivdogieldu oktan spiehkastagaiiguin sihke almmolaš njuolggadusat bivdosiin johka- ja mearraguovllus.

Artihkkala 2 bihtá mielde goabbáge oassebealli čatnasa Duortnoseanu oalgečázádagaid hárrái addit dárbbaslaš mearrádušaid ja álgit dárbbaslaš doaimmaide guollenáliid ovddidan dihte. Ráddádallamiin lea ságastallon earret eará dárbbus ollašuttit dápmoha suodjalan dihte riikkadási doaibmabijuid Duortnoseanu oalgečázádagain.

26 artihkal. *Fápmudus.* Artihkkalis čujuhuvvo guolástanjuolggadussii, mas meroštallojit Duortnoseanu čázádatguovllus guolástusa hálldašeaddji eiseválddit dahjege ráddehusaid lassin Suomas Lappi ealáhus-, johtalus- ja birasguovddáš ja Ruotas Fiskeriverket ja Norrbottena leana leanaráddehus.

Dasa lassin artihkkalis mearriduvvo rádjehokkakommišuvnna cealkámušaddinvuoigatvuodas guolástusa hálldašeaddji eiseválddiid mearridanválddi vuollásaš áššiin. Ráddehusaid dahje daid mearridan eiseválddiid oktasaš mearráduš

sevttohus guolástannjuolggadusa 16 §:a mielddásaš spiehkastagain galgá addojuvvot Suopmelaš-ruottelaš

rádjejohtakommišuvdnii cealkámuša várás nu áiggil ahte kommišuvnna lea duodalaš vejolašvuohta geavahit iežas vuoigatvuoda šaddat gullojuvvot ovdal mearrádusdakkama. Rádjejohtakommišuvdna ii sáhte iežas cealkámuša vuodul hehttet eiseválddiid dahkamis mearrádusa evttohuvvon vuogi mielde. Rádjejohtakommišuvnna oidnui galgá goitotge addojuvvot doarvái stuorra deaddoarvu erenoamážit dain áššiin, mat gusket dan iežas doaibmasuorgái.

Kommišuvnna cealkámušaddin vuoigatvuoda birra gávdnojit mearrádusat maiddái soahpamuša 11 artihkkalis ja guolástannjuolggadusa 20 §:s. Guolástannjuolggadusa 20 §:a vuodul cealkámuša ii leat dárbu háhkat dain dárhpáhusain, main vástoeiseválddis lea dárbbalaš ja doarvái buorre doaibmaváldi gieđahallanvuloš áššis.

27 artihkal. *Guollenáliide guoskevaš dutkan ja statistihkken.* Dutkamii ja statistihkemii guoskevaš mearrádus lea odđa ášši jagi 1971 soahpamuša ektui. Dan ulbmilin lea stáđáidatitit dálá ovttasbarggu guollenáliid dutkamis ja čuovvumis. Doarvái buori dutkandieđuiiguin sáhtta sihkkarastit dan, ahte bivdoráddjehusat leat vuogas viidodagas mearriduvvon guollenáli dorvvastan dihte.

Artihkkala 2 bihtá mielde soahpamušbealit dahkaba jahkásaččat oktasaš guolástanstatishtihkaid nu, ahte čoaggiba bivdobajiid mielde dieđuid bivdoossodagain ja sálašmeriin. Artihkkala 3 bihtás áššáigullevaš eiseválddit geatnegahttojit čohkket dieđuid oktasaš meannudanvugiid mielde. Suomas diehtočoaggimis vástida vuosttažettiin Fuoddo- ja guolledoalu dutkanlágádus. Oktasaš meannudanvugiid birra sohppojuvvo soahpamušbeliid diehtočoaggimis vástideaddji eiseválddiid gaskkas. Mearraguovllu ámmátbivdit doaimmahit Ovtastumi njuolggadusain gáibiduvvon sálašalmuhusaid Lappi ealáhus-, johtalus- ja birasguovddáži dego dálge.

28 artihkal. *Doaibmabijut guollenáliid suddjemis dávdain jed.* Artihkkalis geatnegahttoha soahpamušbealit álgit dárbbalaš doaimmaide guollenáliid suddjen dihte váralaš njoammu guolledávddain. Maiddái

vieris guollešlájaid ja guollenáliid gilvima galgá doaibmabijuiiguin dustet. Mearrádus gáržžida Lappi ealáhus-, johtalus- ja birasguovddáža guorahallanválddi Duortnoseanu čázadahkii guoskevaš, guolástanlága 121 §:a mielddásaš odđasit- ja sirdingilvinlohpeohcamušaid birra mearridet-tiin.

Jos doaibmabijuin fuolakeahttá eahpidit váralaš, njoammu guolledávdda gávdnomis dahje gávnnavuvvo dakkár guolledávda, de das galgá artihkkala 2 čuoggá vuodul almuhit farggamusat nuppi soahpamušbeallái.

29 artihkal. *Guolástanmearrádusaid rihkkun.* Artihkkalis čadnojuvvojit soahpamuša sihke guolástannjuolggadusa ja dan vuodul addojuvvon mearrádusaid rihkkumis boahti čuovvumušat goappáge riikka riikkadási lánkamearrádusaid. Artihkal mearkkaša mearkkašahti nuppástusa dáláža ektui, dasgo dál soahpamuša ja guolástannjuolggadusa dihto mearrádusaid rihkkumis boahti ránggáštusain, massinčuovvumušain ja duogušteamis mearriduvvo vuosttažettiin guolástannjuolggadusas. Dasa lassin čuovvumušain mearriduvvo dán áigge Suomas guolástusa hárrái Duortnoseanu guolástanguovllu várás addojuvvon lága vuodul.

Artihkkala mielde guolástanmearrádusaid rihkkumis ránggáštuvvo riikkadási lánkamearrádusaid mielde. Suomas guolástanrihkkumuša birra mearriduvvo guolástanlága 108 §:s, lobihis bivddus rihkuslága 28 logu 10 §:s ja guolástanrihkkosis rihkuslága 48 a logu 2 §:s. Ruota guolástanlánkamearrádusain (fiskelag 1993:787) suoidnemánu 1. beaivve 2003 fápmui bohtán nuppástusat mearkkašit dan, ahte maiddái Duortnoseanu guolástanguovllu ruotabeale guovllus dárhpáhuvi guolástusa hárrái váldojuvvojit atnui dáláža ektui garra-set ránggástanáitagat. Dát guoská maiddái lánkii suoidnemánu 1. beaivve 2008 fápmui bohtán nuppástusaid dain hálddahušlaš mávssuid hárrái, mat mearriduvvojit rihkkumušain.

Loahppamearrádusat

30 artihkal. *Riidduid čoavdin.* Artihkkalis leat mearrádusat soahpamuša dulkomii dahje heiveheapmái guoskevaš, soahpamušbeliid

gaskasaš riidduid čoavdinmeannudeamis. Artihkal vástida dábálaš riikkaidgaskasaš soahpamušjuridihkalaš vuogi.

31 artihkal. *Čuovvun ja nuppástusat.* Artihkkalis leat mearrádusat soahpamuša heiveheami čuovvumis ja soahpamuša rievda-deamis. Artihkal vástida dábálaš riikkaidgaskasaš soahpamušjuridihkalaš vuogi.

32 artihkal. *Eretcealkin.* Artihkkalis leat mearrádusat soahpamuša eretcealkinmeannudeamis. Artihkal vástida dábálaš riikkaidgaskasaš soahpamušjuridihkalaš vuogi.

33 artihka. *Gopmáneddji soahpamušat.* Odđa rádjehokkasoahpamuš dudde jagi 1971 soahpamuša ja 2003:s dahkkojuvvon, álgoálggusge gaskaboddosažžan oavvilduvvon soahpamuša oktasaš čáhcedikšunguovllu vuoddeami birra. Dáid soahpamušaid lasin artihkkalis mearriduvvo jagi 1948 dimbbargolgadansoahpamuša gopmánemis. Dimbbargolgadeapmi lea Duortnoseanu dáhphuvvan maŋimus 1972:s, ja nuba dimbbargolgadansoahpamušas ii leat leamaš geavatlaš mearkkašupmi šat badjel 30 jahkái.

34 artihkal. *Sirdašuvvanjuolggadusat.* Soahpamuša sirdašuvvanjuolggadusat gusket buorre muddui jagi 1971 soahpamuša vuodul vuodduvuvvon kommišuvnna doibmii ja daidda lea leamaš dárbu kommišuvnna soahpamuša fápmui boadedettiin dutkanvuloš áššiid sihke kommišuvnna velggiid ja opmodaga sirdima lágidan dihte. Jagi 1971 kommišuvdna heaitá nappo ollásit doaimmamis dan maŋná go odđa soahpamuš lea bohtán fápmui.

Artihkkala 1 bihtá vuodul áššit, mat leat jagi 1971 kommišuvnnasas soahpamuša fápmui boadedettiin dutkojuvvomin, galget sirdojuvvot áššáigullelaš riikkadási eiseválddiid ja duopmostuoluid giedahallanláhkai. Geavadis áššit nappo sirdojuvvojit Suoma dahje Ruota eiseválddiide dan ákka vuodul, goappá riikka bealde lobivuloš doaibma bohtá jodihuvvot. Ovda-lis 21 artihkkalis oavvilduvvon diliin ášši galgá sirdojuvvot giedahallanláhkai guktuid riikkaid eiseválddiide.

Daid láhkamearrádusaid birra, mat heivehuvvojit sirdinvuloš áššiide, mearriduvvo 2 bihtás. Áššiide heivehuvvojit juogo jagi 1971

soahpamuša njuolggadusat dahje riikkadási láhkamearrádusat dan mielde, man guhkás ášši giedahallan jagi 1971 kommišuvnnas lea ovdánan. Jos áššis leat juo heivehuvvon jagi 1971 soahpamuša 8 logu 4 artihkkala njuolggadusat ohcamuša birra diediheamis ja gulaheamis, de galgá ášši giedahallamii riikkadási eiseválddis dahje duopmostuolus earáge osiin heivehit jagi 1971 soahpamuša. Jos ohcamuša birra ii leat soahpamuša fápmuiboadedettiin vel diedihuvvon ja gula-huvvon, de heivehuvvojit áššis riikkadási njuolggadusat fitnu ollašuttiriikka mielde.

Artihkkala 3 bihtás mearriduvvo daid lobiid bissovašvuodas, maid kommišuvdna lea addán jagi 1971 soahpamuša vuodul. Soahpamuša fápmuiboahtin ii njuolgga váik-kut dáidda boares lobiide, muhto dat báhcet buot osiin fápmui dego dat livčče addojuv-von guoskevaš riikkadási láhkamearrádusaid vuodul. Lobiid dárkkisteapmái, rievda-deapmái ja čuovvumii heivehuvvojit soahpamuša fápmuiboahtima maŋná riikkadási njuolggadusat. Jagi 1971 soahpamuša 3 logu 18 artihkal addá juo dán áigge vejolašvuoda seahkanit čáhcedoallobiide iige riikkadási láhkamearrádusaid heiveheapmái sirdašuvvan ná čuoze lobiid bissovašvuodasuodjai.

Boares lobiid rihkkumii heivehuvvojit 4 bihtá mielde juogo jagi 1971 soahpamuša mearrádusat dahje riikkadási njuolggadusat dan mielde, leago rihkkumuš dáhphuvvan ovdal odđa lága fápmuiboahtima vai easka dan maŋná. Riikkadási ránggáštannjuolggadusaid sáhttá ná heivehit dušše daidda rihkkumušaide, mat leat dáhphuvvan soahpamuša fápmuiboahtima maŋná. Mearrádus lea ákkastallon dan gielddu dihte, mii guoská rihkusvuoigatvuodalaš máhcevaš láhkamearrádusaid.

Artihkkala 5 ja 6 bihtát gusket daidda váriide, mat leat jagi 1971 kommišuvnna hálddus. Jagi 1971 kommišuvnna mearrádusaid mielde guolástangoarttaid vuovdinruđat sirdašuvvet soahpamuša fápmuiboadedettiin Lappi ealáhus-, johtalus- ja birasguovddáži ja Fiskeriverketii. Jagi 1971 kommišuvnna eará várit sirdašuvvet soahpamuša vuodul vuodduidit oavvilduvvon odđa kommišuvdnii, dan maŋná go dain leat geahpeduvvon vejolaš vealggit. Jagi 1971

soahpamuša vuodul addojuvvon bázahusčáhceluoitimiiida guoskevaš lobiin leat mearriduvvon máksinláhkai čáziidsudjalanmávssut. Dát gustojeaddji lobiide guoskevaš mávssut galget soahpamuša fápmuibohtima maŋŋá máksojuvvot odđa kommišuvdnii. Go bázahusčáhceluoitimii guoskevaš lobit galget dárkkistuvvot lobis addojuvvon mearreaiggi sisa iige Suoma dahje Ruota riikkadási láhkamearrádusain leat mearriduvvon vástideaddji čáziidsudjalanmávssus, de dákkár mávssut čoggojuvvot dušše nu guhká, go buot gustojeaddji lobit leat dárkkistuvvon.

Jagi 1971 kommišuvnnas lea arkiiva Háhpáránddis. Arkiivvas gávnojit earret eará jagi 1971 kommišuvnna miedihan lobiide guoskevaš buot áššegirjjit. Dát áššegirjjit sáhttet mearkkašit erenoamážit dalle, go riikkadási eiseválddiin giedahallojit rádjejohkii guoskevaš čáhce- ja biraslohpeáššit. Áššegirjjit sáhttet guoskat moanaid riikkadási eiseválddiid doaibmaváldái guoskevaš áššiide, ja nuba daid ii gánnáhvčče sirdit dihto riikkadási eiseválddiide. Artihkkala 7 bihtá mielde buot áššegirjjit, mat leat jagi 1971 kommišuvnna hálddus, sirdojuvvojit odđa kommišuvdnii, man hálddus leahkki áššegirjjiid almmolašvuoda birra lea mearriduvvon 13 artihkkalis.

Soahpamuša čuovusin leahkki guolástannjuolggadusa 8 §:s gávnojit mearrádusat bivdosiid struktuvrras. Dát mearrádusat mearkkašit dihto osiin iešalddes dan, ahte dál adnojuvvon bivdosiid ii soahpamuša fápmuibohtima maŋŋá oáččo šat geavahit. Go sáhtta leat nu ahte dát ii leat dihto dáhpáhusain govttolaš guolásteaddjiid dáfus, de artihkkala 8 bihtá mielde lea vejolaš bivdit ainge golmma jagi áigge soahpamuša fápmuibohtima maŋŋá dakkár firpmiiguin, mat eai vástit guolástannjuolggadusa 8 §:a 1 momeantta gáibádusaid.

35 artihkal. Fápmuibohtin. Soahpamuš bohtá dán artihkkala mielde fápmui 30 beaivvi geažes das, go soahpamušbealit leaba almmuhan nubbi nubbái daid gáibádusaid dievamis, mat leat biddjojuvvon vuodđolága mielde soahpamuša fápmuibohtimii.

Doaibmanjuolggadusat

Soahpamuša 8 artihkkala 3 bihtá mielde Suopmelaš-ruottelaš rádjejohkakommišuvnna doaimma stivrejeaddji hálddahušlaš mearrádusat gávnojit doaibmanjuolggadusain, mat leat soahpamuša čuovusin. Soahpamuša 14 artihkkala mielde doaibmanjuolggadusain mearriduvvo maiddái dárkileappot kommišuvnnas boahhti goluid juohkimis soahpamušbeliid gaskkas. Kommišuvnna doaibmanjuolggadusat vástidit ná sisdoalu dáfus buorre muddui suopmelaš-ruottelaš rádjeejohkakommišuvnna doaibmanjuolggadusaid, mat leat čuovusin A dálá soahpamušas.

Jagi 1971 soahpamuša vuodul soahpamušbealit leaba máksán kommišuvdnii ovdamávssuid, ja goluid loahpalaš juohkáseapmi lea mearriduvvon jahkebeliid mielde dahkkojuvvon ruhtageavahančilgehusaid vuodul. Ulbmilin lea ahte odđa rádjejohkakommišuvnna kansliija fuolaha kommišuvnna ekonomijahálddahušas ollásit. Dát ovttageardánahtta ekonomijahálddahušas ja geahpeda das soahpamušbeliid eiseválddiide boahhti barggu. Ruhtadoalldárkkisteaddjiid bokte sáhtta dorvvastit áššáigulleaš ekonomijadoalu ja soahpamušbeliid ovdduid goziheami.

Kommišuvnna bušeahtas máksojuvvot gokčevaš vuogi mielde buot kommišuvnna barggus boahhti golut. Nuppeláhkai go dál, de áššedovdiid ja lahtuid bálkkát máksojuvvot seamma ákkaid mielde riikkavulošvuodas beroškeahhtá. Dalle buot goluid sáhtta juohkit dássálagaid soahpamušbeliid gaskkas, go ákkat goluid sirredaddamii eai leat šat. Jagi 1971 soahpamuššii vuodduvvi lahtuid jahkebálkkáid sadjái galggašedje boahtit čoahkkinbálkkát. Mátkebuhtadusaid ággan geavahuvvojit ainge riikkadási mátkkoštannjuolggadusat.

Ovdal doaibmanjuolggadusaide gullan mearrádusat kommišuvnna hálddus leahkki áššegirjjiid almmolašvuodas leat sirdojuvvon soahpamuša 13 artihkkalii. Odđa doaibmanjuolggadusaid 10 §:a mielde kommišuvdna galgá dasa lassin nannet alccesis bargoortnega, mas kommišuvnna siskkáldas hálddahušas birra sáhtta addit ainge dárkilet mearrádusa-

id. Ná doaimanjuolggadusat eai leat áibbas seamma dárkilit ovdanbukton go jagi 1971 soahpamuša čuovusin leahkki doaimanjuolggadusain.

Guolástannjuolggadus

Almmolaš mearrádusat

1 §. Ulbmil. Vuosttas momeanttas ovdanbukto guolástannjuolggadusa ja rádjejohkasoahpamuša gaskasaš oktavuoha. Guolástannjuolggadus lea rádjejohkasoahpamuša mávssolaš oassi.

Nuppi momeanttas dárkkálmuhitto guolástannjuolggadusa ulbmil rádjejohkasoahpamuša 2 artihkkala ulbmilii guoskevaš mearrádusaid ektui. Dan mielde vulgojuvvo das, ahte guolástannjuolggadusa mearrádusaid heiveheami bokte bessojuvvošii govttolaš ja vuoiggalaš dásse- deddui ovttá dáfus guollenáli ávkinatnima ja dan suodjaleami perspektiivvas geahčadettiin ja nuppe dáfus nu, ahte bivddu bokte lea vejolaš ovddidit oppa rádjeguovllu sierra bivdojoavkkuid beroštumiid ollislaččat.

Goalmmát momeantta mielde guolástannjuolggadusa mearrádusaid ii galggaše dulkot dan ulbmila dahje Suoma ja Ruota riikkaidgaskasaš geatnegahttimiid vuostá, erenoamážit EO:a oktasáš guolástanpolitihka ulbmiliid vuostá.

2 §. Heivehanguovlu. Paragráfas mearriduvvo ahte guolástannjuolggadus lea fámus Duortnoseanu guolástanguovllus, man rájit ja viidodat leat vástideaddji vuogi mielde maiddá meroštallon rádjejohkasoahpamuša 23 artihkkalis. Nuppi momeanttas meroštallo Duortnoseanu guolástanguovllu johkaguovllu ja mearraguovllu gaskasaš rájji, mii guorada nu gohčoduvvon sáivačázi ráji. Dego dán áiggege, de mearraguovllus ja johkaguovllus leat fámus nubbi nuppis spiehkasteaddji guolástannjuolggadusat.

3 §. Ráfáidahttinbiret. Paragráfas meroštallojit dat ráfáidahttinbiret, mat leat mearraguovllus. Ráfáidahttinbiret leat govviduvvon koordináhtaguin guolástannjuolggadusa čuvvosis 1. Ođđa heivehanguovlui gullevaš ráfáidahttinbiret vástidit jagi 1971 soahpamuša 5 logu 2 artihkkala mieldásaš ráfáidahttinbiriid. Ođđa heivehanguovllu

olggobeallai báhcci ráfáidahttinbiriid linnjágeassimat leat válđojuvvon lassediehtun čuvvosis 1. Ráfáidahttinbiret čohkiidit geavadis guda 400 mehtera govdosáš oalis, mat ollet joganjálmmis gitta áhpái. Ráddádallansáttagottiid ságadoalliid 25.6.2009 dohkkehan beavdegirjjis lea gávnnašuvvon ahte Suopma ja Ruotta bajásdoallaba dás duohkoge daid osiid ráfáidahttinbiriin, mat báhcet ođđa heivehanguovllu olggobeallai. Suomas ráfáidahttinbiriid vástideaddji guolleoliid birra mearriduvvo čáhcelága 12 §:s ja guolástanlága 24 §:s. Ráfáidahttinbiriid siste lea fámus gieldu bidjat dahje geavahit bivdobiergasa nu ahte guoli johtin das sáhtta eastašuvvat dahje guolli ii beasa johtit ráfáidahttinbiret sisa dahje siste.

Joganjálmmi guovllus lea buotlágan bivdu stuorrameardiin, bivdosiin mas lea vuoddu sihke mohkkefirpmiin ja luossa- dahje dápmotbivdui oaivvilduvvon eará biergasiin gildojuvvon. Gieldu vástida jagi 1971 soahpamuša 5 logu 4 artihkkala mearrádusa ja ná geahččalit sihkkarastit guoli vejolašvuoda johtit johka- ja mearraguovllu gaska. Dan sadjái guoskevaš artihkkala nuppi bihtá mearrádus dihtolágan bivdosa bidjamis Iso Tervakari ja Hamppuleiviskä sulluid gaskasaš nuorrái ii gula ođđa rádjejohkasoahpamušii iige guolástannjuolggadussii, dasgo Ruota stáhta lea lotnon guoskevaš guovllu.

4 §. Meroštallamat. Paragráfas meroštallojit guolástannjuolggadusas geavahuvvon mávssoleamos bivdobierggasdoahpagat. Meroštallanlogahallama lea leamaš dárbu válđit mielde guolástannjuolggadussii báikkálaš dilálašvuodaid sihke suomelaš ja ruottelaš riektevuogádagaid dihto earuid dihte.

Giddes bivdosiin oaivvildit sivrálbivdosa, mii lea oaivvilduvvon leat sajistis uhcimustá guokte jándora hávil. Ovdamearkan giddes bivdosis máinnašuvvojit luossameardi ja stuorrameardi. Uhcameariddi meroštallama mielde stuorrameariddi sivrálá juoga oassi dahje bivdosa oassi galgá leat uhcimustá 1,5 mehtera alu. Giddes bivdosa meroštallan vástida buorre muddui guolástanásahusa 8 §:a meroštallama stuorrameariddis. Soahpamušráddádallamiin lea vulgojuvvon das, ahte giddes bivddus galgá leat struktuvr-

ra dáfus dakkár ahte luosa ja dápnoha galgá sáhttit luoitit bivdosis eallinaga ja vihkáduvakeahtta. Bivdosiid struktuvrra birra leat dárkilet njuolggadusat mannelis 8 ja 10 §:s. Maiddái merddiid struktuvrra dárkilet meroštallan lei ráddádallamiin ovdan, muhto riikkaid gaskkas bessojuvvui ovtamielalášvuhtii dušše 10 §:a mielásaš giddes bivdosiid fierbmegalljodahkii guoskevaš njuolggadusain.

Áŋkoraston fierbmi lea odđa doaba, mii lea váldojuvvon guolástanjuolggadussii suomaja ruotagiela guolástanterminologiiija earuid dihte. Tearbma vástida Suomas vuosttažettiin bodnefierpmi, mii lea meroštallon guolástanásahusa 6 §:a 2 momeanttas. Áŋkoraston fierbmi oaivvilda dakkár fierpmi, mii lea luitojuvvon dahje áŋkoraston bodnái ja mii ii rievdda čázi fárus. Guolástanjuolggadusa 7 §:a mielde ii leat lohpi geavahit rávdnjesuoji áŋkoraston firpmiiguin bivddedettiin. Áŋkoraston firpmiid leat árbevirolaččat gohčodan maiddái goatnefierbmin.

Golgadat lea guolástanjuolggadusas meroštallon rávnnji fárus rievdi fierbmin ja geassinnuohtti fas fatnasii giddejuvvon nuohhtin. Vástideaddji meroštallamat eai gávdno guolástanlágas dahje -ásahusas.

Guolástanjuolggadusas vuokkain oaivvildit dakkár dahkkojuvvon basteoaiivi, muoraguoli, dolgevuokka dahje daidda buhtas- tahti áŋkorhohkahusa, mii iežas lihkadusai- guin, ivnniiguin dahje hámiinis giktala guoli dohppet dasa. Meroštallan galggašii gokčat viidát buot dahkkon vuokkaid. Earálágan vuokkaid geavaheapmi lea nappo gildojuvvon.

Stággobivdosiin oaivvildit stákku, bilkke ja vástideaddji lihkahallat oaivvilduvvon biergasiid, main lea duorgu ja vuogga dahje áŋkor.

Lunddolaš bivdosiin oaivvildit ealli dahje goddojuvvon sevttiid (máduid, suovssaid, gu- liid jed.) ja hádjabuktagiid.

5 §. Guolástandikšunmáksu. Paragráfas čujuhuvvo riikkadási guolástandikšunmáksui guoskevaš láchkamearrádusaide. Guolástandikšunmávssut čoggojuvvojit Suomas guolástanlága 88 §:a mielde. Ruotas vástideaddji vuogádat ii leat anus. Dasa las- sin paragráfas dárkkálmuhhto geatnegahttin máksit guolástandikšunmávssu nu, ahte vuokkain bivddedettiin maiddái suhkki ovdas

galgá leat máksojuvvon máinnašuvvon máksu. Dán leat atnán goziheami dáfus čielgaseamos čoavddusin. Dákkár vuohki lea anus maiddái Deanus.

Bivdobiergasat, guolástanáiggat ja vuoli- musmihtut

6 §. Lobálaš bivdosat. Paragráfa vuosttas ja nuppi momeanttas logahallojit luosa ja dápnoha sihke eará šlájaid bivddus lobálaš bivdosat. Luossa- ja dápnotbivddus lea lohpi bivdit dušše giddes bivdosiin mearraguov- lus, golgadagain ja geassinnuhtiin sihke ho- avdastanbivdosiin jogas čuvvosa 2 biv- dobáikkiin sihke stákkuin ja vuokkain. Ho- avastanbivddus dohkkehuvvošii vuot árbevirolaš bivdobierggasin luossa- ja dápnotbivddus. Giddes bivdosa ja nuoh- ti geavaheapmi johkaguovllus ja golgadaga dahje geassinnuohti ja hoavastanbivdosa geavahe- apmi mearraguovllus livčče gildojuvvon. Mearrádusaid duogážin lea dárbu hehttet lus- sii dahje dápnohii čuoheci beaktilis fierbme- bivddu. Eará šlájaid bivddus lea lohpi geava- hit eanaš bivddustiippaid, dego áŋkoraston firpmiid eará sajis go guoikabáikkiin, muhto ii trolábivdosiid.

Čuvvosa 2 bivdobáikkat leat nu gohčoduvvon árbevirolaš bivdobáikkat, main lea juo dán áigge lohpi geavahit viidábut dih- to árbevirolaš bivdovugiid go eará sajis joh- kaguovllus. Jagi 1971 soahpamuša mielásaš rádjehokkakommišuvdna lea doallan logahal- lama dán báikkiin, ja čuovus 2 vuodduuvvá kommišuvnna dán logahallamii. Vuoigatvu- ohta bivdui bivdobáikkis lea guolástanlága 13 §:s ja giddodatčohkkenlága 101 §:s oai- vilduvvon, giddodahkii gullevaš sierra ovdu, man leahkima dahje sturrodaga sáhtta dárbbu mielde bidjat giddodatmeroštallandoaimmahusas čuovdinláchkai. Guolástanjuolggadusa 16 §:a mielde čuvvosa 2 bivdobáikelogahallama sáhtta rievdadit, jos rievdadeapmái ovdame- arkka dihte dákkár giddodatmeroštallandoaimmahusas dahkko- juvvon čovdosa dihte lea dárbu.

Goalmmát momeantta mielde lea lobálaš dušše dakkár bivdu, mas leat eanemustá golbma vuokka bivdobiergasa dahjege stákku nammii. Stággobivdobiergasiiguin guolástat-

tiin bivdobiervasat galget leat dán momeantta mielde álo bivdi olámuttus. Mearrádusaiguin geahččalit hehttet liiggálaš stággobivddu ja negatiivvalaš bivdokultuvrra bohciideami, dego bivddu várás biddjojuvvon stákkuid guodđima almmá goziheami haga.

Njealját momeantta mielde bivdobáikkiid lea lohpi čorget bivddu gáibidan viidodagas. Vidat momeanttas mearriduvvo ahte čorgemis ii goittotge oáččo geavahit guoli bivdi biergasiid guollebivdinulbmilis. Guđat momeanttas mearriduvvo almmuhangeatnegasvuodas. Čorgejeaddji galgá almmuhit čorgema birra mañimustá čieža bargobeavvi ovdal dan álgaheami momeanttas mearriduvvon riikkadási bivdogozihaneiseválddiide.

7 §. Gildojuvvon bivdosat ja bivdovuogit. Paragráfas mearriduvvo dihto gildojuvvon bivdosiin ja bivdovuogiin. Gielddut vástidit buorre muddui sihke Suoma ja Ruota riikkadási guolástanláhkamearrádusain leahkki gieldduid ja gusket dihto dáhpáhusain maiddá riikkaidgaskasaš čatnasemiid dagahan gieldduide.

Vuosstas momeanttas gávnnavuvvo ahte earret 6 §:s máinnašuvvon lobálaš bivdosiid eará bivdosat leat gildojuvvon.

Nuppi momeanttas gildojuvvon bivdu uhteriin ja eará dasa buohtastahtti bivdovugiiguin, dego sierralágan planáraiguin.

Goalmát momeanttas gildojuvvon bivdu báhčinearjjuin, gaidnajeaddji dahje mirkkolaš ávdnasiin dahje šleatgarávnjiin. Gieldu vástida jagi 1971 soahpamuša guolástannjuolggadusa 8 §:a 2 momeantta mearrádusa. Suomas vástideaddji gieldu lea guolástanlága 30 §:s. Maiddá EO-ásahusa (ásahus guolleriggodagaid seailluheamis tehnikkalaš doaibmabijuiguin Nuortameara, Belttaid ja Öresundda čáhceguovlluin) 23 artihkkala 1 čuoggá mielde guollebivddus ii oáččo geavahit bávkalanávdnasiid, mirkko, gaidnajeaddji ávdnasiid, šleatgarávnji dahje báhčagiid.

Njealját momeanttas gildojuvvon dakkár roahkkebivdu, man ulbmilin darvvihit guoli olggobealde dahje nu, ahte lea dákkár čielga várra. Njahppasan guolli galgá luitojuvvot farggamusat čáhčái. Mearrádus guoská guolástanásahusa 12 §:a 2 momentii, vaikko vel guoli luoitingáibávdus ii leat dasa váldojuvvon

mielde. Mearrádusa guovddáš ulbmilin lea nu gohčoduvvon roahkasteami hehtten, dahjege guoli darvviheapmi dan olggobealde dasa heivvolaš roahkaniiguin ja vuokkaiguin. Luoitingeatnegahttin lea odda oasázin lasihuvvon gielddu ollašuttima beavttálmahttin dihte.

Vidat momeanttas gildojuvvon bivdu hársengiin dahje eará biergasiin, mii bastá guoli čada olggobealde. Go guolli lea darvnan juoga eará bivdosii, de dalle oážžu goittotge geavahit naddaroahkana. Suomas hársiega ja vástideaddji biergasiid geavaheapmi luossaja čuovžajogain lea gildojuvvon 12 §:a 1 momeanttas.

Guđat momeanttas gildojuvvon rávdnesuoji, sivllá dahje eará giddes rusttega geavaheapmi dalle, go bivdojuvvon áhkoraston firpmiiguin. Jos giddes rusttet biddjojuvvo rávdnječáhčái, de šaddá rusttega vuolábeallai goatnil, masa guolli orusta ja man lea ná álki bivdit. Dákkár rusttet lea ovdamearkka dihte šaldečuolda. Gieldu vástida jagi 1971 soahpamuša guolástannjuolggadusa 5 §:a goalmát momeantta mearrádusa, masa lea lasihuvvon máinnašupmi juoga eará giddes rusttegis. Sivllá doaba boahť Suoma guolástanláhkamearrádusain, iige dasa gávdno vástideaddji sátni Ruota guolástanláhkamearrádusain, ja danin lea oidnojuvvon dárbu váldit guoskevaš mearrádusa guolástannjuolggadussii.

Jagi 1971 soahpamuša guolástannjuolggadusa 7 §:a mielddásaš duhástangiellu ii leat šat dárbbasmeahttun gielddun váldojuvvon odda guolástannjuolggadussii.

Čihččet momeantta mielde čáhčái dahje čázeoavvi bajábeallai ii oáččo bidjat biergasiid, mat leat oavvilduvvon guoli gavdnjemii dahje dan johtima hehttemii. Gielddu vuodul háliidit earret eará hehttet guoli vuojameami bivdosiidda.

Mañimuš momeanttas gildojuvvon lobihis bivdobiervasii doallan fatnasis dahje muđui olámuttus. Seammá guoská lobálaš bivdosiidda gildojuvvon bivdoáiggiid áigge. Mearraguovllus lea gielddu áigge maiddá lohpi fievrradallat lobálaš bivdosiid dalle, jos dat leat páhkkejuvvon ja čadnojuvvon fievrrideami várás. Dákkár fievrrideapmi sáhttá leat ovdamearkka dihte giddes bivdosiid osiid fievrrideapmi sullui, mii lea bivdobáikki lah-

kosis. Maiddái bissu lea lohpi fievrradallat, vai dan sáhtá meahcebidvoáigge ovdamearkka dihte fievrridit joga rastá. Guolástanlága 108 §:a mielde ii leat lohpi doallat gildojuvvon bivdosa fatnasis dahje muđui doallat olámuttus bivddu várás. Guolástanlága 100 §:a 3 momeantta mielde eiseváldi dahje guolástangoziheaddji galgá duššadit gildojuvvon bivdosa dahje bivdosa oasi dahje dahkat dan bivdui dohkemeahttumin.

8 §. Bivdosiid struktuvra ja čáhcái bidjan. Paragráfas mearriduvvo dihto ráddjehusain bivdosiid struktuvrii ja čáhcáibidjami. Bivdusmateriálaid ja fierbmegalljodagaid mudema bokte geahččalit suddjet nuorra guliid ja eará go bivdivuloš guollešlájaid bivddus.

Vuosstas momeantta mielde eará šlájaid go luosa ja dápmoha fierbmebivddus lea lohpi geavahit dušše eanemustá 0,20 millimehtera gassosaš ovttagardán nailonárppus ráhkaduvvon ovttavuovssat golgadagaid ja áŋkoraston firpmiid. Mearas lea goittotge lohpi geavahit gasit árppu fierpmis, man galljodat lea eanemustá 40 millimehtera. Mearrádusaiguin háliidit hehttet geavaheames luosa ja dápmoha bivdi roava firpmiid eará guliid bivddus, muhto seammás háliidit dahkat vejolažžan baskkes ja ráddjehusa roavvaset firpmiid geavaheami mearas ovdamearkka dihte sallit- ja máivebivddus. Dáidda firpmiide luosat ja dápmohat eai darván.

Nuppi ja goalmát momeanttas gávdnojit mearráduosat firpmiid alimusguhkkodagas. Golgadat oazžu leat eanemustá 120 mehtera guhku, geassinnuohtti eanemustá 200 mehtera guhku ja áŋkoraston fierbmi eanemustá 60 mehtera guhku. Guhkkodatráddjehusat eai goittotge guoskka mearraguvlui borgemánu 1. beaivvis cuoŋománu 30. beaivvi rádjai eage dakkár mearas geavahit oaivvilduvvon fierbmái, man galljodat lea eanemustá 40 millimehtera. Dasa lassin ii leat lohpi suohpput áŋkoraston fierpmi 60 mehtera lagabui ovdal suhppojuvvon áŋkoraston fierpmis. Firpmiid guhkkodahkii ja gaskii guoskevaš mearrádusaiguin háliidit hehttet lussii ja dápmohii čuohecci liiggálaš fierbmebivddu. Eará guliid ákkastallon bivdu galgá leat goittotge dás duohkoge lobálaš. Áŋkoraston firpmiid guhkkodahkii ja gaskii guoskevaš mearráduosat vástidit Eana- ja meahccedoalloministerii-

ja, Duortnoseanu guolástusa birra addin mearrádusa 4 §:a 3 ja 4 čuoggáid mearrádusaid.

Njealját momeantta mielde náhkkeguoli bivdui oaivvilduvvon mearddi njálbmi ii oaččo leat badjel 16 sentemehtera gosage guvlui. Mearrádusa bokte geahččalit sihkkarastit dan, ahte merddiin ii sáhte bivdit luosa, ja mearddi njálbmi sáhtá leat ná ainge mealgat baskkit.

Vidat momeantta mielde ii leat lohpi geavahit sreangga, metállavajera dahje sullasaš bivdoneavvuid. Gieldu ii goittotge guoskka meardái, luosa ja dápmoha bivddu várás oaivvilduvvon hoavastanbivdosiid dahje guollehekkii. Hoavastanbivdosa materiálamearráduos guoská 6 §:a 1 momeantta mearrádusii lobálaš bivdosiin. Dáidda bivdosiidda lohkojuvvo maiddái luossa- ja dápmotbivddu várás oaivvilduvvon hoavastanbivddus.

Guđat momeantta mielde eará guoli go luosa dahje dápmoha hoavastanbivddus oazžu geavahit dušše eanemustá 0,40 millimehtera gassosaš ovttagardán náilonárppus ja eanemustá 80 millimehtera galljosaš gođánis dahkojuvvon hoavastanbivdosa. Materiálaráddjehusaiguin háliidit hehttet earret eará vajeris ráhkaduvvon luossahoavastanbivdosiid geavaheami čuožža hoavastanbivddu áigge, goas luosa hoavastanbivdu lea gildojuvvon.

9 §. Bivdosiid merken. Paragráfas mearriduvvo ahte bivdosat galget merkejuvvot nu, ahte bivdosiid merkejuvvojit oamasteaddji dahje geavaheadji namma ja oktavuodadieđut. Ná háliidit beavttálmahttit guolástusa goziheami. Geatnegahttin ii goittotge guoskka dakkár stággobivdobiorgasiidda, mat dollojuvvojit giedas dahje dastán olámuttus. Dan sadjái hoavastanbivdosat galget merkejuvvot. Mearráduos lea čavgejuvvon jagi 1971 soahpamuša guolástannjuolggadusii gullevaš mearrádusa ektui.

10 §. Fierbmebivdosiid galljodat. Paragráfas gávdnojit mearráduosat fierbmebivdosiid galljodagas johka- ja mearraguovllus. Suomas fierbmebivdosa galljodaga mihtidanvuogis mearriduvvo guolástanasahusa 15 §:s. Maiddái EU:a njuolggadusain gávdnojit mearráduosat fierbmebivdosa galljodaga mihtidanvuogis. Galljodatmearrádusaiguin geahččalit hehttet menddo uhca guliid

čáknamis fierbmái ja eará guliid go bivdivuloš guollešlájaid bivddu. Dalle luossa- ja dápmotbivddu várás oaivvilduvvon fierbmi galgá leat galjit go čuovžža dahje uhcit guliid, dego sallida ja máivvi bivdui oaivvilduvvon fierpmit.

Vuosttas momeanttas mearriduvvo johkaguovllus geavahit oaivvilduvvon bivdosiid galljodagas. Momeantta 1 čuoggá mielde luosa ja dápmoha golgadagain dahje geassinnuhtiin bivddedettiin fierpmi galljodat galgá leat uhcimustá 100 millimehtera. Mearráduš vástida jagi 1971 soahpamuša guolástannjuolggadusa 18 §:a. Momeantta 2 čuoggá mielde eará šlájaid go luosa ja dápmoha bivdedettiin golgadagain ja geassinnuhtiin fierbmegalljodat galgá leat uhcimustá 80 millimehtera ja eanemustá 100 millimehtera. Semma vuolimus- ja alimusgalljodagat leat mearriduvvon 3 čuoggás áŋkoraston fierpmi galljodahkii. Momeantta 4 čuoggá mielde eará guliid bivddus lobálaš uhcamerddiid fierbmegalljodat galgá leat eanemustá 80 millimehtera.

Nuppi momeanttas mearriduvvo mearraguovllus geavahit oaivvilduvvon giddes bivdosiid ja áŋkoraston firpmiid galljodagas. Mearrádušat spiehkastit muhtun muddui jagi 1971 soahpamuša guolástannjuolggadusa 19 §:a fierbmegalljodatgáibádusain. Dálá gustojeaddji mearráduša mielde sallit- ja máivebivdui oaivvilduvvon firpmiid, nuhtiid ja giddes bivdosiid galljodat galgá leat uhcimustá 24 millimehtera ja eanemustá 38 millimehtera. Odđa guolástannjuolggadusa mielde giddes bivdosiid guollebeasi fierbmegalljodat galgá leat eanemustá 80 millimehtera, mii heive luossa-, dápmot- ja čuovžabivdui. Sallit- ja máivebivddu várás oaivvilduvvon firpmiid galljodagas ii leat dárbu mearridit. Momeantta 2 čuoggá mielde áŋkoraston firpmiid galljodat ii oaččo leat miessemánu 1. beavvi ja suoidnemánu 31. beavvi gaskkas eanet go 90 millimehtera. Eará áiggiid fierbmegalljodat galgá leat eanemustá 40 millimehtera dahje uhcimustá 90 millimehtera. Sallida fierbmebivddu hárrái mearráduš dievasmahtta guolleriggodagaid seailluheami birra teknihkalaš doaimbajuiiguin addojuvvon EO-ásahusa čuvvosa III, man mielde sallitbivddus fierpmi galljodat galgá leat uhcimustá 16 millimehtera.

11 §. Bivdobadji ja ráfáidahttináiggit. Paragráfas mearriduvvo luossa- ja dápmotbivdogielddus ja dasa guoskevaš spiehkastagain. Vuosttas momeantta mielde váldonjuolggadussan lea luosa ja dápmoha dakkár bivdogieldu, mas sáhtta spiehkastit dušše nu go maŋnelis paragráfas mearriduvvo. Nuppi momeantta mielde buotlágan bivdu johkaguovllus lea gildojuvvon čakčamánu 15. beavvi álggu rájes juovlamánu 15. beavvi lohpii. Dán áigodaga áigge livččii goittotge lohpi bivdit náhkkeguliid merddiin. Dát nu gohčoduvvon čakčaráfáidahttin evttohuvo guhkkiduvvot loahpageažes ovttain mánotbajiin juovlamánu 15. beavvi rádjai, vai gieldu govččašii dálkkádaga liegganeami dihte vejolažžan šaddan bivddu suttes čáziin. Čakčaráfáidahttimii lea dárbu, vai godđojuolit bállejit lassánit.

Goalmát momeanttas lea spiehkastat 1 momeantta luossa- ja dápmotbivdogielddus stággobivddu hárrái. Stággobivdobiergasiiguin lea lohpi bivdit geassemánu 1. beavvi álggu rájes borgemánu 31. beavvi lohpii earret nu gohčoduvvon vahkkoráfáidahttima, mii bistá álo sotnabeavvis diibmu 19 rájes vuossárgii diibmu 19 rádjai. Guolástannjuolggadusas diibmoáiggit leat almmuhuvvon sihke Suoma ja Ruota áiggiiguin, dasgo viggojuvvo dasa, ahte vahkkoráfáidahttin álggášii guktuin riikkain oktanaga áigeearus beroškeahhtá. Bidjobadji oaniduvvošii nappo álggoageažis ja jotkojuvvošii loahpageažis nu, ahte stággobivdobadji bistášii oktiibuot golbma mánotbaji. Dasa lassin vahkkoráfáidahttin oaniduvvošii guovtte jándoris ovttá jándorii. Oanideami bokte váldojuvvošedje vuhtii bivdoturisma dárbbut. Go váldá vuhtii oaniduvvon vahkkoráfáidahttima, de ollislaš bivdobadji vástida dálá bealnjealját mánu bivdobaji oktan guhkit vahkkoráfáidahttimiin. Miessemánu evttohuvo gielloáigin dalle johkii goargnu dápmohiid sudjalan dihte. Stággog- ja vuoggabivdovuogivatvuhtii gusket dasa lassin earret eará guolástannjuolggadusa 7, 13 ja 14 §:s ovdanbukton sierramearrádušat.

Njealját momeanttas mearriduvvo luosa ja dápmoha bivdogielddu spiehkastagain johkaguovllus čuvvosa 2 bivdobáikkiin. Luosa ja dápmoha lea lohpi bivdit dihto áiggiid. Mearrádušaid ulbmilin lea suovvat ja muh-

tumassii viiddiditge árbevirolaš bivdovugiid. Luosa bivdin hoavastanbivdosiin lea dál leamaš gildojuvvon. Luosa bivdu hoavastanbivdosiin lea lobálaš mihcamarváhku mañjebárggas diibmu 19 rájes sotnabeaivái diibmu 19 rádjai sihke golgademiin ja geassinnuhtiin mihcamarvahku mañjebárggas duorastahkii ja mihcamáraid mañjá guovtte čuovvovaš vahkkoloahpa áigge bearjadagas diibmu 19 rájes mañjot sotnabeaivái diibmu 19 rádjai. Lobálaš bivdoáiggit leat cehkiid mielde, vai vejolašvuohta bivdit luosa ja dápmoha sáhtášii guoskat joga buot bivdobáikkiide luosa goargnuma ovdáneamis beroškeahtá. Bivdobadji lea evttohuvvon álggahuvvot ovddit vahkus mihcamárain, vai árbevirolaš mihcamarluosa livččii vejolaš bivdit.

Vídat momeanttas mearriduvvo eará šlájaid árbevirolaš bivdovugiin čuvvosa 2 bivdobáikkiin. Čuovžža hoavastanbivddu gáržžideami miessemánu álggu rájes mihcamarvahkkui orru doarjumin erenoamážit dat, ahte Duortnoseanu vadjolančuovžanáli lea gieskadaš sálašovdáneami vuodul ainge hedjonan. Hoavastanbivdu lea maiddáái goziheami beavttálmahttin dihte biddjojuvvon álgit oktanaga beroškeahtá bivdinuloš šlájain. Čuovžža hoavastanbivdui guoskevaš álginaiggi sáhtá dárbbu mielde guorahallat 16 dahje 18 §:s meroštallon spiehkastatvejolašvuodaid oassin. Ággan leat dalle earret eará turismii guoskevaš dahkkit. Eará šlájaid livččii lohpi bivdit golgadagain dahje geassinnuhtiin čuvvosa 2 bivdobáikkiin suoidnemánu 15. beavvis čakčamánu 14. beaivái.

Guđat momeanttas meroštallo bivdobadji mearraguovllus giddes bivdosiiguin. Eará šlájaid go luosa ja dápmoha lea lohpi bivdit giddes bivdosiiguin geassemánu 11. beavvis golgotmánu 31. beaivái. Luossa- ja dápmotbivddu giddes bivdosiiguin sáhtá álggahit áramustá geassemánu 17. beavve diibmu 12. Dápmotbivdu nohká borgemánu 31. beavve ja luossabivdu čakčamánu 15. beavve.

Čihččet momeantta mielde goabbáge soahpamušbealli oazžu riikkadási mearrádušiguin mañjot sierra bivdiluhkáid luossadahje dápmotbivddu álggaheami ja oazžu riikkadási mearrádušiguin nannet bivd-

dusráddjehusaid giddes bivdosiiguin dáhpáhuvvi bivdui. Ámmátbivdu dahje eará bivdu giddes bivdosiiguin álgá goittotge mañjimustá geassemánu 29. beavve.

Dán áigge bivdoáiggiid birra mearriduvvo Eana- ja meahccedoalloministeriija addin, Duortnoseanu guolástanguovllu bivdui guoskevaš mearrádusa 4 §:a 2 momeanttas. Earrun dálá láhkamearrádusaid ektui lea maiddáái dat, ahte luosa ja dápmoha ožžot bivdit giddes bivdosiiguin maiddáái earát go guolástanlága 6 a §:s oaivvilduvvon ámmátbivdit. Go geavahuvvo ovdalis máinnašuvvon vejolašvuohta addit riikkadási mearrádusaid, de ná sáhtá völdit vuhtii sierra bivdiluhkáid bivdoáiggiin mearridettiin.

Giddes bivdosiidda guoskevaš bivdoáiggit ledje ráddádallamiin guovddáš gažaldahkan ja váttisvuohtan. Suopmelaččaid mielas galggai geahpedit giddes bivdosiiguin bivddu geassemánus Ruota bealde Duortnoseanu njálbmeguovllus. Dákkár bivdu ii leat Suoma bealde lobálaš. Ruotta deattuhii goittotge oppa ráddádallamiid áigge dan, ahte luosa ja dápmoha bivdovuoigatvuohta gullá mearraguovllus čáhceguovlluid oamasteaddjiide ja dan ulbmilin lea doallat suologuovlluid oruhahtti eallinbirasin ja seammás čuovvut vuodđolága opmodatsuoji. Ruottelaš soahpamušbeali oainnu mielde dat ii sáhtán ná ásahtit iežas čáhceguovlluid várás eará go áibbas vealtameahtun bivdoráddjehusaid. Go völdá vuhtii Ruota garra vuostálastima ja luossanáli nanosmuvvama, de dát ášši čovdjojuvvui loahpas nu, ahte giddes bivdosiid ii oččoše bidjat čáhcai ollege ovdal geassemánu 11. beavvi. Ieš luossabivdu sáhtášii álgit geassemánu 17. beavve diibmu 12.

Dáid mearrádusaid beaktilvuohta lasihuvvui daidda guoskevaš gozihanmearrádusai- guin, mat merkejuvvojedje guolástannjuolggadusa 12 §:a 3 momentii ja 21 §:ii sihke oktasaš beavdegirjái 25.6.2009. Beavdegirjii mielde dat guolásteaddjit, geat bivdet giddes bivdosiiguin eará guollešlájaid go luosa ja dápmoha ovdal bivdobaji álgima, galget sihke addit ovdaalmmuhusaid bivdosiid oahpamis ja dahkat ovdaalmmuhusa sállasa gáddáibuktimis. Dasa lassin gáddáibuk- tinbáikkiid ja -áiggiid meari ráddjejuvvo. Ovdal luossabivdobaji álgima galgá beavválaččet ja erenoamážit geassemánu 17.

beavvi iditbeavvi áigge gurret buot bivdosiid guollebesiid luosain ja dápmohiin. Dán oktavuodas eiseválddit čadahit riskii vuodduduvvi goziheami. Ná geahččalit geahpedit nu ollu go vejolaš giddes bivdosiidda gielddu áigge gártan luosaid ja dápmohiid váldima sálašin. Luoitineatnegahttin buorida bealistis luosaid ja dápmohiid goargunvejolašvuodaid johkii.

Suoma ja Ruota oaidnoearuid dihte gehččojuvvui ahte mearraguovllus sáhttet gávdnot sivat luossa- ja dápmotbivddu mudemii sierra vuogi mielde Suoma ja Ruota bealde. Suoma mearraguovllu bivdiid ovtadássásašvuota riikkadásis gáibida maiddá dan, ahte soahpamušguovllu suomelaš bivdit eai galgga šaddat čielgasit sierra sajádahkii go riddoguovllu eará suomelaš bivdit, geaid bivdu lea gáržžiduvvon stáhtarádi ásahusa (luossabivddu ráddjehusat Mearrabađaluovttas ja Simojogas) vuodul. Riikkadási ovtadássásašvuoda prinsihpa dihte luossabivdu galgá ná ordnestallot Suoma bealde. Dát ordnestallan čuvošii buorre muddui ovdalis máinnašuvvon stáhtarádi ásahusa ja dan sadjái boahhti muddenvuogi. Sierra muddenvuogi sáhtta ákkastallat das fuolakeahhtá ahte guolástannjuolggadusa vuodul vigget oktasaš mudemii ja ovtadássásaš giedahallamii oppa soahpamušguovllus. Ná sáhtta maidái viidaseappot váldit vuhtii riikkaid bivdostruktuvræaruid. Ruotas luossabivdu lea árbevirolaččat dáhpáhuvvan eanaš joganjálmmiin, go fas Suomas bivdet miehtá Mearrabađaluovtta coages riddočáziid.

Paragráfa maŋimuš momeantta mielde giddes bivdosiid oázžu giktadišgoahit dahje áŋkorastigoahit ovdalgo bivdu lea lohpi álggahit. Bivdosiid dakkár osiid, mat eai bivdde guoli, oázžu bidjagoahit áramustá čieža jándora ovdal dan beavvi, goas bivdu lea guolástannjuolggadusa mielde lohpi álggahit. Giddes bivdosiid bidjamii guoskevaš mearreáiggit leat bivdiid bargodorvvolašvuoda ja -dilálašvuodaid buoridan dihte guhkiduvvon.

12 §. Vuolimusmihttu ja guliid luoitin. Paragráfas mearriduvvo dihto guliid vuolimusmihttuin ja das, mo mihtideapmi galgá dahkkojuvot. Vuolimusmihtuide guoskevaš mearrádusaiguin geahččalit suodjalit dakkár

šaddanahkásaš guliid, mat eai sáhte vel lassánit.

Vuolimusmihttomearrádus vástida buorre muddui jagi 1971 soahpamuša guolástannjuolggadusa 13 §:a. Luosa vuolimusmihttu lea 50 sentemehtera, dego dálge. Suomas luosa vuolimusmihttu lea mearriduvvon guolástanáshusa 19 §:s, man mielde luosa vuolimusmihttu galgá leat uhcimustá 60 sentemehtera, earret Mearrabađas 50 sentemehtera. Mearrádus lea sisdoalu dáfus seammasullasaš go dat, mii lea mearriduvvon EO-ásahusas guolleriggodagaid seailluheimis tekniikkalaš doaibmabijuguin Nuortameara, Belttaid ja Öresundda čáhceguovlluin. Ovdalis máinnašuvvon ásahusas luosa vuolimusmihttu lea mearriduvvon 60 sentemehtera, earret Mearrabađas 50 sentemehtera. Guvžžá vuolimusmihttu lea ásahusas mearriduvvon 40 sentemehterin.

Ovdalis máinnašuvvon EO-ásahus guoská dušše mearrabivdui iige dat heivehuvvo sáivačáziide. Ná Ovtastumi riektiveuogadagas ii leat mearriduvvon luosa vuolimusmihttuin Duortnoseanu guolástanguovllus. EO:a oktasaš guolástanpolitihkkii guoskevaš vuoddoásahusa (EO-ásahus Nr 2371/2002 ealli čáhceluondoriggodagaid seailluheimis ja ávkinatnimis oktasaš guolástanpolitihkas) 10 artihkkala mielde lahttoriikkat sáhttet ollašuttit riikkadási doaibmabijuid guolenašid seailluhan ja dikšun dihte iežaset mearridanválddi ja láhkeavahanválddi vuollái gullevaš mearraguovlluin dainna eavttuin ahte doaibmabijut heivejit oktii oktasaš guolástanpolitihka ulbmiliiguin ja leat uhcimustá seamma čavgadat go Ovtastumi gustojeaddji láhkeamearrádušat. Luosa vuolimusmihttu uhcideapmi 50 sentemehterii heive ná oktii ovdalis máinnašuvvon EO-ásahusain.

Duortnoseanu guolástanguovllus luosa uhcit vuolimusmihttu sáhtta ákkastallat dainna, ahte 50-60 sentemehtera guhkkosaš luosat leat smávva goadjimat. Dákkár smávva goadjimiid eai ane biologalaččat nu divrrasin ja nuba daid bivdu lea sávahahtti.

Paragráfa vuosttas momeanttas mearriduvvo maiddá guvžžá ja hárru vuolimusmihttuin. Gustojeaddji guolástannjuolggadusa 13 §:a mielde guvžžá vuolimusmihttu lea ráddjejuvvon oasis Duortnoseanu guolástanguovl-

lus 30 sentemehtera ja eará sajis 40 sentemehtera. Odda mearrádusa mielde guvžžá vuolimusmihttu lea oppa Duortnoseanu guolástanguovllus 50 sentemehtera. Ná vuolimusmihttu vástidivččii guolástanásahas ja EO-ásahasain guvžái áhahuvvon vuolimusmihttu sihke Ruota riikkadási láhkamearrádsaid ja dorvvastivččii bealistis guvžánáliid seailuma. Hárru vuolimusmihttu bajiduvvo 25 sentemehteris 35 sentemehterii, vai hárrenálit nanosmuvvet. Paragráfas mearriduvvo EU:a gustojeaddji mearrádsaid mielde, gokko ja mo guoli vuolimusmihttu galgá mihtiduvvot.

Paragráfa nuppi ja goalmát momeantta vuollemithtosaš guolli galgá farggamusat luittojuvvot fas čáhcai juogo eallinaga dahje jábmin. Maiddái ollesmihttosas guolli, mii lea bivdojuvvon ráfáidahttináigge dahje gildojuvvon bivdosiin dahje bivdovugiin, dahje dalle go jearaldagas lea vuorru, galgá luittojuvvot fas čáhcai juogo eallinaga dahje jábmin. Mearrádusa vuodul geahččalit hehttet vejolašvuoda ávkkástallat lágahis sállasiin.

Njealját momeanttas mearriduvvo sierra geatnegasvuodas oahppat uhcimustá oktii jándoris guollebesiid ja várrugasat luoitit dain buot luosaid ja dápmohiid dalle, go bivdi 11 §:a 6 momeantta mielde bivdá giddes bivdosiiguin, ovdalgo luossa- ja dápmotbivddu lea lohpi álggahit. Mearrádusa vuodul háliidit ovdidit luosa ja dápmoha goargnuma johkii ja sihkkarastit ahte giddes bivdosat eai gielldu áigge eisege geavahuvvo luossa- dahje dápmotbivdui.

Stággobivdui ja hoavastanbivdui guoskevaš sierramearrádsat

13 §. Sálašearri. Paragráfas mearriduvvo bivdi- ja lohpebeaiveguovdasaš sálašearis dalle, go bivdojuvvu stákkuin ja vuokkain dahje hoavastanbivdosiin. Lohpi lea bivdit ja váldit sálašin ovttá luosa dahje dápmoha bivdi ja lohpebeaivvi nammii. Mearráds vástida buorre muddui Eana- ja meahccedoalministeriija, Duortnoseanu guolástusa birra addin mearrádusa 5 §:a 5 čuoggá dainna erohusain ahte dálá gustojeaddji paragráfa guoská dušše luosa vuoggabivdui.

14 §. Fatnasa geavaheapmi vuoggabivdus. Vuosttas momeanttas mearriduvvo ahte

go bivdá luosa ja dápmoha stággobivdobiergasiiguin áñkoraston fatnasis, de ii oáččo headuštit earáid bivddu. Njuolggadusa ulbmilin lea garvit dakkár dili, mas fantasiid áñkorastimiin várrejuvvojit geavadis dat buot buoremus bivdosajit. Áñkorastima giellindárbbu sáhtta buoremusat guorahallat báikkálaš dásis. Njuolggadusa vuodul geahččalit láidestit dakkár bivdoláhtemii, mas váldojuvvojit vuhtii eará bivdit ja mas áñkoraston fanas čáhke saji lahkoneaddji suhki fatnasii.

Nuppi momeanttas mearriduvvo mohtora geavahangiellidus, go bivdojuvvu vuokkain fatnasis. Giellu vástida Eana- ja meahccedoalministeriija, Duortnoseanu guolástusa birra addin mearrádusa 5 §:a 4 čuoggá, ja giellu lea váldojuvvon guolástannjuolggadussii Suoma gáibádusa dihte. Giellu ii leat fámus Ruota Övertorneå ja Suoma Aavasaksa gaskasaš šalddi vuolábeale savvoniin. Dasa lassin ii leat lohpi geavahit mohtora 200 mehtera lagabus guoikabáikkiid. Mearrádusa vuodul geahččalit álkidahttit mohtora geavahangielliddu goziheami guoikkaovvi savusajiid ja guoikka gaskkas. Giellu ii hehte mohtora geavaheami bivdosajái boahthin dihte dahje doppe eret vuolgin dihte, muhto ulbmilin lea dustet menddo beaktilis bivddu mohtora geavahemiin ovdamearkka dihte rávdnječázis bivdedettiin. Mohtora geavahangiellu lea oktavuodas vuosttas momeantta mearrádussii áñkoraston fatnasis bivdui. Go váldá vuhtii soahpamuša ulbmiliid, de dát paragráfa galggašii dulkojuvvot viidát nu, ahte mohtora geavaheapmi lea gildojuvvon maiddái dalle, go bivdá vuokkain nu ahte doallá duorggu gieđas. Nuppe dáfus giellu ii paragráfa mielde guoskka daidda olbmuid, geaid doaibmanávccat leat ovdamearkka dihte buohcuvuoda dahje vátu dihte hedjonan nu, ahte dat vátásmahtta fatnasa geavaheami almmá mohtora haga. Dárbbu mielde olmmoš galgá sáhttit áššáigullelaš vuogi mielde luohthahttiláhkai čájehit iežas doaibmanávccaid hedjoneami dusten dihte vejolaš verrošanviggamušaid.

Goalmát momeantta mielde Lappi ealáhus-, johtalus- ja birasguovddáš Suomas ja Fiskeriverket Ruotas sáhttiba ohcama vuodul dihto dáhpáhusain erenoamáš siva dihte miedihit spiehkastaga mohtora geava-

hangielddus. Erenoamáš sivain dán oktavuodas oaivvildit earret eará dakkár dili, mas bivdi šaddá buohcuvuoda dahje vattu dihte geavahit mohtorfatnasa, vai sáhtá bivdit. Eiseválddit galget almmuhit nubbi nubbaí mieđihuvvon lobiid birra.

Eará mearrádušat

15 §. Eiseválddit. Paragráfas nammaduvvojit ráđjejojkasoahpamuša 26 artihkkalis oaivvilduvvon eiseváldin Lappi ealáhus-, johtalus- ja birasguovddáš Suomas sihke Fiskeriverket ja Norrbottena leanaráđdehus Ruotas, go jearaldat lea guolástusa hálddašeamis guolástanguovllus ja spiehkastagaidda mieđiheamis guolástannjuolggadusa mearrádušaide. Bivdui guoskevaš guolástannjuolggadusas spiehkasteaddji mearrádušain sáhttet soahpat Suoma ja Ruota ráđdehusat dahje daid mearridan eiseválddit. Dárkileappot fápmudusmearrádušasa oaivvildan sierra dilid leat gieđahallon guolástannjuolggadusa 16 sihke 18 ja 19 §:a oktavuodas, ja nuba iehčanas fápmudusnjuolggadus ii gávdno dušše 15 §:s.

16 §. Guolástannjuolggadusas spiehkasteaddji mearrádušat. Guolástannjuolggadusa ovttaskas mearrádušaid galgá nappo sáhttit dárbbu mielde njuovžilit rievdadastit, jos guollenáliid dili nu gáibida dahje addá dasa vejolašvuoda (njuovžilvuodaprinsihppa).

Ovdanbukton paragráfas leat dárkilet evtut mearrádušaid addimii. Ráđdehusat ja daid mearridan eiseválddit sáhttet addit lobálaš bivdoáiggiide, bivdovugiide ja lobálaš bivdosiidda dahje bivdosiid mearrái guoskevaš mearrádušaid sihke mearrádušaid čuvvosii 2 gullevaš bivdobáikkiin. Mearrádušaid sáhtá dárbbu mielde ráđđjet guoskat dušše guolástanguovllu dihto oassái, bivdobaji oassái dahje ovttaskas bivdovuohkái. Guolástannjuolggadusas spiehkasteaddji mearrádušai guin oaivvildit sihke garraset ja láivvit mearrádušaid go dat mearrádušat, mat leat guolástannjuolggadusas. Fápmudusa vuodul eiseválddit sáhttet ovdamearkka dihte mañidit lobálaš bivdobaji álgima mearraguovllus dahje áradit dan, jos biologalaš dilálašvuodat dan gáibidit dahje addet dasa vejolašvuoda.

Vuoigatvuolta addit mearrádušaid lea čadnojuvvon erenoamážit biologalaš

dilálašvuodaide. Mearrádušaid sáhtá addit dušše dalle, jos guollenáliid dili addá dasa vejolašvuoda. Dát gáibáduš galgá válđojuvvot vuhtii erenoamážit dalle, go addojuvvojit láivvit mearrádušat go mat leat guolástannjuolggadusas. Mearrádušaid addima galgá sáhttit ákkastallat ja dat galgá heivet maiddá guolástusealáhusain bargama dáfus. Mearrádušat galget leat dakkárat ahte dat eai lasit dakkár bivddu, mii manná ruossalassii guolástannjuolggadusain ja ráđjejojkasoahpamušain.

Ráđjejojkasoahpamuša oktan ulbmilin lea 2 artihkkala 2 čuoggá d-vuollečuoggá mielde guollenáliid suodjaleapmi ja bistevaš ovdáneapmi, maid dorvvastanulbmila ii oaččo eiseválddiid mearrádušai guin bidjat vára vuollái. Guolástannjuolggadusa garraset dahje guolástannjuolggadusa mearrádušaid garraset bivdovuogitvuoda gáržžideami mearkkašeadji mearrádušaid sáhtá addit dušše dalle, go dat lea vealtameahtun guollenáliid suodjaleami ja bistevaš ávkinatnima sihkarastin dihte. Mearrádušaid sáhtá addit mearreáigái ovttá bivdobadjái hávil guoskevaš mearrádušain, muhto dat sáhttet leat fámus maiddá doaisttáži. Ovdalis 11 §:s mearriduvvon lobálaš bivdoálggahanáiggit galget 3 momeantta mielde jahkásaččat guorahallot. Guorahallama vuodul ráđdehusat dahje daid mearridan eiseválddit sáhttet, go válđet vuhtii guollenáliid dili, 1 momeantta mielde soahpat dárkkistemiin. Sohppojuvvon nuppástus galget merkejuvvot sierra, ovttas dahkkojuvvon beavdegirjái.

Njealját momeanttas mearriduvvo dain eiseválddiid gaskasaš ráđđádallamiin, mat dáhpáhuvvet ovdalgo mearrádušat addojuvvojit. Ráđđádallamat galget álggahuvvot áiggil ovdal bivdobaji álgima. Eiseválddit galget boahit ovttamielalášvuhtii áššis mañimustá cuoŋománu 1. beavve mearrádušaid heivehanjage.

Ráđjejojkasoahpamuša 30 artihkkalis lea mearriduvvon, mo galgá meannudit dalle, go soahpamušbeliid gaskii šaddá riidu soahpamuša dulkomis dahje dan heiveheamis. Guolástannjuolggadus lea mávssolaš oassi ráđjejojkasoahpamušas, ja nuba artihkkala mieldášaš mekanismma sáhtá heivehit maiddá dalle, go guolástannjuolggadusa 16

§:s ovdanbukton doaibmabijuid birra ii bohttojuvvo ovtamielašvuhtii.

17 §. *Guolástanlobit.* Jagi 1971 soahpamuša 5 logu 7 artihkkalis leat mearráduusat guolástangoarttas, mii addá vuoigatvuoda luossa- ja dápmotbivdui. Mearrádušaide lea dárbu, dasgo luosa ja dápmoha bivdovuoigatvuoha lea Ruotas čadnojuvvn giddodaga oamasteapmái ja rádjášuvvá ná giddodatrájiid mielde. Suomas luosa bivdovuoigatvuoha gullá stáhtii regalevuoigatvuoda vuodul. Jagi 1971 soahpamuša mearrádušaid vuodul rádjehokkakommišuvnnas galggašii leat iešalddes vejolašvuoha mearridit guolástangoarttas guhkimustá logi jahkái hávil. Guolástangortii guoskevaš mearráduusat eai goittotge heivehuvvo dan hámis, muhto geavadis rádjehokkakommišuvdna lea soahpan bivdovuoigatvuoda hálddašeaddjiiguin oktasašlobis, mii addá vuoigatvuoda luossa- ja dápmotbivdui. Lea čielgan ahte dát geavat doaibmá bures ja ulbmilin livččii dahkat vejolažžan sullasaš geavada maiddái boahteáiggis.

Paragráfas fápmuduvvojit ná Lappi ealáhus-, johtalus- ja birasguovddáš ja Fiskeriverket dahje eiseválddiid mearridan oassebealli hálldašit guolástanlobiid stáhta ovdas. Ulbmilin lea leamaš ahte dát doaibma sáhtášii dás duohkoge addojuvvot rádjehokkakommišuvdni. Go guolásta guovlud, mas bivdovuoigatvuoha gullá stáhtii, de luohpadit ovdalis máinnašuvvon eiseválddit 1 momeantta mielde álo guolástanlobi. Amas lobiid goziheapmi šaddat menddo váttisin, de fatnasiin bivdedettiin galggašii leat guolástanlohpi maiddái suhkis, guhte oassálastá luossa- ja dápmotbivdui.

Paragráfa 2 momeanttas gávnnahuvvo ahte ovdalis máinnašuvvon eiseválddit sáhttet soahpat johkaguovllu eará bivdovuoigatvuodahálddašeaddjiiguin oktasaš guolástanlobis. Dasa lassin eiseválddit fápmuduvvojit soahpat mearrádušain, mat gusket guolástanlohpi, mii addá vuoigatvuoda luossa- ja dápmotbivdui. Guolástanlobi lotnon olbmui lea vuoigatvuoha bivdit vuokkain dahje sullasaš bivdobiergasiin luosa dahje dápmoha riikkarájis beroškeahttá johkaguovllu dihto oasis. Jos ovttaskas bivdovuoigatvuodahálddašeaddji ii

háliit dahkat soahpamuša oktasašlobis dihto čáhceguovllu hárrái, de rádjejogas guoskevaš oasis bivdedettiin ii livčče vejolaš rasttildit riikkaráji almmá ahte háhká moanaid lobiid.

Guolástanlobiin čoggon boadut gullet oamastanossodagaid mielde daidda, geain lea guolástanlobi čujuhan guovllus bivdovuoigatvuoha. Stáhta bivdovuoigatvuoda dahje regalevuoigatvuoda dahje eará sierra ággii vuodđuduvvi bivdovuoigatvuoda árvoossodaga galgá goittotge sierra meroštallat eiseválddiid ja bivdovuoigatvuodahálddašeaddjiid gaskasaš soahpamušas, dasgo dan ii sáhte rehkenastit njuolgga čáhceguovloossodagaid mielde.

Lohpevuovdinboadut sirdojuvvojit Suoma ja Ruota oktasaš kontui. Ná čoggon boaduin máksojuvvo vuos priváhta bivdovuoigatvuodahálddašeaddjiide sidjiide gullelaš ossodat. Dat loahppaossodat lea stáhtii gullelaš ossodat, man eiseválddit galget geavahit ovttas soahpan doaibmabijuide bivdu goziheapmái ja dutkama dárbbuide.

18 §. *Guolástančájeheamit ja guolástangilvvut.* Paragráfas addojuvvo Lappi ealáhus-, johtalus- ja birasguovddášii sihke Fiskeriverketii ja Norrbottena leana leanaráddehussii vuoigatvuoha miedihit lobi bivdui guolástančájemiid ja guolástangilvvuid oktavuodas. Lobi sáhtá miedihit nu, ahte spiehkastuvvo guolástannjuolggadusa mearrádušain. Lobi miediha ohcci ruovtturiikka eiseváldi. Ovdalگو lohpi miediuvvo, de ášši birra galgá soahpat nuppi riikka eiseválddiin. Lohpái galget laktojuvvot dárbbášlaš lohpeeavttut. Nuppi soahpamušbeali eiseváldái galgá almmuhit lobis. Lohpeášši giedahallama oktavuodas čuvvojuvvo rádjehokkasoahpamuša 21 artihkal.

19 §. *Bivdu diedalaš ulbmila várás.* Lappi ealáhus-, johtalus- ja birasguovddášii sihke Fiskeriverketii ja Norrbottena leana leanaráddehussii addojuvvo vuoigatvuoha miedihit lobiid bivdui diedalaš ulbmila várás nu, ahte spiehkastuvvo guolástannjuolggadusa mearrádušain. Dego guolástančájemiid ja -gilvvuid hárrái, de ášši birra galgá soahpat nuppi riikka eiseválddiin. Doaibmaváldi lobi miediheapmái mearrašuvvá ohcci ruovtturiikka vuodul. Lobi miediheapmái dárbbášuvvo dasa lassin bivdovuoigatvuoda

hálddašeaddji lohpi, man ohcci galgá ieš háhkat. Lohpeiseváldi lea geatnegahtton almmuhit nuppi soahpamušbeali eiseváldái diedalaš dutkama várás miedihuvvon lobis. Maiddái dáid lohpeáššiid giedahallamis heivehuvvo rádjehokkasoahpamuša 21 artihkal.

20 §. Rádjejhokkommišuvnna cealkámuš. Paragráfas mearriduvvo soahpamuša 11 artihkkalii gullevaš geatnegahttimis bivdit rádjejhokkommišuvnna cealkámuša bivdui guoskevaš mearrádusain. Rádjejhokkommišuvnna doaibmaváldái guoskevaš 11 artihkkala 3 bihtás kommišuvnna cealkámušaddinvuoigatvuohta bivdui guoskevaš mearrádusain lea ovdanbukton almmolaš hámis. Cealkámušaddinvuoigatvuohta guoská erenoamážit dan doibmii, mii kommišuvdnii 10 artihkkala 2 bihtás addojuvvo čuovvut soahpamuša heiveheami ja lohpegeavada sihke giddet soahpamušbeliid fuopmášumi soahpamuša rievdadandárbut. Vai kommišuvdna sáhtášii čuovvut soahpamuša heiveheami ja lohpegeavada, de dat galgá oážžut dieđuid soahpamuša vuodul dahkkojuvvon mearrádusain. Kommišuvnna ii goittotge leat doaibmaváldi seahkanit riikkadási eiseváldiid mearrádusdahkamii ovttaskas áššis iige leat vuogas ahte kommišuvdna attášii cealkámuša eiseváldiid buot rutiidnalágange mearrádusain. Danin dán paragráfas biddjojuvvojit rájit rádjejhokkommišuvnna cealkámušaddinvuoigatvuhtii. Geavadis riikkadási eiseváldi guorahallá cealkámuša bivdima dárbblašvuoda guđege dáhpáhusa hárrái.

21 §. Goziheapmi. Paragráfas gávdnojit mearrádusat guolástannjuolggadusa čuovvuma goziheamis. Goziheamis vástidit guolástusa hálddašeaddji eiseválddit dahjege Lappi ealáhus-, johtalus- ja birasguovddáš ja Fiskeriverket ja Norrbottena leana leanaráddehus. Dasa lassin goziheamis vástidit goappáge riikka lánkamearrádusaid mielde guolástusa goziheaddji doaibmaorgánat dahjege Suomas guolástanlága 96 §:a mielde boles ja rádjegozihanlágádus sihke guolástanlága 97 §:s oaiivilduvvon guolástangoziheaddjit. Goabbáge soahpamušbealli galgá nammadit doarvái ollu guolástangoziheaddjiid ja fuolahit doarvái beaktilis goziheamis.

Nuppi momeanttas addojuvvo oktasaš suomelaš-ruottelaš patrullaide vejolašvuohta gozihit ovttas guolástusa. Gudege patrullas galgá leat okta suomelaš ja okta ruottelaš goziheaddji. Oktasašgoziheami dagadettiin nuppi riikka goziheaddjit sáhttet doaibmat dušše dárkojeaddjin.

Goalmmát momeanttas geatnegahttojit áššáigullevaš lánkagoziheiseválddit dahjege Suomas boles ja guolástangoziheaddjit lonohallat dárbbu mielde dieđuideaset. Jurddan lea ahte goziheaddjit almmuhivčče nuppi soahpamušbeali goziheiseválddiide dárbbášlaš doaibmabijuin, go áicet dahje bohtet diehtit ahte nuppi riikka čáziin guolástuvvo dakkár bivdovugiiguin, mat mannet ruossalassii guolástannjuolggadusa mearrádusaiguin.

22 §. Almmolaš guolástanláhka-mearrádusaid heiveheapmi. Paragráfa mearrádusas čujuhuvvo goappáge riikka gus-tojeaddji riikkadási guolástanláhka-mearrádusaide, mat galget heivehuvvot Duortnoseanu guolástanguovllus dakko bokte go guolástannjuolggadusas eai leat juoga ášši birra sierramearrádusat.

2 Láhkaevttohusaid ákkastallamat

Vuoddolága 95 §:a 1 momeanttas gáibiduvvo ahte stáhtasoahpamuša ja eará riikkaidgaskasaš geatnegahttima lánkaásahansuorgái gullevaš mearrádusat galget biddjojuvvot fápmui lága vuodul. Árvalus sisdoallá evttohusa seahkalashápmásaš fápmuibidjanláhkan.

1 §. Njuolggadusa mielde Suoma ja Ruota gaskkas dahkkojuvvon rádjejhokkasoahpamuša lánkaásahansuorgái gullevaš mearrádusat leat lánkan fámus dakkárin go Suopma lea daidda čatnasan. Lánkaásahansuorgái gullevaš mearrádusat čilgejuvvojit mañnelis Riikkabeivviid guoraseami dárbbášlašvuhtii guoskevaš oasis.

2 §. Njuolggadusa mielde rádjejhokkasoahpamuša 6 artihkkalis oaiivilduvvon dulvedustemii oassálasti eiseválddi dohkkeheaddji eiseváldin ja 17 artihkkalis oaiivilduvvon goziheiseváldin doaibmá Suomas Lappi ealáhus-, johtalus- ja birasguovddáš.

3 §. Njuolggadusas fápmuduvvošii dásseválldi presideanta addit guolástannjuolggadusa 16 §:a mielddásaš guolástannjuolggadusas spiehkasteaddji mearrádusaid, mat sáhtášedje guoskat lobálaš bivdoáiggiide ja bivdosiidda, bivdovugiide, bivdosiid mearrái dahje bivdui guoskevaš eará teknihkalaš njuolggadusaide sihke mearrádusaid guolástannjuolggadusa čuvvosii 2 gullevaš bivdobáikkiin. Dát áššit gávdnojit guolástannjuolggadusa 16 §:s ja čalmmustuhttet ná nu gohčoduvvon njuovžilvuodaprinsihpa sisdoalu. Paragrafa 2 momeantta mielde guolástannjuolggadusa 16 §:s oaivvilduvvon soahpamuša Suoma ja Ruota gaskkas dagašii Eana- ja meahccedoal-loministeriija. Fápmuduvvon soahpamušdahkanválddi vuodul dahkkojuv-
von riikkaigaskasaš geatnegahttin biddjojuvvošii goittotge 1 momeantta mielde fápmui dásseválldi presideantta ášahusa vuodul, nugo vuoddolága 95 §:s daddjojuv-vo.

4 §. Njuolggadusas fápmuduvvošedje áššáigullevaš oassebealit stáhtarádi ášahusa vuodul mearridit guolástanlága 11 §:a 6 momeanttas mearriduvvon giddes bivdosiid lobálaš geavahanáiggiin, bivddusmeriin ja eará bivddusráddjehusain. Guolástannjuolggadusa 11 §:a 6 momeantta duogáš lea giedahallon oppalašákkastallamiid bihtás 3.2. Go dákkár njuolggadusat addojuvvojit, de galggašii válddit vuhtii dan, ahte galggašii viggat bivdui ja ahte bivdit galggašedje giedahallot riikkadásis ovtadássásaš vuogi mielde. Viggamušain bivdui oaivvildit guollenáliid suodjaleami ja bivdui ávkinatnima sihkkarastima sullasaš vuogi mielde go dat lea 16 §:a 1 momeanttas. Bivdiid ovtadássásaš giedahallan Mearrabađaluovtta suomabeale riddoguovllus fas čujuha bivdiid várás eará riikkadási lánkamearrádusain biddjojuvvon ráddjehusaide, dego ovdamearkka dihte stáhtarádi ášahussii luossabivddu ráddjehusain Mearrabađaluovttas ja Simojogas. Ovtadássásaš giedahallan oaivvildivččii dábálaččat dan, ahte biddjojuvvojit seamma ráddjehusat go riikkadási njuolggadusain vástideaddji govdodatavádagaide čáhceguovlluin. Bivdiid ovtadássásaš giedahallama galggašii maiddái árvoštallat

ollesbivdovuođosiid dahjege bivdoáiggi ja bivdosiid meari sihke bivdinuloš guollešlájá vuodul. Fápmudusas lea mielde prinsihppa das, ahte mearrádusain ámmátbivdit vuoruhuvvošedje eará, ovdamearkka dihte oamastanvuogitvuoda vuodul bivdi guolásteadđjiid ektui. Ámmátbivdit oččošedje ná bivdigoahtit árabut ja bivdit eanet bivdosiiguin. Ámmátbivdiid meroštallamis mearriduvvo guolástanlága 6 a §:s.

Dasa lassin fápmuduvvošii stáhtaráđdi addit ášahusa vuodul goziheami várás dárbbášlaš njuolggadusaid giddes bivdosiiguin dáhpáhuvvi bivddu bivdosiid oahppama ja sállášiid ovdaalmmuhemiin, sállášiid gáddáibuktinbáikkiid ja -áiggiid ráddjehusain sihke eará giddes bivdosiiguin dáhpáhuvvi bivdogozihandoaimmain. Fápmudusa vuodul ollašuttušedje dárbbu mielde guolástusa gozihanmearrádusat, mat leat mielde ráđđádallangottiid ságadoalliid dahkan beavdegirjjiis.

5 §. Go odđa ráddjehkasoahpamuš bohtá fápmui, de heitet gustomis jagi 1971 soahpamuš ja dimbbargolgeamis 1949:s dahkkojuvvon soahpamuš dasa mañnelis dahkkojuvvon nuppástusaiguin. Lága 3 §:ii evttohuvvo váldojuvnot njuolggadus, man 1-3 čuoggáid mielde dáid soahpamušaid fápmuibidjanlágat gomihuvvojit.

Jagi 1971 soahpamuša guolástannjuolggadusa dihto mearrádusaid heiveheapmi lea gaskkalduhtton 1997:s fápmui bohtán soahpamuša vuodul. Dan mañná guktuin riikkain leat ášahuvvon sierra riikkadási njuolggadusat Duortnoseanu guolástanguovllu várás. Go odđa ráddjehkasoahpamuš bohtá fápmui, de dat sierranjuolggadusat galget gomihuvvot. Ná laga 3 §:a 4 čuoggá mielde guolástusas Duortnoseanu guolástanguovllus addojuvvon lánka gomihuvvo.

6 §. Lánka evttohuvvo biddjojuvnot fápmui oktanaga ráddjehkasoahpamušain dásseválldi presideantta ášahusa vuodul.

3 Fápmuiboahhtin

Odđa rádjejohkasoahpamuš boahhtá 35 artihkkala mielde fápmui 30 beaivvi geažes das, go soahpamušbealit leaba almmuhan nubbi nubái soahpamuša fápmuiboahhtimii vuoddolága mielde áhahuvvon gáibádusaid dievvamis. Soahpamušbeliid gaskasaš ráddádallamiin lea leamaš ovttamielalašvuohta das, ahte odđa soahpamuš galgá fidnejuvvot fápmui jagi 2010 geassemánu álggu rájes. Geavadis dát oaivvilda dan, ahte lánkaevttohus galggašii nannejuvvot manimustá cuoŋománu 2010. Seammalánkai Ruotta galggašii gerget soahpamuša riikkadási gieđahallama seamma áigedávvala mielde. Árvalussii gullelaš lánka evttohuvvo biddjojuvvot fápmui oktanaga rádjejohkasoahpamušain dáseválddi presideantta áhahusa vuodul.

4 Riikkabeivviid guorraseami dárbbášlašvuohta ja gieđahallanortnet

4.1 Riikkabeivviid guorraseami dárbbášlašvuohta

Vuoddolága 94 §:a 1 momeantta mielde Riikkabeivvit dohkkeha dakkár stáhtasoahpamušaid ja eará riikkaidgaskasaš geatnegahttimiid, main gávdnojit lánkaásahansuorgái gullelaš mearrádusat dahje mat mearkašit muđui ollu dahje gáibidit vuoddolága mielde eará siva dihte Riikkabeivviid dohkkeheami. Daidda mearrádusaide, mat gáibidit eará siva dihte Riikkabeivviid dohkkeheami, gullet earret eará Riikkabeivviid bušeahhtaválddi čadni riikkaidgaskasaš geatnegahttimat (PeVL 45/2000 vp).

Vuoddolánkaváljogotti dulkonvuogi mielde mearrádus gullá lánkaásahansuorgái, jos mearrádus guoská vuoddolágas dorrvastuvon juoga vuoddovuogatuoda geavaheapmái dahje gáržžideapmái, mearrádus guoská muđui ovttaskas olbmo riekte- ja geatnegasvuodaákkaide, mearrádusas oaivvilduvvon ášši birra galgá vuoddolága mielde mearriduvvot lága vuodul dahje jos mearrádusas oaivvilduvvon ášši birra leat fámus lága njuolggadusat dahje mearrádusa

birra galgá Suomas ráđđejeaddji áddejumi mielde mearriduvvot lága vuodul. Riikkaidgaskasaš geatnegahttimmearrádus gullá dáid ákkaid mielde lánkaásahansuorgái beroškeahhtá das, mannágo mearrádus ruosalassii vai heivego dat Suomas lága vuodul mearriduvvon njuolggadusain (PeVL 11/2000 vp ja 12/2000 vp).

Soahpamuša 1 ja 23 artihkkalis meroštallo soahpamuša ja guolástanmearrádusaid eatnandiedalaš heivehanguovlu, mii váikkuha soahpamuša lánkaásahansuorgái gullelaš mearrádusaid heiveheapmái. Soahpamuša 1 ja 23 artihkkala mearrádusat gullet danin iežage lánkaásahansuorgái (PeVL 6/2001 vp).

Soahpamuša 3 artihkkalis mearriduvvo vuogatuodas rádjejogaid čáhái ja čáhceguvlu. Mearrádusa sáhtá geahččat guoskat ovttaskas olbmo riekteákkaide, maid birra galgá vuoddolága 80 §:a mielde mearridit lága vuodul. Čáhcelága 1 logus gávdnojit njuolggadusat čáziid oktasašgeavaheamis ja nuppi riikka rájiid sisa guoskevaš vuogatuodain. Soahpamuša 3 artihkkala mearrádusat gullet dáiguin ákkaiguin lánkaásahansuorgái.

Soahpamuša 6 artihkkala mielde soahpamušbeliid eiseválddiin lea vuogatuvohta, jos nuppi soahpamušbeali eiseváldi addá dasa lobi, rasttildit riikkaráji veahkehan dihte dulvevaháigiid dustemii. Mearrádusa vuodul addojuvvo Ruota eiseválddiide muhtun muđui almmolaš váldi Suoma rájiid siste, muhto mearrádus dahkkojuvvo hámi dáfus dakkárin ahte Ruota eiseválddit sáhttet doaimmat dán mearrádusa vuodul dušše ovttasrádiid Suoma eiseválddiiguin. Mearrádus galgá goittotge gehččojuvvot gullet lánkaásahansuorgái.

Soahpamuša 7 artihkkalis lea mearrádus čáziid golgangaskavuodaid goziheamis ja gozihandieduid luohpadeamis Suoma ja Ruota gaskasaš ovttasbargoorgánii. Mearrádusas oaivvilduvvon gozihandiedut galget lohkkujuvvot dakkár almmolaš dieduide, main rádjejohkakommišuvnnas livččii vuogatuvohta oažžut dieđu maiddái almmolašvuodalága vuodul. Ná 7 artihkkala mearrádusa ii sáhte geahččat hábmet dakkár dieduidluohpadeapmái guoskevaš sierra-

mearrádusa, mas galggašii mearridit lága vuodul.

Soahpamuša 8 artihkkalis lea mearrádus Suomelaš-ruottelaš rádjejohkakommišuvnna vuoddeamis ja riektegelbbolašvuodas. Riekteidentitehtas ja dasa guoskevaš riektegelbbolašvuodas ja juridihkalaš doaibmanávccain mearriduvvo Suomas lága vuodul. Ná 8 artihkkala mearrádus gullá lánkaásahansuorgái. Kommišuvnna doaimmain, doaibmaválddis ja diehtooažžunvuoigatvuodas mearriduvvo soahpamuša 10-12 artihkkaliin. Soahpamuša 11 artihkkalis mearriduvvo dárkileappot rádjejohkakommišuvnna juridihkalaš doaibmanávccain sihke váidin- ja dutkojuvvomiibidjanvuoigatvuodas ja 12 artihkkalis dárkileappot rádjejohkakommišuvnna diehtooažžunvuoigatvuodas. Soahpamuša 10-12 artihkkaliid mearrádusat gullet lánkaásahansuorgái.

Soahpamuša 13 artihkkalis mearriduvvo kommišuvnna hálddus leahkki áššegirjiid almmolašvuodas ja dieđuid addimis. Eiseválddi doaimma almmolašvuodas lea Suomas mearriduvvon lága vuodul. Almmolašvuodalága 4 §:a 1 momentan 8 čuoggá mielde eiseválddiiguin oaivvildit almmolašvuodalágas earret eará dakkár doaibmaorgána, mii lea lága dahje ášahusa vuodul biddjojvvon iehčanassii dikšut dihto doaimma. Rádjejohkakommišuvnna sáhtá geahččat gullat almmolašvuodalágas oaivvilduvvon eiseválddiide. Eiseválddi áššegirjedieđuid addimis mearriduvvo almmolašvuodalága 14 §:s. Soahpamuša 13 artihkkala mearrádus gullá lánkaásahansuorgái.

Soahpamuša 14 artihkkala mielde kommišuvnna doaibmagoluin vástideaba beallái goabbáge soahpamušbealli. Mearrádus lea Riikkabeivviid bušeahttaválddi čadni riikkaidgaskasaš geatnegahttin, masa galgá leat Riikkabeivviid dohkkeheapmi. Geavadis kommišuvnna doaibmagoluid livččii ulbmil gokčat nu, ahte čujuhuvvojit stáhtabušehtas jagi 1971 kommišuvnna doaimma várás juo leahkki mearreruđat dálá dárbbuide.

Soahpamuša 15 artihkkalis leat mearrádusat das, makkár gaskavuohta soahpamušas

lea davviriikalaš birassuodjalansoahpamuššii. Mearrádus váikkuha soahpamuša lánkaásahansuorgái gullevaš mearrádusaid heivehansuorgái ja gullá danin lánkaásahansuorgái.

Soahpamuša 16 artihkkalis leat mearrádusat ovttadássásaš giedahallamis. Artihkkala vuosttas bihtá vástideaddji njuolggadus gávdno birassuodjalanlága 110 §:s ja čáhcelága 21 logu 13 §:s. Artihkkala mearrádusat gusket ovttaskas olbmo vuoigatvuodaide ja geatnegasvuodaide ja gullet lánkaásahansuorgái.

Soahpamuša 17 artihkkalis mearriduvvo oktasaš ávkki goziheamis ja 19 artihkkalis dárkkistemiin soahpamušbeali guovllus. Mearrádusat gusket almmolaš válddi geavahepmái, mii vuodđolága 2 §:a 3 momentan mielde galgá vuodđuduvvat lánkii. Mearrádusat gullet lánkaásahansuorgái.

Soahpamuša 18 artihkkalis leat mearrádusat lohpeássiin dieđiheamis, 20 artihkkalis meannudeamis váikkuhusaid dáfus mearkkašahti čázádatfitnuin ja 21 artihkkalis lohpegiedahallamiid oktiiveiveheamis. Riikkadásis dáid artihkkaliid mearrádusaid oaivildan áššiid birra mearriduvvo čáhcelágas, birassuodjalanlágas ja hálddahušlágas (434/2003). Mearrádusat gullet lánkaásahansuorgái.

Soahpamuša 22 artihkkalis mearriduvvo ohčanáššiid gielas. Vuoigatvuodas geavahit iežas giela mearriduvvo vuodđolága 17 §:s. Soahpamuša 22 artihkkalis lea jearaldat vuodđolágas dorvvastuvvon vuodđovuoigatvuoda geavaheamis, ja mearrádus gullá lánkaásahansuorgái.

Soahpamuša 24 artihkkalis mearriduvvo guolleoalis. Riikkadási njuolggadusat guoli johtima dorvvasteamis gávdnojit guolástanlága 24 ja 25 §:s. Artihkkala 2 čuoggá mearrádusat gusket ovttaskas olbmo vuoigatvuodaide ja geatnegasvuodaide. Mearrádusat gullet lánkaásahansuorgái.

Soahpamuša 26 artihkkalis ii dan bajilčállagis fuolakeahtá leat fápmudusmearrádus, muhto dušše čujuheapmi guolástanjuolggadussii. Dákko bokte artihkkala ii sáhte geahččat gullat lánkaásahansuorgái. Artihkkala loahppaoasi mearrádus guoská 11 artihkkala 3 čuoggá mearrádussii. Eiseváldái ášahuvvon geatnegahttima bivdit kommišuvnnas cealkámuša sáhtá ovdalis 11

artihkkalis ovdanbukton áššiid vuodul geahččat gullat lánkaásahansuorgái.

Soahpamuša 27 ja 28 artihkkalis mearriduvvo earret eará guollenáliide guoskevaš dutkamis ja statistihkkemis sihke doaimbabiin guollenáliid suddjemis dávdain. Dát doaimmat gullet muhtun muddui dakkár doibmii, mas lea mearriduvvon lága vuodul. Guolledávddaid dustemis ja guollenáliid gilvimiid lobivulošvuodas lea mearriduvvon guolástanlágas ja eallidávddalágas (55/1980). Dákko bokte 28 artihkkala mearrádušat gullet lánkaásahansuorgái.

Soahpamuša 29 artihkkalis leat mearrádušat guolástanmearrádušaid riikkumis. Riikkadási ránggástanjuolggadusat gávdnojit guolástanlágas ja riikkuslágas. Mearrádušat gullet lánkaásahansuorgái.

Vuodđolága 94 §:a 1 momeantta mielde galgá leat Riikkabeivviid dohkkeheapmi, jos eretcelkojuvvo Riikkabeivviid doaimbaváldái gullelaš riikkaidgaskasaš geatnegahttin. Vuodđoláhkaválgagotti mielas dárbbášuvvo Riikkabeivviid dohkkeheapmi maiddái dakkár geatnegahttima eretcealkimii, man Riikkabeivvit lea dohkkehan juo ovdal odđa vuodđolága fápmuiboahtima (PeVL 10/1998 vp). Odđa rádjehokasoahpamuš dudde 33 artihkkala mielde Suoma ja Ruota gaskkas čakčamánu 16. beaivve 1971 dahkkojuvvon rádjehokasoahpamuša ja guovvamánu 17. beaivve 1949 dimbargolgadeamis Duortnoseanu ja Muonájoga rádjehogain dahkkojuvvon soahpamuša. Goabbáge soahpamuš lea biddjojuvvon fápmui lága vuodul, ja nuba daid heaittiheapmái galgá leat Riikkabeivviid dohkkeheapmi. Dan sadjái Suoma ja Ruota gaskkas golgotmánu 3. beaivve 2003 dahkkojuvvon soahpamuš oktasaš čáziiddikšunguovllu vuodđudeamis lea biddjojuvvon fápmui áhahusa vuodul almmá Riikkabeivviid haga, ja nuba dan heaittiheapmái ii dárbbášuvvo Riikkabeivviid dohkkeheapmi.

Soahpamuša 34 artihkkala sirdášuvvanjuolggadusat váikkuhit soahpamuša lánkaásahansuorgái gullelaš mearrádušaid heiveheapmái ja dain leat ovttaskas olbmo vuoigatvuodaide ja geatnegasvuodaide guoskevaš sierramearrádušat, mat gullet lánkaásahansuorgái.

Rádjehokasoahpamuša čuovusin váldojuvvon kommišuvnna hálldahuslaš mearrádušaid sisdoalli doaimbanjuolggadusat ja Duortnoseanu guolástanguovllus bivdui guoskevaš guolástannjuolggadus leat 8 ja 25 artihkkala mielde mávssolaš oassi soahpamušas. Doaimbanjuolggadusaid ja guolástannjuolggadusa mearrádušat galget árvvoštallot Riikkabeivviid guorraseami dáfus danin seammaláhkai go ieš soahpamuša mearrádušat.

Kommišuvnna doaimbanjuolggadusaid 9 §:s mearriduvvo kommišuvdnii doaimmahit oavvilduvvon áššegirjiid gielas. Mearráduša vástideaddji riikkadási njuolggadusat gávdnojit giellalágas, ja nuba mearráduš gullá lánkaásahansuorgái. Eará osiin doaimbanjuolggadusat eai gáibit Riikkabeivviid dohkkeheami.

Guolástanlága 2 §:s ja čuvvosiin meroštallo dan heivehanguovlu. Heivehanguovlu váikkuha soahpamuša lánkaásahansuorgái gullelaš eará mearrádušaid heivehansuorgái, ja nuba dat gullá guolástannjuolggadusa 2 §:a lánkaásahansuorgái.

Guolástannjuolggadusa 3 §:s meroštallojit ráfáidahttinbiret, mat váikkuhit soahpamuša lánkaásahansuorgái gullelaš mearrádušaid heivehansuorgái. Dasa lassin paragrafa mearrádušat bivddu gáržžideamis gusket ovttaskas olbmo vuoigatvuodaide ja geatnegasvuodaide ákkaide, main vuodđolága 80 §:a mielde galgá mearridit lága vuodul. Mearrádušat gullet lánkaásahansuorgái.

Guolástannjuolggadusa 4 §:a meroštallamat gusket lánkaásahansuorgái gullelaš áššiide ja váikkuhit eahtenjuolggala lánkaásahansuorgái gullelaš ávnnaslaš mearrádušaid sisdollui ja heiveheapmái. Mearrádušat gullet ná lánkaásahansuorgái.

Guolástannjuolggadusa 5 §:s mearriduvvo guolástandikšunmávssus, mas mearriduvvo guolástanlága 88-90 §:ain. Mearráduš gullá lánkaásahansuorgái.

Guolástannjuolggadusa 6-14 §:ain leat mearrádušat lobálaš ja lobihis bivdosiin ja bivdovugiin sihke bivdobajiin, ráfáidahttináiggiin, vuolimusmihtuin, stággobivdoearis ja fatnasa geavaheamis stággobivdus. Mearrádušat gáržžidit muhtun muddui bivdovuoigatvuoda, man gehččat gullat vuodđolága opmodatsuoji ollái earret

juohkeolbmovoigatvuodaide buohtastahtti oktasašbivdovoigatvuoda. Mearrádušat gusket muhtumassii maiddái ovttaskas olbmo voigatvuodaid ja geatnegasvuodaid ákkaide. Moanat mearrádušat eai goittotge gula lánkaásahansuorgái, dego bivdobaji ja vuolimusmihtuid ásaheapmi. Mearrádušat gullet ná dušše muhtumassii lánkaásahansuorgái.

Guolástannjuolggadusa 15 §:s lea rádjehokasoahpamuša 26 artihkkalis oavvilduvvon fápmudusmearráduš. Fápmudusmearrádušas oavvilduvvon sierra dilít leat dárkileappot giedahallon guolástannjuolggadusa 16 sihke 18 ja 19 §:a oktavuodas, ja nuba 15 § ii nappo okto hábme iehčanás fápmudusjuolggadusa. Stáhtasoahpamuša dohkkeheapmi ja fápmuibidjan gullet dábálaččat dásseválddi presideantta voigatvuodaide. Presideantta soahpamušddahkanvoigatvuodaid sáhtá ná dušše muhtun muddui sirdit lága vuodul eará eiseválddiide. Fápmudusmearráduš gullá ná lánkaásahansuorgái.

Guolástannjuolggadusa 16 §:s lea fápmudusmearráduš ráddehusaide dahje daid mearridan eiseválddiide soahpat lobálaš bivdoáigiin ja -vugiin ja bivdosiin sihke bivdosiid mearis nu, ahte spiehkastuvvo guolástannjuolggadusa mearrádušain. Fápmudusmearráduš lea giedahallon dárkileappot giedahallanortnegii guoskevaš bihtás. Soahpamušdahkanválddi fápmudusmearrádušas 16 § gullá lánkaásahansuorgái.

Guolástannjuolggadusa 17 § fápmuda eiseválddiid soahpat guolástangoarttaide guoskevaš áššiin. Vuodđolága 80 §:a 2 momaantta mielde eará eiseválddi sáhtá lága vuodul fápmudit addit riektenjuolggadusaid dihto áššiin. Mearrádušat gullet lánkaásahansuorgái.

Guolástannjuolggadusa 18 ja 19 §:s mearriduvvo bivddu guolástanguovllus hálddašeaddji eiseválddiid voigatvuodas soahpat gaskanaset guolástancájáhusaide, guolástangilvvuide ja diedalaš ulbmilii dápáhuvvi bivdui guoskevaš lobiid miediheamis. Dát ja guolástannjuolggadusa 21 §:a gozihanmearrádušat gusket almmolaš válddi geavahepmái, mii galgá vuodđuduvvat lánkii. Mearrádušat gullet lánkaásahansuorgái.

4.2 Giedahallanortnet

Riikkaidgaskasaš geatnegahttima dahje dan eretcealkima dohkkeheamis mearriduvvo ja lánkaevttohus riikkaidgaskasaš geatnegahttima fápmuibidjamis dohkkehevvo vuodđolága 94 §:a 2 momaantta ja 95 §:a 2 momaantta vuodul jienaid eanetlogu mielde. Jos evttohus guoská vuodđolánkii, de dat galgá goittotge dohkkehevvo mearráduš vuodul, man lea guottihan uhcimustá guokte goalmmádas addojuvvon jienain.

Soahpamuša 6 artihkkala mielde soahpamušbeliid eiseválddiin lea nuppi soahpamušbeali guorraseami vuodul voigatvuodta rasttildit riikkaráji veahkehan dihte dulveváhágiid dustemis. Go váldá vuhtii ahte Ruota eiseválddiin livččii mearráduš vuodul voigatvuodta dušše veahkehit Suoma eiseválddiid ja ahte doaibma dápáhuvvá Suoma eiseválddiid guorraseami vuodul, de mearráduš ii sáhte geahččat gáržžidit Suoma iešmearridanvoigatvuoda vuodđolága 94 §:a 2 momaanttas dahje 95 §:a 2 momaanttas oavvilduvvon vuogi mielde.

Soahpamuša 19 artihkkalis mearriduvvo dárkkisteamis nuppi soahpamušbeali guovvlus. Ruota eiseváldi dahje duopmostuollu ii sáhte 19 artihkkala vuodul goittotge geavahit iehčanassii almmolaš válddi Suomas, muhto dárkkisteapmi sáhtá dahkkojuvvot Suoma gozhaneiseválddi guorraseami vuodul ja ovttaráđiid dainna. Seammalánkai guolástannjuolggadusa 21 §:a mielde ovttasgozihandoaimmaset ruottelaš goziheaddjít doibmet Suomas dárkojeaddjin. Dáid njuolggadusaid ii ná sáhte geahččat mannat ruossalassii stáhta iešmearrideapmái guoskevaš vuodđolága njuolggadusaiguin.

Dárkkisteapmái guoskevaš 19 artihkkala mearrádušat gusket rájiidrasttildeaddji váikuhusaid guorahallamii. Dákkár guorahallan ii guoskka vuodđolága 10 §:s dorvvastuvvon ruovtturáfái, ja nuba mearráduš ii mana ruossalassii vuodđolága priváhtaeallima suodjái guoskevaš njuolggadusaiguin.

Guolástannjuolggadusa 6-14 §:aid mearrádušat gáržžidit bivdovoigatvuoda geavaheami sihke ealáhusbarggu. Mearrádušain ii leat ná jearaldat opmodaga geavahanráddjehusain ja ealáhusbargovejolašvuodaid gáržžideamis,

mat galget guorahallot vuoddolága 15 §:a 1 momeanttas dorvvastuvvon opmodatsuoji, 18 §:s dorvvastuvvon ealáhusfriddjavuoda ja vuoddovuogatvuodaid almmolaš gáržžidaneavttuid dáfus (PeVL 8/1996 vp). Mearrádusaid galgá guorahallat opmodaga geavahanráddjehussan maiddái dan perspektiivvas ahte vuoddoláhkaválgoddi lea váldán vuhtii maiddái dakkár olbmuid, geain eai leat eanaopmodagat ja geat ožžot luondduealáhusain mearkkašahhti oasi iežaset áigái boadus, vuosttažettiin sámiide gullelaš gieladalaččaid árbevirolaš, uhcimustá návddašanákkaide vuodduvvi vuogatvuoda bivdit opmodatárvvu mielde (PeVL 7/1978 vp, PeVL 5/1981 vp ja PeVL 30/1993 vp). Dasa lassan sámiide lea álgoálbmogin dorvvastuvvon vuoddolága 17 §:a 3 momeanttas vuogatvuodta bajásdoallat ja ovddidit iežaset giela ja kultuvrra. Vuodovuogatvuodaodastusa ovdabargguit mielde njuolggadusa vuodul dorvvastuvvot maiddái sáme kultuvrii gullelaš ealáhusat dego guolástus. Guolástannjuolggadusa 6-14 §:aid ráddjehusaid galgá guorahallat giedahallanortnega hárrái dan vuodul, sáhttago daid geahččat gullat vuodovuogatvuodaid ráddjehusaid. Eaktun vuodovuogatvuodaid gáržžideapmái dábaláš lága ásanortnega mielde lea dat, ahte ráddjehusat devdet vuodovuogatvuodaid ráddjenvuogatvuhtii gullelaš almmolaš eavttuid (PeVL 25/1994 vp).

Guolástannjuolggadusa 6-14 §:aide gullelaš ráddjehusaid ulbmilin lea dorvvastit luonddudilálaš luosa ja dápmoha lassáneami Duortnoseanus. Luossanáli suodjaleami dárbbášlašvuoda galgá guorahallat guhkeslágan áiggi sisa. Dutkamusaide mielde Duortnoseanu luossanáli dilli lea nanosmuvvan 1990-logu gaskkamuttu maŋŋá. Dát boahťa muhtun muddui das, ahte mearra- ja riddobivdu leat gáržžiduvvon. Luondduluossanáli buoret dilli boahťa ovdan stuorát vea- jetbuvttadeapmin jogas ja mearravádjolussii johttán vádjolanveajehiid mearis. Ovddit bivdoráddjehusaid váikkuhusaid maŋálgihťii árvvoštaladettiin sáhttá gávnnahit ahte ráddjehusaiguin leat sáhttán nannet Duortnoseanu luondduluossanáli, dasgo Vuoddo- ja guolledoalu dutkanlágádusa maŋimuš

dutkandieduid mielde geassit 2008 luosa vádjolanveajehiin johttájedje merrii sullii 1,2 miljovna oktagasa. Maiddái áicojuvvon johkaveajetdávjodagat leat leamaš hárvenaš badjin. Vaikko luondduluossanáliid dilli lea dál nanus ja luondduluosat gávdnojit mealgat Duortnoseanu lagas mearraguovlluin ja johkaguovllus, de guolástannjuolggadusa ovdanbukton ráddjehusat leat vealtameahttumat, vai buorre dilli sáhttá joatkašuvvat.

Dál fuolastuhttá luosaid, sihke gilvva- ja luondduluosaid, eará go bivddus boahťi lunddolaš jámolašvuodta mearravádjolusa álgomuttus (vuosttas vahkuid ja mánotbajiid áigge), vaikko dat maŋimuš árvvoštallamiid mielde leage geahppánan. Luosa álgovádjolusa jámolašvuodasivain eai leat vel diedalaš dutkandiedut, muhto áššedovdiid árvvoštallamiid mielde sivvan sáhttá leat Nuortameara dilli (botni mohtiluvvan ja oksygenavátni) ja dan dagahan heađuštusat biebmogollosis. Maiddái njurjot ja eará bivddarat lea mealgat goddán luosaid.

Guolástannjuolggadusa ráddjehusat eai leat dárbbášmeahttun čavgadat, go váldá vuhtii ráddjehusaid duogázin leahkki servodatlaš ávkki mearkkašumi opmodatsuoji ektui. Ráddjehusat bálvalit luossanáli ja eará guollešlájaid seailuhanulbmila juksama eai- ge dat leat čavgadeappot go lea dárbu. Mearrádusaiguin ollašuhťtojit maiddái Suoma riikkaigaskasaš birasvuogatvuodalaš geatnegahttimat js vuoddolága 20 §:s dorvvastuvvon birasvuodovuogatvuodta, man mielde ovddasvástádus luonddus ja dan maŋggahápmásašvuodas gullá buohkaide.

Mearrádusaid ráddjehusat devdet maiddái sisdoalu ja rájiid dárkilvuoda dáfus buot gáibádusaid iige daid sáhte geahččat rihkkut oamasteaddji vuogatvuoda iežas opmodaga normála, govttolaš ja jierpmálaš geavaheapmái. Ráddjehusaid sirredaddan čuožahatjoavkkuid mielde ii šatta vealaheddji doaibman, dasgo ráddjehusat vuodduvvet objektiivvaláš ákkaide, dego deaddoárvvu bidjamii ealáhusbargui. Ráddjehusat eai guoskka guovddáš vuodovuogatvuodaide eai- ge dat mana ruosalassii Suoma riikkaidgaskasaš olmmošvuogatvuodageatnegahttimii- guin. Guolástannjuolggadusa ráddjehusat gusket njuolggá bivdiid vuogatvuodaide, ovdduide

ja geatnegasvuodaide, ja daid heivehanguovlu ja čuožáhatjoavku leat sihke eatnandiedalaččat ja olbmuid dáfus viehka dárkilit ráddjejuvvon. EOD:a riektvuogádaga dáfus ráddjehusat sáhttet leat muhtun osiin bálddalasat váidindohkálaš hálldahusmearrádusaiguin.

Bivdoráddjehusaid ollašuttin stáhtasoahpamuššii gullevaš norpmaid vugiiguin Duortnoseanu mearraguovllus boahatá buorre muddui das, ahte guovlu lea mánggaláhkai iežašlágan. Jearaldat leat Nuortameara deháleamos luossajoga luonddulosaid čoačkananguovllus, ovdalgo dat gorgnot johkii. Luosat galget beassat dán báikki meattá, vai dat beasašedje johkii lassánit. Guovlu lea guovtte riikka ráji goabbat bealde, ja danin lea dehálaš ahte riikkat ovttas soahpaba luosa suodjalan dihte vealtameahtun ráddjehusain stáhtasoahpamuša vugiiguin. Vaikko guovlu lea gárži ja erenoamážit ámmátbivdit leat viehka vánis, de lea dárbu mearridit ráddjehusain stáhtasoahpamuša hámis dálá norbmamearrádusa vuodul, mii lea oppalaš ja heive buot dálá ja vejolaš odđa guollešlájaid. Bivdiguovdasaš hálldahusmearrádus ii dán dilis livčče muddenvuohkin vejolaš.

Almmolaš juridihkalaš prinsihppan adnojuvvo dat, ahte láhkaásahanválddi vuollásaš njuolggadusaide ii sáhte ohcat nuppástusa, jos guoskevaš norpma ii sáhte iežas sisdoalu ja riektveáikkuhusa dihte buohtastahttit váidindohkálaš hálldahusmearrádussii. Norbmamearrádusaide guoskevaš nuppástusohcama birra ii leat sierra mearriduvvon, muhto norbmamearrádusaid váidindohkálašvuolta čovdojuvvo almmolaš váidindohkálašvuhtii guoskevaš prinsihpaid mielde. Rádjejohkasoahpamušas ii maiddá leat váidingieldu.

Dáid ákkaid vuodul mearrádusaid sáhtta geahččat gullat vuodđovuogátvuodaid lobálaš ráddjehusaide.

Rádjejohkasoahpamuša 26 artihkkala ja guolástannjuolggadusa 15 ja 16 §:a mielde ráddjehusat dahje daid mearridan eiseválddit sáhttet addit mearrádusaid, mat spiehkastit guolástannjuolggadusa mearrádusain. Ná leat háliidan sihkarastit ahte guollenáliid dili birra sáhtášii dárbbu mielde ovttas soahpamiin addit mearrádusaid, mat spiehkastit

lobálaš bivdoáiggiin, -vugiin, bivdosiin ja daid mearis. Guolástannjuolggadusa 16 §:s addojuvvon fápmudus sáhtášii guoskat ráddjehusa mearridan eará eiseváldái vuosttažettiin dalle, go jearaldat leat soahpamuša ja guolástannjuolggadusa ollašuttinlágan doaimmas, mas ii stuorábut seahkanuvvo olbmuid vuogátvuodaide ja geatnegasvuodaide.

Stáhtasoahpamuša ja eará riikkaidgaskasaš geatnegahttimiid dohkkeheapmi ja fápmuibidjan gullet vuodđolága 93 §:a mielde dábálaččat dásseválddi presidentii. Soahpamušdahkanváldái guoskevaš almmolaš prinsihpaid mielde soahpamušdahkanválddi sáhtta lága vuodul muhtun muddui sirdit eará eiseválddiide. Fápmudusa oppalaš eaktun lea dat, ahte fápmudus guoská dušše fápmudangeatnegahttinrámaide iige das addojuvvo vuogátvuolta soahpat váldogeatnegahttima iešláhkáii dahje ulbmiliidda váikkuheaddji nuppástusain soahpamušgaskavuhtii iige áššiiin, mat vuodđolága mielde gullet Riikka-beivviid doaibmasuorgái. Fápmudusas galgá dasa lassin buktit ovdan daid eiseválddiid dahje eará oassebeliid, maiguin soahpamušaid sáhtta dahkat (PeVL 16/2004 vp). Eiseválddiide čujuhuvvon soahpamušdahkanfápmudus sáhtta ná guoskat vuosttažettiin váldogeatnegahttima teknikkalaš dárkkistemiide dahje dievasmahttimiidda dahje eiseválddiid gaskasaš ovttasdoaimma detáljaid ordnemii. Go soahpamušdahkanváldi váldonjuolggadusa mielde gullá dásseválddi presidentii ovttasdoaimmas stáhtarádiin, de eará eiseválddiide go stáhtaráddái dahje ministeriijaide sáhtta ráddjejuvvon soahpamušdahkanválddige sirdit dušše spiehkastatdilis ja erenoamáš siva dihte.

Guolástannjuolggadusa 16 §:a mieldásaš spiehkastanváldi sáhtta geavadis mearkkašit dakkár guolástanmearrádusaid addima, main Suomas guolástanlága vuodul mearriduvvošii stáhtarádi áhahusa vuodul. Jearaldat livččii dalle guolástannjuolggadusa mearrádusaid vuogáidduhttimis vástidit buorebut nuppástuvvan dilálašvuodaid. Geavadis nuppástusain ráddádalašii ja daid válmmaštalašii Eana- ja meahccedoalloministeriija, man veahkkin sáhtášii doaibmat Lappi ealáhus-,

johtalus- ja birasguovddáš. Ruttii lei soahpamušráddádallamiid áigge guovddáš gažaldat dat, ahte galggai sáhttit doaibmalit njuovžilit, jos guollenáliid dilis dáhpáhuvvan vejolaš fáhkkes nuppástusat nu gáibidedje, ja rievdadit guolástannjuolggadusa 16 §:s ovdanbukton vugiiguin njuolggadusaid dárbbášlaš osiin. Ruottelaččaid mielas lei maiddái dehálaš ahte sáhtii jahkásaččat árvvoštallat erenoamážit 11 §:a mearrádusaid guollenáliid dilis fidnejuvvon odđa dieđuid ektui. Vai vuogáiduhttin doaimmašii vuohkasit, de galggašedje dan ollašuhttinvuogit leat nu geahppadat ja johtilat go vejolaš. Nuppástusaid ollašuhttin láchkamearrádusai- guin ii sáhtáše geavadis doaibmat háliiduvvon vuogi mielde, ja danin fápmuibidjanlága 3 §:s árvaluvvo ahte daid birra galggašii mearridit dásseválldi presideantta ásahusa vuodul.

Guolástannjuolggadusa 15 ja 16 §:a mearrádusain lea jearaldat soahpamušdahkanválldi fápmudeamis. Guolástannjuolggadusa 18 ja 19 §:a mearrádusain leat fápmudusat spiehkastatlobiid miediheapmái dihto dáhpáhusain guolástančájáhusaid ja -gilvvuid sihke

diedalaš ulbmilii dáhpáhuvvi bivddu várás. Dákko bokte fápmudusaid ii galggaše giedahallanortnega hárrái giedahallat soahpamušdahkanválldi fápmudeapmin.

Soahpamušas eai leat mielde mearrádusat, mat guoskkašedje vuodđoláhkii dan 94 §:a 2 momeanttas dahje 95 §:a 2 momeanttas oaivilduvvon vuogi mielde. Soahpamuša sáhtá ráđdehusa áddejumi mielde dohkkehit jienaid eanetloguin ja evttohusa dan fápmuibidjanláchkan sáhtá dohkkehit dábálaš láchkaásahanortnega mielde. Ráđdehusa mielas lea goittotge sávahahti ahte ášši birra bivdojuvvo vuodđoláhkaváljagotti cealkámuš.

Ovdalis ovdanbukton áššiid vuodul ja vuodđolága 94 §:a mielde árvaluvvo ahte

Riikkabeaivvit dohkkehivččii Stockholmmas skábmamánu 11. beaivve 2009 dahkkojuvvon ráđjejohkasoahpamuša Suoma dásseválldi ja Ruota gonagasriikka gaskkas.

Go soahpamušas leat láchkaásahansuorgái gullevaž mearrádusat, de addojuvvo seammás Riikkabeivviid dohkkehanláchkai čuovvovaš láchkaevttohus:

Laki

Suoma ja Ruota gaskkas dahkkojuvvon rádjejohkasoahpamuša lálkaásahansuorgái gullevaš mearrádusaid fápmuibidjamis, soahpamuša heiveheamis ja dihto lágaid gomiheamis

Riikkabeivviid mearrádusa mielde ásahuvvo:

1 §

Suoma ja Ruota gaskkas Stockholmmas skábmamánu 11. beaivve 2009 dahkkojuvvon rádjejohkasoahpamuša lálkaásahansuorgái gullevaš mearrádusat leat lálkan fámus dakkárin go Suopma lea daidda čatnasan.

2 §

Rádjehokasoahpamuša 6 artihkkalis oaiuvilduvvon soahpamušbeali nammadan eiseváldin ja 17 artihkkalis oaiuvilduvvon gozihaneiseváldin doaimá Suomas Lappi ealáhus-, johtalus- ja birasguovddáš.

3 §

Dásseválldi presideantta ásahusa vuodul sáhtá addit rádjejohkasoahpamuša mávssolaš oassin dálá guolástannjuolggadusas spiehkasteaddji njuolggadusaid njuolggadusa 16 §:s oaiuvilduvvon soahpamuša fápmuibidjamis. Spiehkasteaddji njuolggadusaid sáhtá addit lobálaš bivdoáiggiin ja bivdosiin, bivdovugiin, bivdosiid mearis dahje guolástussii guoskevaš eará teknihkalaš njuolggadusain sihke guolástannjuolggadusa čuvvosii 2 gullevaš bivdobáikkiin.

Ovdalis 1 momeanttas oaiuvilduvvon soahpamuša Ruotain dahká Eana- ja meahcedoalloministeriija.

4 §

Stáhtarádi ásahusa vuodul sáhtá mearridit guolástannjuolggadusa 11 §:a 6 momeanttas mearriduvvon giddes bivdosiid lobálaš bivdoáiggiin, bivdosiid mearis ja eará bivdudusráddjehusain. Lobálaš bivdoáiggiin dahje bivdudusráddjehusain mearridettiin válđojuvvojit vuhtii viggamuš bivdevaš bivdui ja bivdiid ovttadássásaš giedahallan Mearrabáđaluovtta suomabeale riddogovvluin. Dalle sáhtá guolástannjuolggadusa (286/1982) 6 a §:s oaiuvilduvvon ámmátbivdiid vuoruhit eará ákkain bivdi guolásteaddjiid ektui.

Stáhtarádi ásahusa vuodul sáhtá dasa lassin addit guolástusa goziheami dihte dárbbalaš njuolggadusaid giddes bivdosiiguin dáhpáhuvi bivdosiid oahppama ja sállasiid ovddalgihtiialmmuhemiin, sállasiid eatnamiibuktinbáikkiid ja -áiggiid ráddjehusain sihke giddes bivdosiiguin dáhpáhuvi eará guolástusa gozihandoaimmain.

5 §

Dáinna lágain gomihuvvojit:

1) Suoma ja Ruota gaskkas dimbbargolga-deamis Durdnosa ja Muoná rádjehogain dahkkojuvvon soahpamuša dihto njuolggadusaid dohkkeheamis geassemánu 22. beaivve 1949 addojuvvon lálka (561/1949);

2) Suoma ja Ruota gaskkas dimbbargolga-deamis Durdnosa ja Muoná rádjehogain dahkkojuvvon soahpamušlasáhusaid dohkke-

heamis geassemánu 8. beivve 1964 addojuvvon láhka (415/1964);

3) Suoma ja Ruota gaskasaš rádjejohkasoahpamuša sihke Suoma ja Ruota gaskkas guovvamánu 17. beivve 1949 dimbbargolgadeamis Durdnosa ja Muoná rádjejogain dahkkojuvvon soahpamušii dahkkojuvvon lassesoahpamuša dihto

mearrádusaid dohkkeheamis juovlamánu 14. beivve 1971 addojuvvon láhka (902/1971);

4) guolástusas Duortnoseanu guolástanguovllus miessemánu 30. beivve 1997 addojuvvon láhka (494/1997).

6 §

Dán lága fápmuiboahtimis mearriduvvo dásseválldi presideantta ásahusa vuodul.

Helssegis juovlamánu 4. beivve 2009

Dásseválldi Presideanta

TARJA HALONEN

Eana- ja meahccedoalloministtar Sirkka-Liisa Anttila

Rádjejohkasoahpamuš Suoma ja Ruota gaskkas

Suoma dásseváldi ja Ruota gonagasriika, maŋŋelis soahpamušbealit, mat háliideaba duddet Suoma ja Ruota gaskkas 1971:s dahkkojuvvon rádjejohkasoahpamuša odđa soahpamušain,

váldiba vuhtii 1810:s dahkkojuvvon rádjeordnestallansoahpamuša, váldiba vuhtii riikkaidgaskasaš čáhcerievtti prinsihpaid, váldiba vuhtii 1992:s riikkas nubbái olli čázádagaid ja riikkaidgaskasaš jávrriid suodjaleamis ja geavaheamis dahkkojuvvon oktasašsoahpamuša ja dan čáhcai ja dearvvasvuhtii guoskevaš beavdegirjji sihke jagi 1992 oktasašsoahpamuša Nuortameara guovllu mearalaš birrasa suodjaleamis,

váldiba vuhtii Eurohpá parlameantta ja rádi direktiivva 2000/60/EO Ovtastumi čáhcepolitihka rámain ja Eurohpá ovtastumiid eará áššáigullelaš láchkamearrádusaid; ja váldiba vuhtii jagi 1982 Ovtastuvvan Našuvnnaid mearrariekteoktasašsoahpamuša 66 artihkkala ja jagi 1992 biologalaš mánggahápmásašvuhtii guoskevaš oktasašsoahpamuša, leaba dahkan čuovvovaš soahpamuša:

Almmolaš mearrádusat

1 artihkal

Eatnandiedalaš heivehanguovlu

1. Soahpamuš heivehuvvo čuovvovaš čázádagain oktan jávrriiiguin:

a) Rádjeeanus ja Muonájogas sihke dan oasis Duortnoseanus ja dain jávrriin, maid mielde Suoma ja Ruota gaskasaš riikkaráđji manná (rádjejogat);

b) dain čázádagain, mat leat rádjejogaid oalgejohkarokkit dahje luitet rádjejogaide; ja

c) Duortnoseanu njálbmesurggiin.

2. Soahpamuš heivehuvvo čuovvovaš riddočáhceguovlluin (riddočáhceguovllut):

a) Ruota riddočáhceguovllus dan oasis Mearrabađaluovttas, man rádji manná nannámis Patokari njárgga lulágeažis Skomakera nuorttabeale ja Stora Hepokari davágeaži bokte riikkaráđji guvlosažžan lulás ovttastuvva mearramiilla duohkái vuodđosárgás gessojuvvon linnjás ja joatkašuvvá dán gaska duohken vuodđosárgás nuorttas riikkaráđji rádjai; ja

b) Suoma riddočáhceguovllus dan oasis Mearrabađaluovttas, man rádji manná 24°20,2-guhkkodatgierddu mielde Durdnosa ja Giema gaskasaš gielddaráđji rádjai ja joatkašuvvá gielddaráđji mielde oarjjásluláš gitta riikkaráđji rádjai, earret Iso-Huituri sullo.

3. Dán artihkkala 1 ja 2 bihtás logahallon guovllut hábmejjet suopmelaš-ruottelaš čáziiddikšunguovllu (čáziiddikšunguovlu). Čáziiddikšunguovllu sajádat govviduvvo oppalaččat dan kárttas, mii lea čuovusin.

4. Guolástussii guoská 23 artihkkalis meroštallon sierra heivehanguovlu.

2 artihkal

Ulbmil

1. Soahpamuša ulbmilin lea

a) dorvvastit čáziiddikšunguovllu soahpamušbeliid vejolašvuodaid rádjejogaid dássebealláasaš geavaheapmái nu, ahte ovddiduvvojit rádjejguovllu beroštumit;

b) dustet dulve- ja birasvahágiid;

c) oktiiheivehit čáziiddikšunguovllus prográmmaid, plánaid ja doaibmabijuid, maidda lea dárbu čáziid dillái ja bistevas geavaheapmái biddjojuvvon ulbmiliid juksan dihte, nu ahte váldojuvvojit vuhtii soahpamušbeliid čadni riikkaidgaskasaš geatnegeahttimat ja Eurohpá Ovtastumi riektevuogádagat; ja

d) ovddidit muđuige soahpamušbeliid gaskasaš ovttasbarggu čáhce- ja guolástanáššiin.

2. Erenoamáš fuopmášupmi galgá giddejuvvo

a) oktasaš bajildus- ja bodnečáziid dil-leulbmiliid juksamii;

b) luonddusuodjaleapmái, kulturárvvuid suodjaleapmái ja birassuodjaleapmái;

c) čáhceriggodagaid bistevas geavaheapmái; ja

d) guollenáliid suodjaleapmái ja bistevas geavaheapmái.

3. Soahpamuša ulbmila ollašuttin ja dárbbášlaš ovttasbargoavttuid lámčin dihte vuodduuvvon dáid riikkaid gaskasaš ovttasbargoorgána.

3 artihkal

Vuoigatvuohta rádjejogaid čáhcai ja čáhceguvlui

1. Goappáge soahpamušbealis lea ovttalágan vuoigatvuohta rádjejogaid ja daid oalgejohkarokkiid čáhcai dallege, go čázis golgá nuppi soahpamušbeali rájiid siste stuorát oassi go nuppi soahpamušbeali rájiid siste. Dát ii rievdat dan vuoigatvuođa čáhcai, mii priváhtaolbmoss sáhtta leat duomu, árbevirolaš návddašemi dahje eará sierra vuoigatvuođaákka vuodul.

2. Dat, guhte oamasta rádjejogas gátti dahje geas lea gátti geavahanvuoigatvuohta, oázžu riikkarájis beroškeahhtá doallat čáhceguovllus iežas gáttis smávvalágan rustega dego kája dahje fanasnávsttu.

3. Juohkehaččas lea vuoigatvuohta geavahit rádjejogaid čázi dahje jieŋa ruovttudárbbuide ja eará sullasaš ulbmili.

4. Juohkehaččas lea vuoigatvuohta friddja johtalit rádjejogaid mielde.

5. Ovdalis 2 - 4 bihtás oaivvilduvvon geavaheamis galgá váldit vuhtii riikkadási vuoigatvuodavuogádagaid, iige dat oáččo čuohtit stuorábut priváhta dahje oktasaš ávkái. Geavaheapmi ii oáččo čuohtit guolástussii.

Ovttasbargu

4 artihkal

Oktasaš prográmmat ja plánat

Soahpamušbeliid eiseválddit barget ovttas ja vigget dasa, ahte dahkkojuvvojit oktasaš prográmmat ja plánat dán soahpamuša 2 ar-

tihkkala 1 bihtás meroštallon ulbmila ollašuttin dihte.

5 artihkal

Rádjejogaid čáhcebirrasiid dilleulbmilat

Riikkadási ulbmiliid, mat ásaheavvojit rádjejogaid čáhcebirrasa dillái, galgaba soahpamušbealit vejolašvuodaid mielde oktiivehit.

6 artihkal

Dulvehágiid dusten

Veahkehan dihte nuppi soahpamušbeali eiseválddiid sáhttet dulvedustemii oassálasti eiseválddiid ovddasteaddjit rasttildit riikkaráji, go lea dárbu álgit geavtlaš doaimmaid áiti dulvevára dusten dihte rádjejogas. Dása galgá ovddalgihtii oázžut nuppi soahpamušbeali nammadan eiseváldi guoraseami.

7 artihkal

Golgangaskavuodaid goziheapmi

Soahpamušbealit goziheaba jámma čázi golgangaskavuodaid dakko, gokko Tarentöjohka vuolgá Duortnoseanus. Gozihandiedut doaimmahuvvojit soahpamušbeliid gaskasaš ovttasbargoorgánii diehtun.

ahpamušbeliid ovttasbargoorgána

8 artihkal

Suopmelaš-ruottelaš rádjejohkakommišuvdna

1. Soahpamušbealit ásaheaba ná riikkaid gaskasaš ovttasbargoorgána, Suopmelaš-ruottelaš rádjejohkakommišuvdna (kommišuvdna), dikšut dán soahpamušas mearriduvvon doaimmaid.

2. Kommišuvnnas galgá leat iežas doaimmaid dikšun dihte dárbbášlaš riektegelbbolašvuohta goappáge riikkas.

3. Kommišuvnna hálddahaslaš mearrádu-said sisdoalli doaibmanjuolggadusat (doaibmanjuolggadusat) leat mávssolaš oassi dán soahpamušas.

9 artihkal

Čoakkádus

1. Goabbáge soahpamušbealli nammada kommišuvdnii mearreáigái golbma lahtu, geain ovttá čáhceássiin vástideaddji stáhta eiseválddis ja ovttá soahpamuša heivehan-guovllu gielddas sihke nammada guđege lahtui ovttá dahje eanet várrelahtuid.

2. Kommišuvnna ságadoalli molsašuvvá soahpamušbeliid gaskkas kaleanddarjagiid mielde. Ságadoalli nammada dat soahpamušbealli, goappás lea ságadoalli-vuohta, ja nubbi soahpamušbealli nammada váreságadoalli. Guktot galget leat kommišuvnna lahtut.

3. Goabbáge soahpamušbealli sáhtta nam-madit kommišuvdnii veahkkin eanemustá golbma bissovaš áššedovdi. Kommišuvdna sáhtta geavahit maiddá eará áššedovdiid.

10 artihkal

Doaimmat

1. Kommišuvdna galgá dán soahpamuša mearrádusaid mielde:

a) ovddidit soahpamušbeliid eiseválddiid gaskasaš ovttasbarggu čáziiddikšunguovllus;

b) ovddidit soahpamušbeliid eiseválddiid gaskasaš ovttasbarggu oktiiheivehan dihte dakkár prográmmaid, plánaid ja doaibmabi-juid, maid ulbmilin lea juksat čáhcebirrasa dilleulbmiliid ja čuovvut čáziid dili;

c) ovddidit soahpamušbeliid eiseválddiid ja gielddaid plánenbarggu oktiiheiveheami dul-ve- ja birasvahágiid dusten dihte rádjegain;

d) ovddidit soahpamušbeliid eiseválddiid ja gielddaid rádjegaid luonddusuodja-lanplánaide guoskevaš barggu oktiiheive-heami;

e) vástidit das, ahte dán artihkkalis máinnašuvvon prográmmaid ja plánaid birra diedihuvvo ovttasrádiid ja dollojuvvojit oktasaš gullandilálašvuodát; ja

f) nannet dahje hilgut evttohusaid čáziidsuodjalanguvlui guoskevaš prográ-man dahje plánan.

2. Kommišuvdna galgá čuovvut dán soahpamuša heiveheami ja lohpevirolašvuoda sihke giddet soahpamušbeliid fuopmášumi soahpamuša rievdadandárbut.

11 artihkal

Doaibmaváldi

1. Kommišuvnna lea čáhce- ja birasláh-kamearrádusaid suorgái gullelaš áššiin, mat gusket čáziiddikšunguovllus jodihuvvon do-aimmaide ja sáhttet váikkuhit rádjegaid dahje riddočáhceguovlluid dillái dahje gea-vaheapmái, vuoigatvuohta:

a. addit cealkámuša lohpeáššis;

b. ohcat váidimiin nuppástusa lohpeáššis; ja

c. addit riikkadási láhkamearrádusaid miel-de eiseválddiid giedahallanláhkai gáibádusa lohpearrádusa dahje lága dahje dan vuodul addojuvvon njuolggadusaid riikkuma njulgen dihte.

2. Kommišuvnna lea vuoigatvuohta dah-kat evttohusaid ja addit cealkámušaid čáziiddikšunguovllu čáziide guoskevaš eará áššiin.

3. Kommišuvnna lea vuoigatvuohta ceal-kit áššis ovdalgo guolástanmearrádusain ja daidda miedihit oaivvilduvvon spiehkas-teamis mearriduvvo.

12 artihkal

Diehtunoažžunvuoigatvuohta

1. Ovdalis 4 artihkkalis oaivvilduvvon prográmmaid ja plánaid válmmaštalli eiseválddit galget doallat kommišuvnna jámma áiggi dásis iežaset barggu ovdáneami birra.

2. Kommišuvdna galgá oažžut dieduid áššiin ja mearrádusain, main das lea vuoigat-vuohta cealkit dahje maidda das lea vuoigat-vuohta ohcat nuppástusa, nu ahte kommišuvdna sáhtta geavahit dasa 11 artihk-kala mielde gullelaš doaibmaválddi.

3. Duopmostuolut ja eiseválddit galget biv-daga vuodul addit kommišuvdnii dan do-

aimmaid dikšun dihte dárbblaš buot dieđuid, mat leat fidnemis.

13 artihkal

Almmolašvuohta

1. Juohkehaččas lea vuoigatvuohta oažžut dieđuid dain áššegirjiin, mat leat kommišuvnna duohken, nugo maŋjelis 2 ja 3 bihtás mearriduvvo.

2. Go bivdojuvvojit dieđut kommišuvnnaš Suoma dahje Ruota eiseválddis bohtán áššegirjis, de mearrida áššegirji luohpadeamis dat eiseváldi, mii áššegirji lea kommišuvnna doaimmahan daid láhka-mearrádusaid mielde, mat heivehuvvojit dán eiseváldái. Kommišuvnna galgá farggamusat dieđihit dákkár bivdagis áššáigullelaš eiseváldái.

3. Eará áššegirji, mii lea kommišuvnna duohken, oktan 34 artihkkala 7 bihtás oavvilduvvon áššegirjiiguin, luohpadeamis mearrida 17 artihkkala 1 bihtás oavvilduvvon gozihaneiseváldi kommišuvnna kansliija sajádatriikkas guoskevaš riikka láhka-mearrádusaid mielde. Kommišuvnna galgá čoavdima várás doaimmahit gáibádusa ja guoskevaš áššegirji farggamusat gozihaneiseváldái.

14 artihkal

Golut

Kommišuvnna doaimma dagahan goluin vástideaba beallái goabbáge soahpamušbealli. Dán birra addojuvvojit dárkilet mearrádusat doaimmanjuolggadusain.

Ráji rasttildeaddji váikkuhusat

15 artihkal

Soahpamuša gaskavuohta davviriikkalaš birassuodjalansoahpamuššii

1. Dákkár doibmii dahje doaimbaidjui čáziiddikšunguovllus, mii sáhtá dagahit ráji rasttildeaddji váikkuhusaid čáziid dillái dahje geavaheapmái, heivehuvvojit dán soahpamuša 16 - 21 artihkkaliid mearrádusat

dan birassuodjalansoahpamuša sajis, man Norga, Ruotta, Suopma ja Dánmárku dahke guovvamánu 19. beaivve 1974.

2. Ovdalis 1 bihtás oavvilduvvon áššiin maiddá eará go čáziid dillái dahje geavaheapmái guoskevaš, ráji rasttildeaddji váikkuhusat galget giedahallot seamma meannudeamis.

16 artihkal

Ovttadássásaš giedahallan

1. Go nuppi riikka duopmostuollu dahje eiseváldi čoavdá lohpeášši dahje gažaldaga doaimma dahje doaimbaidjui lobálašvuođas 15 artihkkalis oavvilduvvon áššis, de galget dat váikkuhusat, maid doaimma dahje doaimbaidjui dagaha dahje sáhtá dagahit nuppi soahpamušbeali rájiid siste, váldojuvvo vuhtii seammaláhkai go vástideaddji váikkuhusat iežas riikkas.

2. Dasa, masa 15 artihkkalis oavvilduvvon nuppi soahpamušbeali rájiid siste jodihuvvon dahje jodihit oavvilduvvon doaimma dahje doaimbaidjui dagahan váikkuhusat gusket dahje sáhttet guoskat, dovddastuvvojit seamma vuoigatvuođat duopmostuolus dahje eiseválddis go áššáigullelaš oassebeallái doaimma dahje doaimbaidjui sajádatriikkas.

3. Dat, mii 2 bihtás mearriduvvo, galgá vástideaddji vuogi mielde heivehuvvo maiddá daidda gáibádusaide, mat ovdanbuktojit doaimma ja doaimbaidjui dagahan vahága buhttema várás.

4. Earáin go 2 bihtás oavvilduvvon oassebeliin, main 15 artihkkalis oavvilduvvon áššis lea juoppágoappá riikka láhka-mearrádusaid mielde sátnevuoigatvuohta ja vuoigatvuohta oavvila ovdanbuktimii, galgá leat vástideaddji vuoigatvuohta nuppi riikkas daid njuolggadusaid mielde, mat dán riikkas leat fámus daidda buhtastahtti doaimmiid birra.

17 artihkal

Oktasaš ávkki goziheapmi

1. Goabbáge soahpamušbealli mearrida gozihaneiseválddi, mii galgá gozihit oktasaš ávkki 15 artihkkalis oavvilduvvon doibmii

dahje doaibmabidjui guoskevaš áššiin nuppi soahpamušbeali, lobiid miediheadji duopmostuolus dahje eiseválddis.

2. Gozihaneiseválddis lea oktasaš ávkki vuhtiiváldin dihte vuoigatvuohta gáibidit lassečielggadusaid, šaddat gullojuvvot, geavahit sátneválddi dahje váidit nuppi soahpamušbeali duopmostuolus dahje eiseválddis, jos eiseváldi dahje oktasaš birasávkki eará ovddasteaddji nuppi riikkas sáhtá šaddat gullojuvvot, geavahit sátneválddi dahje váidit vástideaddji áššis.

3. Jos gozihaneiseváldi almmuha nuppi soahpamušbeali duopmostullui dahje eiseváldái ahte gozihaneiseválddi doaimmain juoga áššis vástida eará eiseváldi, de gusket soahpamuša mearrádušat heivvolaš osiin maiddá dán eiseváldái.

4. Guhtege gozihaneiseváldi vástida bealistic soahpamuša heivehangoluin.

18 artihkal

Lohpeáššiid birra diediheapmi

1. Go duopmostuolus dahje eiseválddis šaddá dutkojuvvomii 16 artihkkala 1 bihtás oaivvilduvvon ášši, de eiseváldi dahje duopmostuollu galgá diedihit das nuppi soahpamušbeali gozihaneiseváldái. Dát gozihaneiseváldi galgá diedihit lohpeohcama birra ja fuolahit diehtun addimis iežas riikkas. Diediheapmi ja diehtun addin galget dahkkojuvvot seamma vuogi mielde ja seamma viidodagas go dalle, jos jearaldat livččii vástideaddji lohpeohcamis iežas riikkas.

2. Dat, mii 1 bihtás mearriduvvo, guoská vástideaddji vuogi mielde duomuid ja mearrádušaid birra diediheapmái.

19 artihkal

Dárkkisteapmi

Jos 16 artihkkala 1 bihtás oaivvilduvvon ášši giedahaladettiin lea dárbu čadahit nuppi soahpamušbeali rájiid siste dárkkisteami rájiid rasttildeaddji váikkuhusaid árvvoštallan dihte, de eiseváldi dahje duopmostuollu sáhtá čadahit dárkkisteami nuppi gozihaneiseválddi guorraseami vuodul ja ovttasrádiid dainna. Dárkkisteamis sáhtá leat

mielde gozihaneiseváldi dahje dan mearridan áššedovdi.

20 artihkal

Váikkuhusaid dáfus mearkkašahti čázádatfitnut

Soahpamuša 1 artihkkala 1 bihtás oaivvilduvvon heivehanguovllus ii oaččo, almmá ahte soahpamušbealit leaba ovddalgihtii ságastallan áššis, miedihit lobi čáhcefápmorusttega huksemii, čázádaga dulvadeapmái dahje čázi sirdimii čázádagas nu, ahte fidnu mearkkašahttiláhkai váikkuha rádjejoga čáhcedilálašvuoaide. Dáin ráddádállamiin geahččalit beassat dakkár loahppabohtosii, mii vástida soahpamuša ulbmila.

21 artihkal

Lohpegiedahallamiid oktiiheiveheapmi

1. Go ohccojuvvo lohpi dakkár doibmii dahje doaibmabidjui rádjejogas, mii gáibida lobi goappáge soahpamušbeali duopmostuolus dahje eiseválddis, de áššáigullevaš duopmostuolut dahje eiseválddit galget geahččalit giedahallat lohpeohcamušaid oktanaga. Duopmostuollu dahje eiseváldi galgá addit nuppi soahpamušbeali duopmostullui dahje eiseváldái dieđuid lohpeášši giedahallamis.

2. Duopmostuollu dahje eiseváldi galgá sáddet iežas addin duomu dahje mearráduša 1 bihtás oaivvilduvvon áššis diehtun nuppi soahpamušbeali duopmostullui dahje eiseváldái.

3. Duopmostuollu dahje eiseváldi ii oaččo mearridit ahte 1 bihtás oaivvilduvvon doibmii dahje doaibmabidjui guoskevaš lobi sáhtá ollašuttit ovdalgo duopmu dahje mearráduš lea ožžon lágafámu, jos duopmu dahje mearráduš nuppi riikka lohpeáššis ii leat boahtán lágafámolažžan.

22 artihkal

Ohcanáššiid giella

Ovdalis 16 ja 21 artihkkaliin oaivvilduvvon lohpeášši giedahalli duopmostuollu dahje ei-

seváldi galgá fuolahit das, ahte ášši gieđahaladettiin addojuvvojit doarvái dieđut suoma- ja ruotagillii 16 artihkkalis oaivvilduvnon oassebeliide. Áššáigullelaš duopmostuollu dahje eiseváldi galgá fuolahit das, ahte oppalašgovvideamit lohpeohcamis ja duomus dahje lohpeamearrádušas leat fidnemis suoma- ja ruotagillii. Dat galgá maiddái fuolahit das, ahte ohcanáššegirjjit leat dárbblaš ošiin fidnemis suoma- ja ruotagillii.

Guolástanmearrádušat

23 artihkal

Eatnandieđalaš heivehanguovlu

Dán oasis leat vuoddomearrádušat guolástusa muddemis čuovvovaš čáhceguovlluin (Duortnoseanu guolástanguovlu):

a) Rádjeeanus ja Muonájogas sihke dan oasis Duortnoseanus ja dain jávrrin, maid mielde Suoma ja Ruota gaskasaš riikkaráđji manná (rádjejogat);

b) dain čázadagain, mat leat rádjejogaid oalgejohkarokkit dahje luitet rádjejogaide;

c) Duortnoseanu njálbmesurggiin; ja

d) dan oasis Mearrabađas, mii lea Háhpáránddi hámmnis Skomakera nuortadavimus čuoggái, Ylikari nuortamus čuoggái, Sarvenkataja davimus čuoggái ja das njuolgga nuortas riikkaráđji rádjai ja das lulás riikkaráđji mielde Durdnosa ja Giema gielddaid ráđji rádjai ja ain nuortasdavás gielddaráđji mielde nannámii sárgojuvnon sárgá davá- ja siskkobealde.

24 artihkal

Guolleoalli

1. Juohke johkasuorggis, gos guolli johtá, galgá leat guolleoalli čázi čiekŋaleamos sajis. Guolleoalli lea goalmádas čázi govododagas dábálaš vuollečáziallodaga áigge. Guolleoalli, mii áššáigullelaš riikka lága mielde lea johkii luoiti čázadagas, joatkašuvvá govododaga dáfus seammán jogas Leahkki guolleoalli rádjai.

2. Guollebivdosa dahje eará rusttega ii oaččo bidjat dahje geavahit nu, ahte guolli johtin guolleoalis sáhtá eastašuvvat dahje guolli ii beasa dasa dahje das lihkadit. Guolleoalis golgadettiin dahje geassinnuhtiin nuhtodettiin galgá leat oali govododagas uhcimustá bealli rabasin. Jos geas nu lea sierravuoigatvuohta guolástettiin gokčat oali, de dát vuoigatvuohta bisuhuvvo.

25 artihkal

Dárkilet mearrádušat

1. Duortnoseanu guolástanguovllus bivdui guoskevaš guolástannjuolggadus (guolástannjuolggadus) lea mávssolaš oassi soahpamušas.

2. Soahpamušbealit čatnaseaba Duortnoseanu guolástanguovllu oalgečázadagain hárrái addit dárbblaš mearrádušaid ja álgit dárbblaš doaimmaide guollenáliid ovddidan dihte.

26 artihkal

Fápmudus

Guolástannjuolggadusas máinnašuvvojit bivdui guolástanguovllus hálddašeaddji eiseválddit ja dat, ahte man viidodagas sii sáhttet addit bivdui guoskevaš lassemearrádušaid ja miedihit spiehkastagain guolástannjuolggadusa mearrádušain. Ovval mearrideami kommišuvdnii galgá várrejuvot dilálašvuohta cealkámuša addimii.

27 artihkal

Guollenáliide guoskevaš dutkan ja statistihken

1. Soahpamušbealit jodiheaba ovttasráđiid guollenáliid dutkama ja čuovvuma.

2. Soahpamušbealit dahkaba jahkásaččat oktasaš guolástanstatistihkaid. Dán ulbmila várás dárbblaš dieđut bivdoossodagain ja sálašmeriin čoggojuvvojit gudege bivdobajis.

3. Soahpamušbeliid áššáigullelaš eiseválddit čohkkejit dieđuid oktasaš meannudanvuogiid mielde.

28 § artihkal

Doaimmat guollenáliid suddjen dihte dávdain jed.

1. Soahpamušbealit čatnaseaba dárbblaš doaimmaide guollenáliid suddjen dihte váralaš njoammu guolledávddain ja vieris guollešlájaid ja guollenáliid gilvimiid dusten dihte.

2. Soahpamušbealit leaba goabbáge geatnegahtton farggamusat almmuhit nubbi nubái váralaš njoammu guolledávddaid eahpádusas dahje gávnaheamis.

29 artihkal

Guolástanmearrádusaid rihkkun

Ráŋggáštussii, duogušteapmái, massimii, sierra vuoigatvuođaváikkuhussii ja eará rihkusčuoovvumuššii guoskevaš gustojeaddji njuolggadusat heivehuvvojit goappáge riikka dán soahpamuša sihke guolástannjuolggadusa ja daid vuodul addojuvvon mearrádusaid rihkkumis seamma vuogi mielde go lága rihkkumiin dan riikka, mas rihkus lea dáhpáhuvvan.

Loahppamearrádusat

30 artihkal

Riidduid čoavdin

1. Soahpamušbeliid gaskasaš riidu soahpamuša dulkomis dahje heiveheamis čovdojuvvo ráddádallamiiguin dahje eará vuogi mielde, man soahpamušbealit dohkkeheaba.

2. Ráddádallamat galget álggahuvvot golmma mánotbaji sisa das, go soahpamušbealli ovdanbuktá ráddádallanbivdaga diplomáhtalaš geainnu mielde nuppi soahpamušbeallái.

31 artihkal

Čuovvun ja nuppástusat

1. Soahpamušbealit čoahkkaneaba dárbbu mielde čuovvun dihte soahpamuša heive-

heami. Deaivvadeapmi galgá lágiduvvot maŋimustá golmma mánotbaji sisa soahpamušbeali ovdanbuktin gáibádusas.

2. Dán soahpamuša ja dan čuvvosiid sáhtá rievdatit soahpamušbeliid soahpamuša vuodul. Nuppástusat bohtet fápmui 35 artihkkalis mearriduvvon vuogi mielde.

32 artihkal

Eretcealkin

1. Goabbáge soahpamušbealli sáhtá eretcealkit soahpamuša nuppi soahpamušbeallái čujuhuvvon čálalaš almmuhusa vuodul. Eretcealkin bohtá fápmui guovttenuppelot mánotbaji geažes dákkár almmuhusa vuostáiváldimis.

2. Jos dát soahpamuš eretcelkojuvvo, de soahpamušbealit galgaba sihkkarastit ahte sáhttiba muđui deavdit iežaska riikkaidgaskasaš geatnegahttimiid.

33 artihkal

Gopmáneddji soahpamušat

Go dát soahpamuš lea boahtán fápmui, de čuovvovaš soahpamušat eai leat šat fámus:

a) Suoma dásseválldi ja Ruota gonagasriikka gaskkas guovvamánu 17. beaivve 1949 dahkkojuvvon soahpamuš dimbbargolga-deamis Durdnosa ja Muoná rádjejogain;

b) Suoma ja Ruota gaskkas čakčamánu 16. beaivve 1971 dahkkojuvvon rádjejohkasoahpamuš (jagi 1971 soahpamuš); ja

c) Suoma dásseválldi ja Ruota gonagasriikka gaskkas golggotmánu 3. beaivve 2003 dahkkojuvvon soahpamuš oktasaš čáziiddikšunguovllu vuoddeamis.

34 artihkal

Sirdašuvvannjuolggadusat

1. Go dát soahpamuš lea boahtán fápmui, de jagi 1971 suomelaš-ruottelaš rádjejohkakommišuvnnas dutkojuvvoimin leahkki áššit galget sirdojuvvoat áššáigullevaš

riikkadási duopmostuoluid ja lohpeeiseválddiid giedahallanláhkai.

2. Áššis, masa leat dán soahpamuša fápmui boadedettiin heivehuvvon jagi 1971 soahpamuša 8 logu 4 artihkkala njuolggadusat, heivehuvvojit jagi 1971 soahpamuša ávnnaslaš njuolggadusat. Muđui heivehuvvojit riikkadási njuolggadusat.

3. Jagi 1971 soahpamuša vuodul addojuvvon lobit báhcet fápmui dego dat livčče addojuvvon áššáigullelaš riikkadási láhka-mearrádusaid vuodul. Daid dárkkisteapmái, rievdeapmi ja čuovvuma goziheapmái heivehuvvojit riikkadási njuolggadusat.

4. a) Dat, guhte rihkku jagi 1971 soahpamuša vuodul addojuvvon lohpe-mearrádusaid ovdalgo dát láhka lea boahtán fápmui, galgá dubmejuvvot ránggáštussii daid láhka-mearrádusaid mielde, mat ledje fámus dagu dáhpáhuvedettiin.

b) Dat, guhte rihkku jagi 1971 soahpamuša vuodul addojuvvon lohpe-mearrádusaid dan maŋŋá dát láhka lea boahtán fápmui, galgá dubmejuvvot ránggáštussii daid láhka-mearrádusaid mielde, mat ledje fámus dagu dáhpáhuvedettiin.

5. Jagi 1971 suomelaš-ruottelaš rádjejohkakommišuvnna mearrádusa mielde guolástangoarttaid vuovdimis čoggon ruđat sirdašuvvet dán soahpamuša fápmui boadedettiin Lappi ealáhus-, johtalus- ja birasguovddáži ja Fiskeriverketii.

6. Jagi 1971 suomelaš-ruottelaš rádjejohkakommišuvnna eará ruđat, main

vealggit leat geahpeduvvon, sirdašuvvet dán soahpamuša fápmui boadedettiin kommišuvdnii. Gustojeaddji lohpe-mearrádusain jagi 1971 suomelaš-ruottelaš rádjejohkakommišuvdnii máksinláhkai mearriduvvon mávssut máksojuvvojit dán soahpamuša fápmuiboahtima maŋŋá kommišuvdnii.

7. Jagi 1971 suomelaš-ruottelaš rádjejohkakommišuvnna duohken leahkki áššegirjjit sirdojuvvojit kommišuvdnii.

8. Go soahpamuš boahtá fápmui, de anus leahkki lobálaš firpmiid, mat eai deavdde guolástannjuolggadusa 8 §:a 1 momeantta gáibádusaid bivdosiid struktuvrras, sáhtá geavahit golmma jagi áiggi soahpamuša fápmuiboahtimis.

35 artihkal

Fápmuiboahtin

Dát soahpamuš boahtá fápmui 30 beaivvi geažes das, go soahpamušbealit leaba almuhan nubbi nubbái diplomáhtalaš geainnu mielde daid gáibádusaid dievvamis, mat leat ásaheavvon vuodđolága mielde.

Dán dáhkádussan leaba guktot fápmuduvvon olbmot vuolláičállán dán soahpamuša guoktin, suoma- ja ruotagielat gáhppalahkan nu, ahte guktot gielat leat ovtta duodaštanfámolaččat.

Stockholmmas skábmamánu 11. beaivve 2009

Suoma dásseválddi beales:

Alec Aalto

Ruota gonagasriikka beales:

Åsa-Britt Karlsson

Suomelaš-ruottelaš rádjejohkakommišuvnna doaibmanjuolgadusat

1 §

Kansliija

Suomelaš-ruottelaš rádjejohkakommišuvnnas lea ruovttubáiki ja kansliija dan rádjejuovllu báikegottis, man soahpamušbealit mearrideaba dan várás. Kommišuvnnas lea poastačujuhush goappáge riikkas.

Kansliija fuolaha kommišuvnna arkiivvas ja diáras.

2 §

Bargoveahka

Kommišuvnnas lea čálli. Olbmos, guhte válljejuvvo čállin, galgá lea allaskuvladutkus ja son galgá máhttit sihke suoma- ja ruotagiela. Dárbbu mielde sáhtá válljet ovttaháje eanet veahkkečálliid.

Kommišuvdna sáhtá váldit iežas bálvalussii dasa lassin eará bargoveaga.

Čálli, veahkkečálli ja eará bargoveaga bálkáheamis mearrida kommišuvdna.

Bargosoahpamušgaskavuhtii heivehuvvo kommišuvnna ruovttubáikki ja kansliija sajádatriikka láhka.

3 §

Mearrádusdahkan

Kommišuvdna lea mearridanválddalaš, go buot guhtta lahtu leat báikki alde. Jos lahtut eai leat mearrádusas ovtamielalaččat, de das galgá jienastuvvot. Jienastusas šaddá mearrádussan dat oavil, man uhcimustá njeallje lahtu, geain uhcimustá guovttis leat goappáge riikkas, leat guottihan.

Jos kommišuvdna ii sáhte bealistit nannet dahje hilgut 10 artihkkala 1 bihtá f-čuoggás oavvilduvvon oktasaš prográmma dahje plána mearreáiggis, de dat galgá almmuhit dilis ja dan dagahan sivain áššáigullevaž eiseválddiide.

4 §

Ságadoalli, lahtuid ja áššedovdiid doaimmat

Ságadoalli jodiha kommišuvnna barggu.

Kommišuvnna eará lahtut ja áššedovdit oassálastet ságadoalli bovdehusa mielde kommišuvnna čoahkkimiidda ja dárbbu mielde sierralágan čielggadusaiguin dahje dutkamušiguin veahkehit iežaset gelbbolašvuodasuorggis áššiid válmmaštallama.

Go juoga lahttu lea eastašuvvan oassálastimis kommišuvnna doaimmaide, de su várrelahttu galgá fuolahit su doaimmaid ságadoalli gohččuma mielde.

5 §

Čálli barggut

Čálli lea veahkin ságadoalli rávvagiid mielde áššiid válmmaštallamis, doallá kommišuvnna beavdegirjiid ja diáraid, fuolaha bovdehusaid ja eará áššegirjiid sáddemis sihke ruđaid hálddašeamis.

6 §

Buhtadusat ja bálvalaneavttut

Lahtuid ja áššedovdiid bálkkáid, mátkegoluid ja beaveruđaid máksá kommišuvdna.

Soahpamušbealit mearrideaba ovttasráđiid das, makkár ákkaid vuodul bálkkát máksujuvvojit.

Lahtuid ja áššedovdiid mátkegolut ja beaiveruđat buhtejuvvojit lahtuid ja áššedovdiid ruovtturiikka mátkkoštannjuolggadusaid mielde.

Kommišuvdna mearrida čáli, veahkkečáli ja eará bargoveaga bálkkáid dahje bálkáheami, ja máksá daid.

Eará bálvalaneavttuin lea heivvolaš osiin fámus, maid kommišuvnna ruovttubáikki ja kansliija sajádatriikka láhka mearrida dan olbmos, guhte válđojuvvo stáhta bálvalussii.

7 §

Bušeahhta ja ruhtadoallodárkkisteapmi

Kommišuvdna galgá mañimustá njukčamánu 1. beaivve dahkat iežas evttohusa čuovvovaš kaleanddarjagi bušeahhtan ja doaimmahit dan soahpamušbeliide. Soahpamušbealit ráđđádallaba bušeahhtaárvalusa birra.

Soahpamušbealit čujuheaba ruđaid kommišuvnna atnui jahkásaččat mañimustá odđajagemánu 15. beaivve.

Soahpamušbealit mearrideaba ruhtadoallodárkkisteamis ovttasráđiid. Ruhtadoallo- ja doaibmačilgehus dahkkojuvvojit jahkásaččat ovdal guovvamánu 1. beaivvi.

8 §

abasáiggit ja vuostáiváldin

Kansliija lea rabas buohkaide. Kommišuvdna mearrida rabasáiggiin.

Ságadoalli, čáli dahje veahkkečáli leaba, jos sudnos ii leat dohkálaš sivva easttan, kansliijas deaivamis mearriduvvon áigge uhcimustá oktii vahkus.

Kommišuvna dieđiha rabasáiggiin.

9 §

Áššegirjiid giella

Áššegirjjit, mat doaimmahuvvojit kommišuvdnii, dahkkojuvvojit dainna gielain, man priváhtaolbmos lea vuoigatvuohta geavahit áššáigullelaš riikkas virggálaš oktavuodain. Jos lea dárbu jorgalit áššegirjiid, de kommišuvdna vástida das.

Kommišuvnna beavdegirjjit dahkkojuvvojit dárbbu mielde suoma- ja ruotagillii.

10 §

Bargoortnet

Kommišuvdna nanne alccesis bargoortnega.

Duortnoseanu guolástanguovllu guolástannjuolggadus

Almmolaš mearrádušat

1 §

Ulbmil

Dát guolástannjuolggadus lea mávssolaš oassi Suoma ja Ruota gaskasaš rádjesoahpamušas.

Guolástus lea lobálaš, jos dat lea govttolaš Duortnoseanu guolástanguovllu guollenáliid suodjaleami ja bistevaš geavaheami dáfus sihke Suomas ja Ruotas. Vulgojuvvo das, ahte galgá ožžojuvvot áigái govttolaš ja vuoiggalaš dássedeaddu guollenáli ja ávkinatnima perspektiivvas geahčadettiin heivehanguovllu guolástanberoštumiid gaskii ollisvuohtan, nu ahte válđojuvvo vuhtii rádjegaid govttolaš ávkinatnin dakkár vugiin, mii ovddida oppa rádjeguovllu ávkki.

Guolástannjuolggadusa mearrádušat sihke dán njuolggadusa vuoddu addojuvvon mearrádušat eai oaččo doalvut dakkár heivehepmái, mii manná ruossalassii dáinna ulbmiliin dahje muđui Suoma ja Ruota riikkaidgaskasaš geatnegahttimiiguin ja erenoamážit Eurohpá Ovtastumi oktasaš guolástanpolitihkain.

2 §

Heivehanguovlu

Guolástannjuolggadusa mearrádušat heivehuvvojit rádjehokasoahpamuša 23 artihkkalis meroštallon čuovvovaš čáhceguovlluin (Duortnoseanu guolástanguovlu):

a) Rádjeeanus ja Muonájogas sihke dan oasis Duortnoseanus ja dain jávriin, maid mielde Suoma ja Ruota gaskasaš riikkaráđji manná (rádjejogat);

b) dain čázádagain, mat leat rádjejogaid oalgehokarokkit dahje luitet rádjejogaide;

c) Duortnoseanu njálbmesturggiin; ja

d) dan oasis Mearrabađas, mii lea Háhpáránđdi hámmenis Skomakera nuorta-

davimus čuoggái, Ylikari nuorttamus čuoggái, Sarvenkataja davimus čuoggái ja das njuolgga nuorttas riikkaráđji ráđjai ja das lulás riikkaráđji mielde Durdnosa ja Giema gielddaid ráđji ráđjai ja ain nuorttasdavás gielddaráđji mielde nannámii sárgojuvvon sárgá davá- ja siskkobealde. Guolástanguovllu rádječuoggáid koordináhtat gávdnojit čuvvosis 1.

Johkaguovlluin oavvildit dán guolástannjuolggadusas Duortnoseanu guolástanguovllu dan oasi, mii lea joganjálmmi davábealde. Dát guovlu ollá Hellälä davvinjárgga geažis Suoma bealde ja Ruota bealde leahkki Virtakari njárgga geahčái gessojuvvon njuolggosárggisin, ja davábealde Uksei ja Palosaari lulágeaži bokte gessojuvvon njuolggosárgá mielde. Mearraguovlluin oavvildit guolástanguovllu dan oasi, mii lea dáid sárgáid lulábealde.

3 §

Ráfáidahttinbiret

Mearraguovllus leat goappáge riikka čáhceguovllus lágas mearriduvvon guolleoliassin ráfáidahttinbiret. Dát čohkiidit dain čáhceguovlluin, mat ollet 200 mehtera duohkáid daid sárgáid goabbat beallai, maid koordináhtat leat čuvvosis 1.

Guollebivdosa dahje eará rusttega ii oaččo bidjat dahje geavahit nu, ahte guoli johtin ráfáidahttinbires sáhtta eastašuvvat dahje guolli ii beasa ráfáidahttinbirii dahje das lihkadit.

Buotlágan bivdu stuorramerddiin, bivdosiin mas lea vuoddu sihke mohkkefirpmiin ja luosa dahje dápmoha bivdimii oavvilduvvon eará biergasiin lea gildojuvvon dan mearraoasis, man ráđjin lea joganjálbmi ja Salmenlahti njálmmi lulábeale gáttis Kraasela ja Tiro sulluid lulábeale njárggaid bokte Sellö oarjedavábeale geaži rastá Pirkkiö oarjedavábeale njárgii gessojuvvon sárggis.

4 §

Meroštallamat

Dáin njuolggadusain oaivvildit:

1) giddes bivdosiin dakkár bivdosa, mas lea sivlá, dego luossamearddi dahje stuorra-mearddi, mii lea oaivvilduvvon geavahuvvot seamma sajis uhcimustá guokte jándora,

2) smávvermerddiin bodnái giktaduvvon mearddi, man gierddu čadamihhtu lea vuollel 1,0 mehter ja mii ii leat gokkoge alit go 1,5 mehtera;

3) áñkoraston firpmiin dakkár fierpmi, mii áñkoriiguin, givttaiguin dahje iežas deattuinn luitojuvvo bodnái dahje áñkorasto bodnái dahje botni bajábeallai ja mii ii rievdda čázi fárus;

4) golgadagain rávnnji fárus rievdi fierpmi;

5) geassinnuhtiin fatnasii giddejuvvon nuhti;

6) vuokkain dakkár dahkkojuvvon basteoaivvi, muoraguoli, dolgevuokka dahje daidda buohtastahtti áñkorhohkahusa, mii iežas lihkadusaiguin, ivnniiguin dahje hámiinis giktala guoli dohppet dasa;

7) stággobivdobiorgasiin stákku, bilkke ja vástideaddji lihkahallat oaivvilduvvon biorgasiid, maidda gullá duorgu ja vuogga dahje áñkor; ja

8) lunddolaš sevttiin ealli dahje goddojuvvon sevttiid ja hádjabuktagiid.

5 §

Guolástandikšunmáksu

Dakko bokte go guolástandikšunmáksu riikkadási láhkamearrádusaid mielde galgá máksojuvvo dan riikkas, mas bivdu dáhpáhuvvá, de dákkár máksu galgá máksojuvvo dan láhkamearrádusaid mielde.

Go fatnasis dáhpáhuvvi vuoggabivddu ovddas galgá 1 momeantta mielde máksojuvvo máksu, de dákkár máksu guoská maiddá olbmui, guhte suhká guoskevaš fatnasa.

Bivdobiorgasat, guolástanáiggit ja vuoliumsihtut

6 §

Lobálaš bivdosat

Luosa ja dápmoha lea lohpi bivdit dušše čuovvovaš bivdosiiguin:

1) giddes bivdosiin mearraguovllus;

2) golgadagain ja geassinnuhtiin johkaguovllus čuvvosa 2 bivdosajiin;

3) stákkuin ja vuokkain; ja

4) hoavastanbivdosiin čuvvosa 2 bivdosajiin.

Eará šlájaid go luosa ja dápmoha lea lohpi bivdit dušše čuovvovaš bivdosiiguin ja bivdovugiiguin:

1) giddes bivdosiin mearraguovllus;

2) golgadagain ja geassinnuhtiin johkaguovllus čuvvosa 2 bivdosajiin;

3) áñkoraston firpmiiguin mearraguovllus ja johkaguovllus doažžadis čáziin, savvoniin ja jávrriin;

4) njáhká- ja hávgaáñkoriin sihke njáhkámerddiin;

5) nuhtiin mearraguovllus;

6) hoavastanbivdosiin čuvvosa 2 bivdosajiin;

7) merddiin, smávvermerddiin ja guollehehkiin;

8) stákkuin ja vuokkain sihke bilkkiin; ja

9) oaggumiin lunddolaš sevttiin earret guokkasajiid ja golgi čáziid.

Stággobivdobiorgasiiguin guolástettiin oažžu geavahit oktanaga eanemustá golbma vuokka bivdobiorgasa nammii. Stággobivdobiorgasiiguin guolástettiin bivdobiorgasat galget leat álo guolásteaddji olámuttus.

Bivdosajiin, main geassinnuhti, golgadaga ja hoavastanbivdosa oažžu čuvvosa 2 mielde geavahit, bivdosajiid lea lohpi čorget bivddu várás dušše bivddu gáibidan viidodagas.

Ovdalis 4 momeanttas daddjojuvvon čorgenbargguin ii oaččo geavahit guoli bivdi biorgasiid, jos ulbmilin lea bivdit daiguin guoli čorgema áigge.

Olmmoš, guhte 4 momeantta mielde áigu čorget bivdosaji, galgá mañimustá čieža bargobeavvi ovdal dán álgaheami almmuhit iežas áigumušas Suomas Lappi ealáhus-, johtalus- ja birasguovddáži ja Ruotas báikkálaš bolesii.

7 §

Gildojuvvon bivdosat ja bivdovuogit

Eará bivdosat go 6 §:s máinnašuvvon bivdosat leat gildojuvvon. Buot šlájaid bivdui gusket dasa lassin čuovvovaš áššit.

Uhteriin bivdin dahje dasa buohtastahti eará bivdovuohki lea gildojuvvon.

Báhčinearjju, gaidnadeaddji dahje mirkkolaš ávdnasa dahje šleadgarávnnji geavahepmi lea bivdedettiin gildojuvvon.

Bivdu lea gildojuvvon stággobivdobjergasiiguin ja eará áñkoriiguin go njáhká- ja hávgaáñkoriin, maid ulbmilin lea darvánit guollái olggobealde, dahje nu, ahte lea stuorra várra das, ahte guolli darvána nu. Njappasan guolli galgá farggamusat luitojuvvot fas čáhcái.

Bivdu lea gildojuvvon hársegiin dahje eará biergasiin, mii bastá guoli čada olggobealde. Roahkaniin oažžu goittotge loktet čázis guoli, mii lea roahkkasan bivdosii.

Áñkoraston firpmiiguin guolástettiin ii oaččo geavahit dahkkojuvvon rávdnjesuoji, sivllá dahje eará giddes rusttega.

Guoli gavdnjemii dahje dan johtima eastimii oaivvilduvvon biergasiid ii oaččo bidjat čáhcái dahje čázi bajábeallai.

Gildojuvvon bivdobjergasiid ii oaččo seailuhit fatnasis dahje muđui doallat olámuttus. Seamamá guoská maiddái lobálaš bivdosiidda gieldduáigge. Meahcebivdui oaivvilduvvon vearjju lea goittotge lohpi fievrridit mielde. Mearraguovllus lea gieldduáigge maiddái lohpi fievrridit dakkár bivdosiid, mat leat 6 §:a mielde lobálaččat. Dát dainna eavttuin ahte bivdosat leat čadnojuvvon ja páhkkejuvvon.

8 §

Bivdosiid struktuvra ja čáhcái bidjan

Eará šlájaid go luosa ja dápmoha firpmiin bivdedettiin oažžu geavahit dušše dakkár golgadagaid ja áñkoraston firpmiid, mat čohkiidit ovttavuovssat godánis almmá seahka haga ja mat leat válmmaštuvvon ovttagardán nailonárppus (monofiilaárpu), man gassodat oažžu leat eanemustá 0,20 millimehtera. Mearas lea goittotge lohpi geavahit gasit árppu fierpmis, man galljodat lea eanemustá 40 millimehtera.

Golgadat oažžu leat eanemustá 120 mehtera guhku. Geassinnuohtti oažžu leat eanemustá 200 mehtera guhku.

Áñkoraston fierbmi oažžu leat eanemustá 60 mehtera guhku. Dát ii goittotge guoskka bivdui mearraguovllus borgemánu 1. beaivvis cuonománu 30. beavvi rádjai. Dát ii maiddái guoskka bivdui mearraguovllus áñkoraston firpmiiguin, maid galljodat lea eanemustá 40 millimehtera. Áñkoraston firpmiid gaska galgá leat uhcimustá 60 mehtera.

Náhkkeguoli bivdui oaivvilduvvon meardi njálbmi ii oaččo leat badjel 16 sentemehtera gosage guvlui.

Earret mearddi, luosa ja dápmoha bivdimii oaivvilduvvon hoavastanbivdosa ja guollehehke bivdosiin ii oaččo geavahit sreangga, metállavajjera dahje sullasaš neavvuidd.

Eará šlájaid go luosa ja dápmoha lea lohpi bivdit hoavastemiin johkaguovllus dušše dakkár hoavastanbivdosiin, mii lea válmmaštuvvon eanemustá 0,40 millimehtera gassosaš ovttagardán nailonárppus (monofiilaárpu) ja dakkár godánis, man galljodat lea uhcimustá 80 millimehtera.

9 §

Bivdosiid merken

Bivdui oaivvilduvvon bivddus galgá merkejuvvot nu, ahte merkemis čilget bivdosa eaiggát dahje geavaheaddji sihke su oktavuodadieđut. Merken galgá leat bures oidnosis, almmá ahte bivdosa šaddá váldit eret čázis. Merken ii leat dárbbášlaš stággo-

bivdobiargasiin, maid bivdi doallá giedas dahje mat leat muđui su olámuttus.

10 §

Fierbmebivdosiid galljodat

Johkaguovllus bivdosiid galljodat galgá leat:

1) luosa dahje dápmoha golgadettiin ja geassinnuhtiin bivddedettiin uhcimustá 100 millimehtera;

2) eará šlájaid go luosa ja dápmoha golgadettiin ja geassinnuhtiin bivddedettiin uhcimustá 80 millimehtera ja eanemustá 100 millimehtera;

3) áŋkoraston firpmiiguin bivddedettiin uhcimustá 80 millimehtera ja eanemustá 100 millimehtera; ja

4) smávvamerrdiin bivddedettiin eanemustá 80 millimehtera.

Mearraguovllus bivdosiid galljodat galgá leat:

1) giddes bivdosiiguin bivddedettiin guollebeasis eanemustá 80 millimehtera.

2) áŋkoraston firpmiiguin bivddedettiin daid galljodat galgá leat miessemánu 1. beaivvi álggu rájes suoidnemánu 31. beaivvi lohppii eanemustá 90 millimehtera ja eará áiggiid eanemustá 40 millimehtera dahje uhcimustá 90 millimehtera.

11 §

Bivdoadji ja ráfáidahttináiggit

Luossa- ja dápmotbivdu lea gildojuvvon, jos dán paragrafas ii nuppeláhkai daddjojuvvo.

Buotlágan bivdu johkaguovllus lea gildojuvvon čakčamánu 15. beaivvi álggu rájes juovlamánu 15. beaivvi lohppii earret náhkkeguoli meardebivddu.

Luosa ja dápmoha lea lohpi bivdit stággo-bivdobiargasiiguin geassemánu 1. beaivvi álggu rájes borgemánu 31. beaivvi lohppii. Dákkár luossa- ja dápmotbivdu lea goittot gildojuvvon sotnabeaivvis Suoma áiggi mielde diibmu 19 rájes (Ruota áiggi mielde diibmu 18 rájes) vuossárgii diibmu 19 (18) rádjai.

Luosa ja dápmoha lea lohpi bivdit johkaguovllus čuvvosa 2 bivdosajiin:

1) hoavastanbivdosiin mihcamarvahkus vuossárggas diibmu 19 (18) rájes sotnabeaivái diibmu 19 (18) rádjai; ja

2) golgadagain ja geassinnuhtiin mihcamarvahku maŋŋebárggas duorastahkii ja guovtte čuovvovaš vahkkoloahpa áigge mihcamáraid maŋŋá bearjadagas diibmu 19 (18) rájes čuovvovaš sotnabeaivái diibmu 19 (18) rádjai.

Eará šlájaid go luosa ja dápmoha lea lohpi bivdit johkaguovllus čuvvosa 2 bivdosajiin:

1) hoavastanbivdosiin dušše mihcamarvahku vuossárggas diibmu 19 (18) rájes čakčamánu 14. beaivvi lohppii; ja

2) golgadagain ja geassinnuhtiin dušše suoidnemánu 15. beaivvi álggu rájes čakčamánu 14. beaivvi lohppii.

Mearraguovllus eará šlájaid go luosa ja dápmoha lea lohpi bivdit giddes bivdosiiguin geassemánu 11. beaivvi álggu rájes golgotmánu 31. beaivvi lohppii. Dápmoha lea lohpi bivdit giddes bivdosiiguin geassemánu 17. beaivvi diibmu 12.00 rájes borgemánu 31. beaivvi lohppii. Luosa lea lohpi bivdit giddes bivdosiiguin geassemánu 17. beaivvi diibmu 12.00 rájes čakčamánu 15. beaivvi lohppii.

Goabbáge soahpamušbealli oažžu nannet riikkadási mearrádusaiguin sierra guolásteaddjiluohkáide maŋit álggahanbeaivemeriid go 6 momeantas máinnašuvvon beaivemearit, goittotge nu, ahte ámmátbivdu dahje eará bivdu giddes bivdosiiguin álgá maŋimustá geassemánu 29. beaivve. Dákkár riikkadási mearrádusat sáhttet guoskat maiddá bivddusráddjehusaide.

Giddes bivdosiid oažžu giktadišgoahtit ja áŋkorastigoahtit juo ovdalgo bivddu lea lohpi álggahit. Eará siviláid go guoli bivdi siviláid oažžu bidjagoahtit áramustá čieža jándora ovdalgo bivddu lea lohpi álggahit.

12 §

Vuolimusmihtut ja guliid luoitin

Vuollet 50 sentemehtera guhkkosaš luosa dahje dápmoha sihke vuollet 35 sentemehtera guhkkosaš hárru bivdin ja goddin lea gildojuvvon. Guhkkodat mihtiduvvo oaivegažis

njuolgadin rohttejuvvon, oktii čárvejuvvon beahceha geahčái.

Vuollemihhtosaš guolli galgá farggamusat luitojuvvot fas čáhčái juogo eallin dahje jábmin.

Dievasmihhtosaš guolli galgá luitojuvvot fas čáhčái eallin dahje jábmin, jos dat lea:

- 1) bivdojuvvon ráfáidahttináigge;
- 2) bivdojuvvon gildojuvvon bivdosiin dahje gildojuvvon bivdovugiin; dahje dat lea
- 3) vuorru.

Dan, guhte 11 §:a 6 momeantta vuodul bivdá giddes bivdosiiguin eará šlájaid go luosa ja dápmoha ovdalgo luosa ja dápmoha lea lohpi bivdigoahit, galgá uhcimustá oktii jándoris oahpadit buot guollebesiid ja várrugasat luoitit dain buot luosaid ja dápmohiid.

Stággobivdudat ja hoavastanbivdudat guoskevaš sierramearrádušat

13 §

Sálašearit

Stákkuin ja vuokkain dahje hoavastanbivdosiin bivdedettiin lea lohpi bivdit ja váldit sálašin ovttá luosa dahje dápmoha bivdi ja jándora nammii.

14 §

Fatnasa geavaheapmi vuoggabivddus

Luosa ja dápmoha bivdin stággobivdobiergasiiguin ánkoraston fatnasis ii oaččo headuštut earáid bivddu.

Vuokkain fatnasis bivdedettiin mohtora geavaheapmi lea gildojuvvon, earret savvonsajiid, mat leat Ruota Övertorneå ja Suoma Aavasaksa gaskasaš šalddis vulosguvlui. Mohtora ii oaččo geavahit 200 mehtera lagabus guoikasajiid.

Dán momeantta gieldu ii guoskka daidda olbmuid, geaid doaimanávccat leat hedjonan nu, ahte dat čuohcá fatnasa geavaheapmái mohtora haga.

Lappi ealáhus-, johtalus- ja birasguovddáš ja Fiskeriverket sáhttiba ohcama vuodul ovt-

taskas dáhpáhusain goabbáge sierra mearridit spiehkastagaid dahkamis 2 momeanttas oavvilduvvon gielddus, jos dasa gávdno sierra sivva. Eiseválddit galget almmuhit nubbi nubbi dákkár addojuvvon lobiin.

Eará mearrádušat

15 §

Eiseválddit

Rádjejohkasoahpamuša 26 artihkkalis oavvilduvvon eiseválddit leat Eana- ja meahccedoalloministerija dahje Lappi ealáhus-, johtalus- ja birasguovddáš sihke Fiskeriverket dahje Norrbottena leana leannaráddehus dahje daid sadjái boahiti eiseválddit, go jearaldat lea guolástusa hálddašeamis guolástanguovllus ja spiehkastagaid mieđiheamis guolástannjuolggadusa mearrádušain. Guolástussii guoskevaš lassemearrádušaid sáhttet soahpat Suoma ja Ruota ráddehusat dahje daid mearridan eiseválddit.

16 §

Guolástannjuolggadusas spiehkasteaddji mearrádušat

Ráddehusat dahje daid mearridan eiseválddit sáhttet dán njuolggadusál §:s máinnašuvvon ulbmila ja goappáge riikka riikkadási láhkamearrádušaid mielde ovttasráđiid soahpamiin spiehkastit guolástannjuolggadusa mearrádušain, mat gusket lobálaš bivdoáiggiide, bivdovugiide, lobálaš bivdosiidda, bivdosiid mearrái dahje eará teknihkalaš njuolggadusaide sihke čuvvosii 2 gullelaš bivdosajiide, jos:

- 1) guollenáliid dilli addá dasa vejolašvuoda; dahje
- 2) dat lea guollenáliid suodjaleami ja bivdevaš ávkinatnima sihkkarastin dihte vealtameahtun.

Mearrádušaid sáhttá ráddjet guoskat guolástanguovllu dahje bivdobaji oassái dahje ovttaskas bivdovuohkái. Mearrádušaid sáhttá addit mearreáigái ovttá bivdobadjái ain hávil, ja daid sáhttá dárbbu mielde árvvoštallat ja rievdadit dan mielde go dat lea

Duortnoseanu guolástanguovllu guollenáiid seailluheami dáfus vealtameahtun.

Ráddehusat dahje daid mearridan eiseválddit guorahallet jahkásaččat bivddu lobálaš álggahanáiggiid dán njuolggadusa 11 §:a ja dán paragrafa 1 momeantta mielde ja sohpet ovttas das, mo dilli galgá muddejuvvot nu, ahte válđojuvvo vuhtii guollenáiid dilli. Nuppástusat merkejuvvojit sierra beavdegirjái, mii dahkkojuvvo ovttrasáid.

Mearrádusaid rievddanráddádallamat galget álggahuvvot dakkár áigemuttus ja dat galget dáhpáhuvvot nu, ahte báikkálaš oassebealit šaddet gullojuvvot ja mearrádusaid sáhtá dahkat mañimustá cuoŋománu 1. beaivve mearrádusaid heivehanjage.

17 §

Guolástanlobit

Lappi ealáhus-, johtalus- ja birasguovddáš ja Fiskeriverket dahje dat, masa eiseválddit doaimma oskkildit, sáhttet luohpadit guolástanlobiid doppe, gos vuoigatvuohta luossadahje dápmotbivdui gullá stáhtii. Dákkár lohpi sáhtá gáibiduvvot maiddá suhkkis, guhte aktiivvalaččat oassálastá luossa- ja dápmotbivdui.

Eiseválddit sáhttet soahpat johkaguovllu bivdovuoigatvuođa eará hálddašeaddjiiguin oktasaš guolástanlobis. Oktasaš guolástanlohpi addá vuoigatvuođa bivdit guolástanguovllus riikkarájis beroškeahtá. Eiseválddit sáhttet addit guolástanlobiid vuovdimii ja vuovdinboaduid geavaheami čilgemii guoskevaš mearrádusaid ja rávvagiid sihke gozihit priváhta oassebeliid lohpevuovdima.

Guolástanlobiid boadut dihto guovllus gullet bivdovuoigatvuođa hálddašeaddjiide dáid čáhceguovloossodagaid mielde. Spiehkastahkan ovdalis máinnašuvvon áššiin lea stáhta bivdovuoigatvuhtii dahje eará sierra ággii vuodđuduvvi bivdovuoigatvuohta, man árvoossodat meroštallo 2 momeanttas oaivilduvvon soahpamušas.

Lobiid luohpadeami geažil dihto guovllus ožžojuvvon boadut sirdojuvvojit Suoma ja Ruota oktasaš kontui. Go bivdovuoigatvuođa hálddašeaddjiide lea addojuvvon daidda gullelaš ossodat, de eiseválddit galget geavahit dan loahppaossodaga ovttas mearriduvvon gozihan- ja dutkandoaimmaide guovllus.

18 §

Guolástančájeheamit ja guolástangilvvut

Lappi ealáhus-, johtalus- ja birasguovddáš, Fiskeriverket ja Norrbottena leana leonaráddehus ožžot spiehkastit ovttaskas dáhpáhusain guolástannjuolggadusa mearrádusain ja miedihit lobi, dan mañná go leat soahpan áššis, eiseválddiid soahpan doaimmalinnjáide heivvolaš bivdui guolástančájemiiin ja guolástangilvvuin. Lobi miediheaddji eiseváldi sáhtá lohpeavtuin suovvat ovdanbukit guolástančájemiiin árbevirolaš bivdovugiid, mat spiehkastit guolástannjuolggadusa bivdosiidda guoskevaš mearrádusain. Lobi miediha dan riikka eiseváldi, goappás máinnašuvvon doaimmat dáhpáhuvvot. Lobi birra galgá almmuhit nuppi soahpamušbeali eiseváldái. Ášši giedahallamis galgá heivehit rádjehokasoahpamuša 21 artihkkala.

19 §

Bivdu dieđalaš ulbmila várás

Lappi ealáhus-, johtalus- ja birasguovddáš, Fiskeriverket ja Norrbottena leana leonaráddehus ožžot spiehkastit ovttaskas dáhpáhusain guolástannjuolggadusa mearrádusain ja miedihit lobi, dan mañná go leat soahpan áššis, eiseválddiid soahpan doaimmalinnjáide heivvolaš bivdui dieđalaš ulbmila várás. Lobi miediha dan riikka eiseváldi, goappás máinnašuvvon doaimma dáhpáhuvvá. Dasa lassin dárbbášuvvo guolástanvuoigatvuođa hálddašeaddji lohpi. Dieđalaš dutkamii miedihuvvon lobi birra galgá almmuhit nuppi soahpamušbeali eiseváldái. Ášši giedahallamis galgá heivehit rádjehokasoahpamuša 21 artihkkala.

20 §

Rádjejohkakommišuvnna cealkámuš

Rádjejohkasoahpamuša 11 artihkkala 3 bihtás oaivvilduvvon cealkámuša ii leat dárbu háhkat dain dáhpáhusain, main vásto-eiseválddis sáhtta geahččat leat dárbbášlaš ja doarvái stuorra doibmaválddi áššis.

21 §

Goziheapmi

Dán guolástannjuolggadusa čuovvuma gozihit Lappi ealáhus-, johtalus- ja birasguovddáš ja Norrbottena leana leanaráddehus sihke dat doaibmaorgánat, mat goappáge riikka láhkamearrádusaid mielde gozihit guolástusa. Goabbáge soahpamušbealli galgá doaibmat nu, ahte

nammaduvvojit doarvái ollu guolástangoziheaddjit ja goziheamis šaddá doarvái beaktil.

Bivddu ožžot dasa lassin gozihit oktasaš suomelaš-ruottelaš gozihanjoavkkut. Dákkár goziheamis nuppi riikka goziheaddjit leat dárkojeaddji sajádagas.

Áššáigullelaš lágagozihaneiseválddit ja guolástangoziheaddjit Suomas ja Ruotas lonohallet dárbbu mielde dieđuideaset.

22 §

Almmolaš guolástanláhkamearrádusaid hei-veheapmi

Jos dán njuolggadusas eai leat sierramearrádusat, de goappáge riikka guolástanláhkamearrádusat ja daid vuodul addojuvvon njuolggadusat leat fámus.

ČUOVUS 1. GUOLÁSTANNJUOLGGADUSA HEIVEHANGUOVLU JA RÁFÁIDAHTTINBIRET MEARAS

Heivehanguovllu rájit mearat

Guolástannjuolggadusa 2 §:a d-čuooggás oaivvilduvvon heivehanguovllu lullirádji manná njuolggosárggisin čuovvovaš čuooggáid bokte. Čuooggát leat merkejuvvon golmmanummirlohkun kártii, mii lea čuvvosa loahpas. Koordináhtat vuodđuduvvet ETRS89 (WGS84) -vuogádahkii.

Nr	Lat ggmm.dd	Lon ggmm.dd	Čilgehus
991	65 46.1562	23 53.8963	Háhpáránddi hámmana bárrodo addji
992	65 41.5757	24 00.1305	Skomakera nuortadavimus čuokkis
993	65 39.5405	24 05.0768	Ylikari nuortamus čuokkis
994	65 37.3485	24 08.3960	Sarvenkataja davimus čuokkis
100	65 37.3484	24 09.7714	Čuokkis, gos Ruota bealde nuort tasguvlui manni sárggis deaivá riikkaráji
444	65 37.1570	24 09.6966	Čuokkis IV riikkaráji alde
101	65 36.7703	24 09.5888	Čuokkis, gokko Durdnosa gieldda rádji deaivá riikkaráji
189	65 41.1659	24 17.4295	Rádjegeađgi 189 Isohuituris, gielddarádji
437	65 46.0298	24 26.1716	Rádjegeađgi 437 Rajakaris, gos golmma gieldda rájit deaivvadit
222	65 46.7880	24 26.9516	Rádjegeađgi 2 Koivulahtis

Ráfáidahttinbiret

Guolástannjuolggadusa 3 §:a 1 momeanttas oaivvilduvvon ráfáidahttinbiret čohkiidit čáhceguovlluin, mat ollet 200 mehtera duohkái njuolggosárgáid goabbat beallai. Sárgáid čuooggát leat merkejuvvon guovttenummirlohkun kártii, mii lea čuvvosa loahpas. Ráfáidahttinbiret joatkašuvvet heivehanguovllu olggobeallai riikkadási láhkageavahanválddi vuollásažžan.

a) Kraaselikaris joganjálmmi olggobealde čuooggás 65°47,147' N, 24°07,109' O (nr 10) čuooggái 65°45,780' N, 24°06,160' O (nr 11), das čuooggái 65°43,930' N, 24°09,710' O (nr 12), das čuooggái 65°40,480' N, 24°11,660' O (nr 13) ja das čuooggái 65°36,773' N, 24°09,594' O (nr 19),

b) a-čuooggá mielde vuolgi sárgá čuooggás 65°45,930' N, 24°06,264' O (nr 20) čuooggái 65°45,980' N, 24°02,460' O (nr 21), das čuooggái 65°43,930' N, 23°59,210' O (nr 22), das čuooggái 65°41,930' N, 24°01,410' O (nr 23) ja das čuooggái 65°41,177' N, 24°01,101' O (nr 29),

c) čuooggás 65°43,930' N, 23°59,210' O (nr 22) čuooggái 65°43,162' N, 23°57,977' O (nr 39),

d) b-čuooggá mielde vuolgi sárgá čuooggás 65°44,530' N, 24°00,170' O (nr 40) čuooggái 65°44,492' N, 23°56,166' O (nr 49),

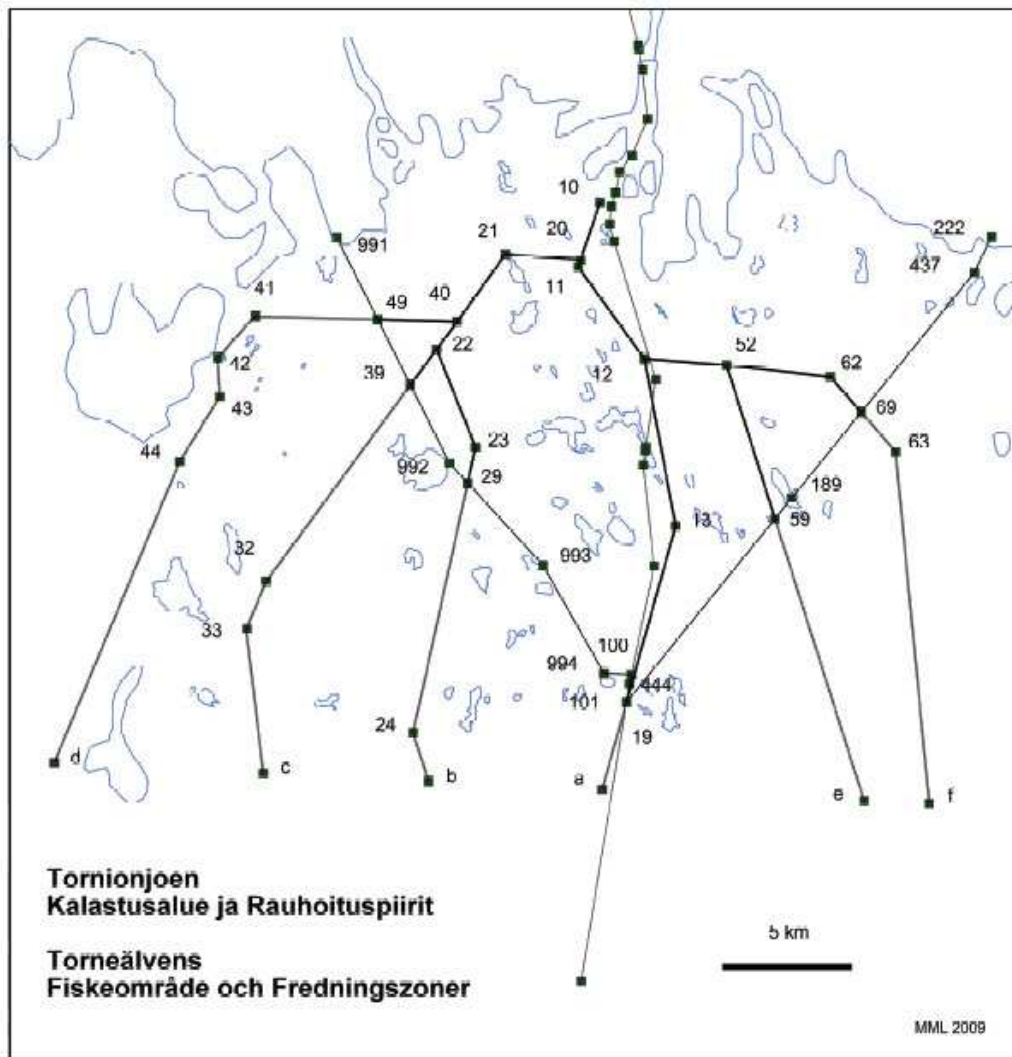
e) čuooggás 65°43,930' N, 24°09,710' O (nr 12) čuooggái 65°43,880' N, 24°13,860' O (nr 52) ja das čuooggái 65°40,726' N, 24°16,642' O (nr 59),

f) čuooggás 65°43,880' N, 24°13,860' O (nr 52) čuooggái 65°43,730' N, 24°19,110' O (nr 62) ja das čuooggái 65°43,018' N, 24°20,749' O (nr 69).

Ráfáidahttinbiriid čuoggát tabeallahámis. Heivehanguovllu olggobealde leahkki ráfáidahttinbiriid linnjágeassimat leat válđojuvvon mielde lassedihtun.

Nr	Lat ggmm.dd	Lon ggmm.dd	
Sárggis a)			
10	65 47.147	24 07.109	
11	65 45.780	24 06.160	
12	65 43.930	24 09.710	
13	65 40.480	24 11.660	
19	65 36.773	24 09.594	a-loahppačuokkis (= heivehanguovllu olgoráji ruossalastinčuokkis)

1	65 34.930	24 08.570	a-háltti čájeheaddji čuokkis heivehanguovllu olggobealde
Sárggis b)			
20	65 45.930	24 06.264	
21	65 45.980	24 02.460	
22	65 43.930	23 59.210	
23	65 41.930	24 01.410	
29	65 41.177	24 01.101	b-loahppačuokkis

24	65 35.930	23 58.960	b-čuokkis heivehanguovllu olggobealde
2	65 34.930	23 59.849	b-háltti čájeheaddji čuokkis heivehanguovllu olggobealde
Sárggis c)			
22	65 43.930	23 59.210	
39	65 43.162	23 57.977	c-loahppačuokkis

32	65 38.930	23 51.210	c-čuokkis heivehanguovllu olggobealde
33	65 37.930	23 50.360	c-čuokkis heivehanguovllu olggobealde
3	65 34.930	23 51.552	c-háltti čájeheaddji čuokkis heivehanguovllu olggobealde
Sárggis d)			
40	65 44.530	24 00.167	
49	65 44.492	23 56.166	d-loahppačuokkis

41	65 44.430	23 50.010	d-čuokkis heivehanguovllu olggobealde
42	65 43.530	23 48.210	d-čuokkis heivehanguovllu olggobealde
43	65 42.730	23 48.410	d-čuokkis heivehanguovllu olggobealde
44	65 41.330	23 46.560	d-čuokkis heivehanguovllu olggobealde
4	65 34.929	23 41.055	d-háltti čájeheaddji čuokkis heivehanguovllu olggobealde
Sárggis e)			
12	65 43.930	24 09.710	
52	65 43.880	24 13.860	
59	65 40.726	24 16.642	e-loahppačuokkis

5	65 34.931	24 21.721	e-háltti čájeheddji čuokkis heivehanguovllu olggobealde
Sárggis f)			
52	65 43.880	24 13.860	
62	65 43.730	24 19.110	
69	65 43.018	24 20.749	f-loahppačuokkis

63	65 42.230	24 22.560	f-čuokkis heivehanguovllu olggobealde
6	65 34.931	24 24.993	f-háltti čájeheddji čuokkis heivehanguovllu olggobealde

Duortnoseanu
Guolástanguovlu ja Ráfáidahttinbiret

Kártačilgehus

Heivehanguovllu lullirádji golmmanummirlohkun 991, 992, 993, 994, 100, 444, 101, 189, 437, 222.

Riikkaráji čuoggát nummiriid haga.

Ráfáidahttinbiriid gaskasárgát guovttenummirlohkun.

Sárggis a: 10, 11, 12, 13, 19.

Sárggis b: 20, 21, 22, 23, 29.

Sárggis c: 22, 39.

Sárggis d: 40, 49.

Sárggis e: 12, 52, 59.

Sárggis f: 52, 62, 69.

ČUOVUS 2. BIVDOSAJIT**Hoavastanbivddus**

Vaarankoski	Vojakkala gilli	Ylivojakkala osolašgoddi
Kukkola gilli	Kukkola osolašgoddi	Kukkolankoski Kukkola čuovžabivdoovttastupmi
Matkakoski	Korpikylä	Korpikylä osolašgoddi Matkakoski čuovžabivdoovttastupmi
Vuennonkoski	Vitsaniemi gilli	Pekanpään guolástangoddi Vitsaniemis fiskeförening

Golgadat ja geassinnuohtti

Mustasaari bivdosadji	Karunki gilli	Karunki osolašgoddi/ Karunki árbevierrobivdit osolašgoddi Karungis fiskeförening
Järviväylä bivdosadji	Karunki gilli	Karunki osolašgoddi/ Karunki árbevierrobivdit osolašgoddi Karungis fiskeförening
Matkakoski	Korpikylä	Korpikylä osolašgoddi
Tuoheanlahti	Korpikylä	Korpikylä osolašgoddi
Kultaniitty	Pekanpää	Pekanpää guolástangoddi Vitsaniemis fiskeförening
Pukulmi	Kainuunkylä	Kainuunkylä guolástangoddi Päkkilä-Hedenäset fiskeförening
Tulkkila	Armassaari	Armassaari guolástangoddi
Laurinhietta	Nuotioranta	Nuotioranta guolástangoddi Luppjos laxfiskeförening
Karjosaari	Alkkula	Alkkula guolástangoddi Ruskolas fiskeförening
Vasikkasaari	Närkki-Tengeliö	Närkki-Tengeliö guolástangoddi
Hannukkala	Närkki-Tengeliö	Närkki-Tengeliö guolástangoddi

Kauvosaari

Kauliranta
Kauliranta guolástangoddi

Koulunapaja

Kauliranta

Kauliranta guolástangoddi

Juoksenki

Juoksenki gilli

Juoksenki guolástangoddi
Niemi-Saloniemi guolástangoddi
Juoksenki Pia osolašgoddi